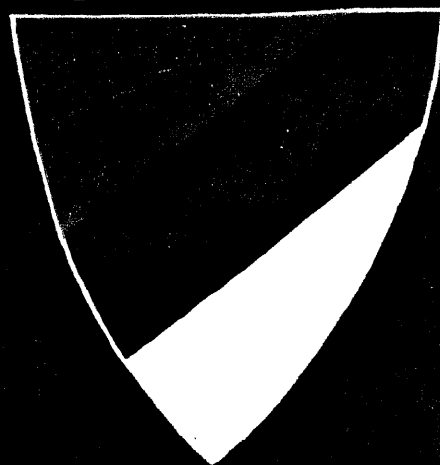
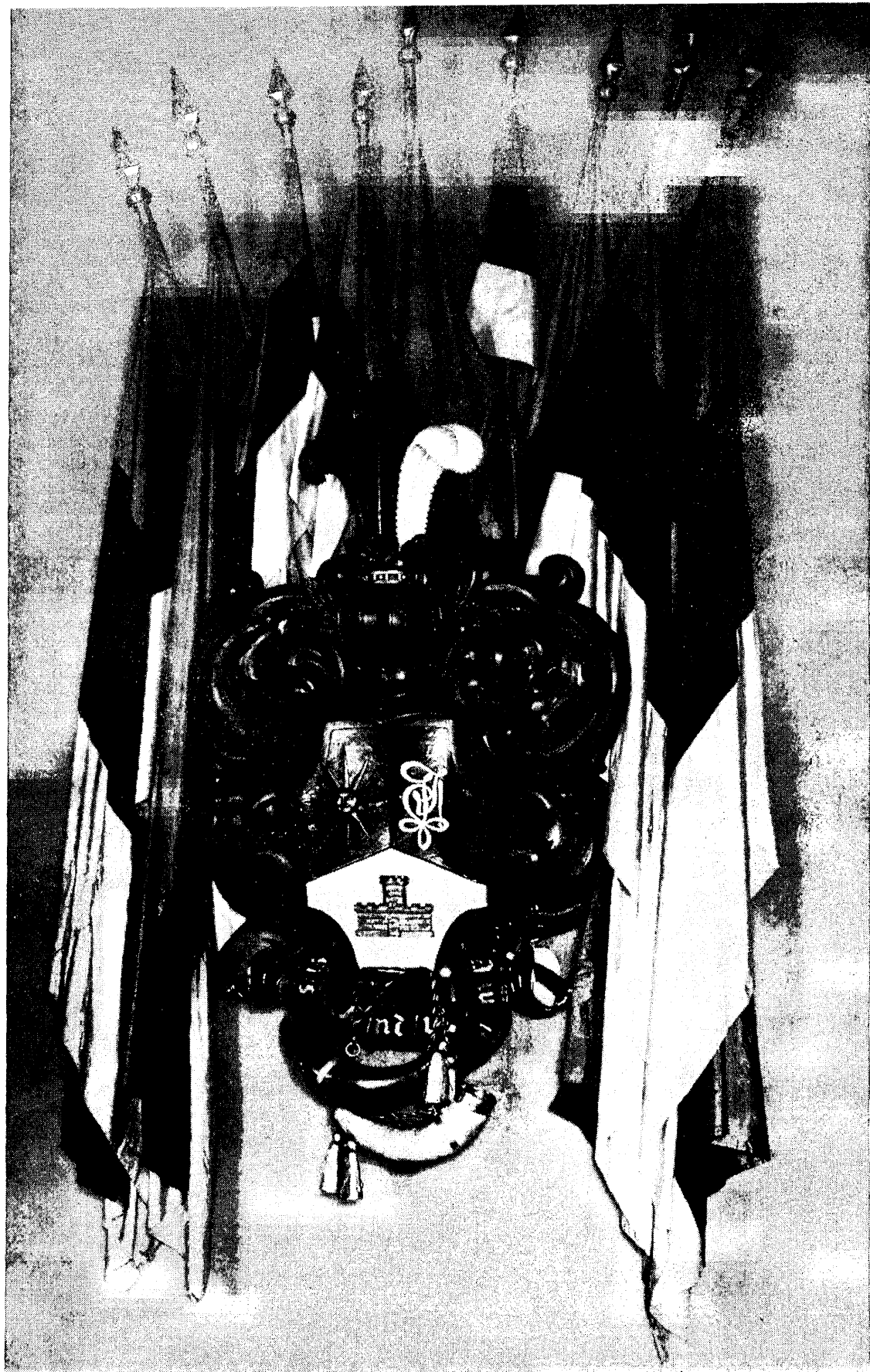

U
N
I
V
E
R
S
I
T
Y

1900
1933

UNIVERSITY OF CALIFORNIA

„VIRONIA“ VAPP.

Kujur prof. A. Starkopfi töös 1925. a.

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

TERVITAN TEID, HALLIPEALISED SELTSIVENNAD, KES TEIE EESTI RAHVUSLIKU KORPORATSIOONI ASUTAMISE MÕTET OMAS HINGES HELJUTASITE, SELLE TEOSTAMISE TUNGI SÜDAMES KANDSITE JA TEISTELE, VÕÖRSILVIIBIVATELE KODUMAALASTELE EDASI ANDSITE. AUSTUS TEILE, ET TEIL VISADUST JÄTKUS AASTAID KESTNUD PÜÜETE JÄRELE TEOSTADA OMA UNISTUST; ET TEIL KORDA LÄKS ÜKSTEISELE VÕÖRAID, KODUMAALE KADUMAMINEMISELE KALDUVAID NOORI ENESE TALTSUTAMIST NÕUDVA KORPORATIIVSELE DISTSIPLIINILE VÕITA, MEILE NII VÄHETÖOTAVA MÕISTE ALL, KUI SEDA OLII TEIE ÜLIKOOIIPÄEVIL EESTI RAHVUSLUS TEILE VÕÖRAS ÜMBRUSES RIIAS JA TULEVASE TEGEVUSE PERSPEKTIIVIS HOMMIKUPOOLSEL VENEMAAL.

ÖNNITLEN TEID, ET TEIL OLII VÕIMALUS NÄHA „VIRO-NIA“ SÜNDI JA JÄLGIDA TEMA EDENEMIST NING NÜÜD OMA MÖTTEOSALISENA TUNDA TEMA 400-LIIKMELIST PERET.

TERVITAN KAASVÖITLJAJID, KELLEDEL ÖNN OLII KAASA ELADA ÜLENDAVAT SILMAPILKU, MIL LEHVIMA PÄÄSES RIIA POLÜTEHNIKUMI EES VIOLET-MUST-VALGE LIPP, NING TOLLEST AJAST ALATES OSA VÖTTA KORPORATSIOONI ORGANISEERIMISE TÖÖST, VÖIDELDA TEMA SEISUKOHA JA HEA NIME EEST OMADE JA VÖÖRASTE KESKEL.

ÖNNITLEN TEID, ET TEIE TÖÖ POLE TÜHINE OLNUD, ET TEIE PÜSIVAID VÄÄRTUSI EESTI SELTSKONNALE OLETE SUUTNUD LUUA.

TERVITAN TEID HILJEMALT JUURDETULEJAJID, KES TEIE „VIRONIAS“ LEIDSITE LUGUPEETUD KOONDISE, MILLES KOHTASITE HULGA SOOJASÜDAMELISELT VENDLUSELE ANDUVAID KAASLASI. TEIL JÄI VAI SÄMMUDA EDASI TUNNUS-TATUD TRADITSIOONIDEGA SILLUTATUD NOORUSRADA.

ÖNNITLEN TEID, ET TEIL KOONDISES LEIDUS TUGI, MIS TEID AITAS LÄBI NII MÖNESTKI NOORI VARITSEVAST OHUST TOLLEL TORMILISEL AJAJÄRGUL. ELLU ASTUDES EI OLNUD TEIE ENAM MAAOTSIJAD TUNDMATUUL VÄLJUL, VAI TEIL OLID EES TÄHISED, MILLEDE VARAL VÖISITE KINDLAMALT ALATA ELUKÄIKU.

TERVITAN SIND, SÕJAAEGNE PÖLV, KELLEL NII VÄHE
VÕIMALUST JÄI PALLAS ATHENA TEADUSE KOJAS, KES SA
KASVAMA PIDID MARSI KAREDAL VÄLJAL.

ÖNNITLEN SIND, ET SINUL OSAKS SAI VÕIDELDA KODU-
MAA VABADUSE EEST JA SINU OSAVÖTUL TEOSTUS MEIE
RAHVA SALAJASEM UNISTUS. TAHAKSIN LEIDA SINUS NII-
SAMA TUBLIT EESTI ÜLESEHITAJAT JA KINDLUSTAJAT,
NAGU OLID TEMA ISESEISVUSE EEST VAIMUSTATUD VÕIT-
LEJAD.

TERVITAN TEID, „VIRONIA“ TARTU TOOJAD JA TEID,
KES TEMAGA SIIN ÜHINESID. TEIE ISTUTASITE VÖÖRSIL
VÖRSUNUD KASVU TAARA TAMMIKUSSE JA PANITE TA JUUR-
DUMA KODUMAA TOEKS EESTI KULTUURI ÕHKKONNAS. HOO-
LITSEGEM, ET TAIM TULVIL SÄRAVAID ÕISI KANNAKS JA
RIKKALIKULT VÄÄRTUSLIKKU VILJA ANNAKS!

TERVITAN SIND, ÕPPIV NOORUS, KES SINA OMAVAHELI-
SEKS KASVATUSEKS OLED LIITUNUD KOONDISSE „VIRONIA“
LIPUKIRJA PANDUD PÕHIMÖTETEL. TÕSINE ARUSAAMINE
SUUREST KOHUSTUSEST, MIS SINUL TÄITA ENESE ISIKU,
OMASTE, ÕPETAJATE JA JUHTIDE, OMA RAHVA JA TEMA
TULEVIKU NING KULTUURI VASTU JUHTIGU SIND TÕE, TEA-
DUSE, KÕIGE KAUNI JA HEA OTSIMISELE SINU ILUSAMAS
ELUJÄRGUS. EI PEA SA SILMAPILGUKSKI UNUSTAMA, ET
ELUST LÄBI SAMMUDA TULEB SINUL TEISTE VÖISTLEJATE
KÕRVAL JA KESKEL. SIHILE JÕUAB, KES VARAKULT END VA-
RUSTAB TEADMISTE JA OSKUSTEGA, KELLEL KINDEL JA TU-
GEV ISELOOM, KELLEL RIKKALIKUMAD ELUKOGEMUSED,
KELLEL AUS JA SÕBRALIK SUHTUMINE ÜMBRUSKONNASSE.
ÖNNITLEN SIND, ET SINULE ON ANTUD VÖIMALUS AREN-
DADA ENESES KÕIKI NEID OMADUSI ARMSATE SELTSIVEN-
DADE KESKEL „VIRONIAS“ JA NII SÕBRALIKUS RINGIS, KUI
SEDA ON ROHKEARVULINE, TÕSINE JA EDASIPÜÜDLIK ÜLI-
ÕPILASKOND TARTUS.

TERVITAN TEID VIROONLASTE VANEMAD JA NOOREMAD
SÕBRAD, KES TEIE IGAL POOL JA IGAL AJAL MEILE HEA-
TAHTLIKULT OLETE SUHTUNUD!

TÄNU TEILE AUSTUSE JA LUGUPIDAMISE EEST. VIIGU
ÜHISED TUNDED JA SIHID MEID KA EDASPIDI ÜKSTEISELE
LIGEMALE JA AIDAKU KESTEV SÕPRUS JA POOLEHOID MEILE
KÕIGILE KERGEMINI ELURASKUSI VÖITA.

SÜGAVAM KUMMARDUS TEIE MÄLESTUSELE SELTSIVEN-
NAD, KES NII NOORELT MEIE KESKELT MANALASSE OLETE
VARISENUD! VEEL PRAEGUNI KAJASTUB MEIE HINGES TEIE
SÜDAME NOORUSTUKSUMINE ÜHISTELE AADETELE NING KÕI-
GELE HEALE JA KAUNILE, MIDA ELUST OOTASIME. MEIE
KURBUSEKS LANGETAS KÕIKVÖIMAS SAATUS TEID VARA-
KULT ÜHES ILUSATE LOOTUSTEGA, MIS MÖÖDAPÄÄSEMA-
TULT SÜNNIB HILJEM MEIEGAGI. KUID TRÖÖSTIME END
TEADMISES, ET VEEL VÖIMSAM ELU TOOB MEIE ASEMELE
LAKKAMATULT UUT NOORUST, KES MÄLESTAVAD MEID
NAGU MEIE TEID JA KANNAVAD MEIE UNISTUSI, PÜÜDEID
JA LOOTUSI KAUGESSE IGAVIKKU.

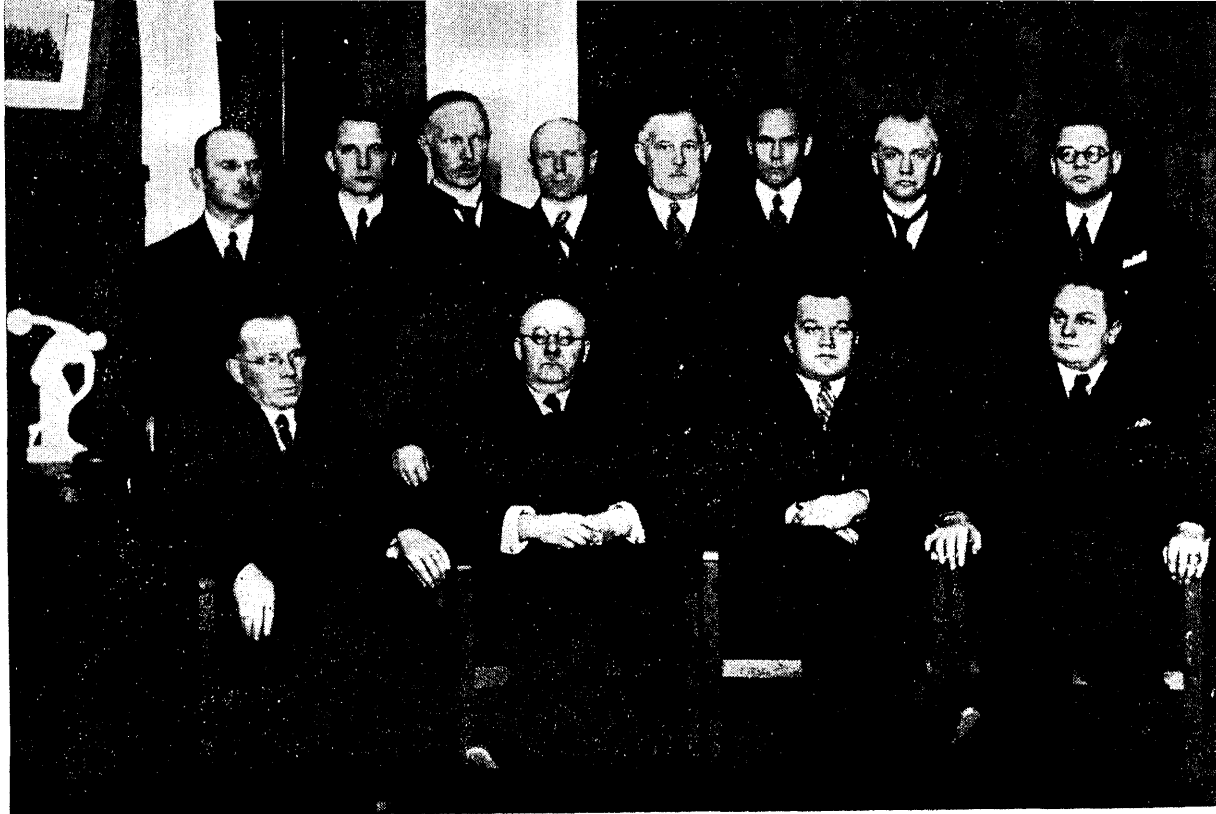
VIVAT „VIRONIA“ IN AETERNUM.

KARL MAURITZ,
„VIRONIA“ VILISTLASKOGU ESIMEES.

1. Eesti vajab praktiliselt ja teoreetiliselt hästi ettevalmistatud tehnilisi töömehi: insenere, tehnikuid, agronome, kultuurtehnikuid, meistreid, käsitöölisi ja igat seltsi õppinud töölisi.
2. Eesti vajab praeguselt rahvapõlvelt ennastsalgavat tööd. Meie tööjõud on meie püsivam ja konjunktuurikindlam kapital.
3. Eesti vajab töö suuremat produktiivsust, mille eelduseks on rahva kultuurilise taseme tõus ja tehnilise ettevalmistuse arenemine käsikäes rahva sotsiaalse olukorra paranemisega ja töö tehniliste vahendite täiendamine ning uuendamine käsikäes suurema tööpingutusega.
4. Eesti vajab veelgi kõrgemat kultuuritaset põllunduses ja karjanduses.
5. Eesti vajab rohkem arenenud tööstust ja laevandust. Hästi arenenud tööstus ja laevandus tõstavad põllumajanduse kõrgemale tasemele ja annavad põllusaadustele ja loodusvaradele suurema väärtuse.
6. Eesti vajab kogutud kapitalide sihikindlat rakendamist ülesehitavaks tööks sisemaal.
7. Eesti vajab arenenud väliskaubandust. Meie suudame rohkem luua teatud kaupu kui suudame neid tarvitada. Pealegi ainult ekspordi abil võime hankida kaupu, mille tootmiseks puuduvad looduslikud eeldused.
8. Eesti vajab sisepoliitiliselt rahulist õhkkonda ja sisepoliitika järjekindlust. Närvilikkus ja kõikumine üldpoliitikas tekitavad samad pahed ka majanduses.
9. Eesti vajab tugevat riigikaitset. Loodud väärtused on ainult siis rahvale kasuks, kui rahvas suudab ja tahab neid kaitsta hädaohu vastu. Rahva väike arv ei tähenda tema nõrkust, sest hästi relvastatud, tehniliselt arenenud ja majanduslikult tugevad rahvad on alati suutnud ennast kaitsta arvuliselt suurema vaenlase vastu.
10. Eesti vajab rahva eneseusaldust ja julgust. Skeptikutel oleval olnud sageli õigus, kuid julged, kuigi nad on teinud vigu, on loonud inimsoo tsivilisatsiooni. Seda muistselt koopaelanikku, kes esimesena ehitas omale maja, nimetasid ta kaaskodanikua meeletuks optimistiksi. Meie oleme talle tänuulikud, et ta esimese äparduse puhul vanasse koopasse tagasi ei pöördunud.
11. Eesti vajab majanduslike suundade võtmise ja iga suurema algatuse ettevaatlikku kaalumist, kuid ühtlasi eneseusaldust ja julgust ning õigekstunnustatud ideede visat elluviimist.

KARL SELTER

„Vironia“ vilistlaskogu juhatus ja vanematekogu. Vilistlaskogu juhatus, istuvad vasemalt paremale: abiesimees E. Maltnek, esimees K. Mauritz, sekretär V. Püts, laekur E. Urov. Vanematekogu, seisavad vasemalt paremale: E. Ehrlich, J. Lagus, E. Aule, — O. Kerson, J. Sihner, — E. Tambek, F. Jürine, F. Tannebaum. Pildilt puuduvad: G. Jonson, K. Selter, P. Kurvits, O. Amberg

Täna, korp. „Vironia“ 35-dal aastapäeval, vaatab iga viroonlane tagasi aegadele a. 1900 ümber, tuletab meelde, milliste raskustega põrkusid meie asutajad liikmed Riias, luues esimest eesti üliõpilaste korporatsiooni, et õhutada sinna õppima siirdunud üliõpilasis rahvuslikku vaimu ja kodumaa-armastust.

Nad algasid kogumist väikese grupina, seadsid omale lipukirjaks Ühisus, Kindlus, Ausus, millele pidi truudust töötama ka iga hilisem liituja.

20. sajandi algul on rahvaste elus olnud lõpmata palju muutusi, millised on mõjustanud ka korp. „Vironia“ käekäiku. „Vironia“ oli sunnitud varsti lahkuma Riias, et jätkata oma alatud tööd Moskvas, kust aga pea siirduti tagasi Riiga, sedagi vaid lühikeseks ajaks, sest 3. detsembril 1918. a. sõitis kogu „Vironia“ liikmeskond kodumaale, et astuda loodavasse rahvaväkke ja selle koosseisus kaitsta oma kallist kodu. Pääle sõja lõppu koguneti juba meie oma ülikooli Tartu ja registreeruti, et jätkata tegevust, mis siin eriti viljakaks kujunenud, mida näitab ka liikmeskonna 12-nekordne juurdekasv.

Täna tahame kõik olla tänulikud neile, kes kaasa elanud asutamise raskusi ja neid päevi, mil tuli võidelda vaenlastega.

Meie, noored, tahame olla väärilised eelkäijatele, meie ei taha olla halvemad ja kui ajaratas

meilt peaks nõudma samu tegusid, siis oleme selles ka valmis.

Tartus pole „Vironia“ kunagi tahtnud eralduda teistest organisatsioonest, vaid alati pooldanud sõbralike vahekordade loomist kõigi organisatsioonide vahel. Ja „Vironial“ olidki Tartu asumisel siin ees sõbralikud korporatsioonid EKL-i näol, mille loomisest võeti Riias elavalt osa. Samuti ei katkestand „Vironia“ suhteid endiste Riia korporatsioonide — poola korporatsioonide „Arconja“ ja „Velecja“, läti korporatsioonide „Selonia“ ja „Talavia“ ning vene korporatsiooni „Fr. Arctica“ga.

Kõigi nendega on säilinud soe vahekord ja sagedasti viibitakse üksteisel külas.

Ka soomlastega pole jäädud võõraks, vaid 1930. a. veebruarist, Karjala osakonnaga lepingu sõlmimisest päale, on „Vironial“ ka Soome üliõpilastega sagedasi kokkupuuteid.

Nii kasvab „Vironia“ praegune põlv, olles sõprusvahekorris lähedaste ja kaugemate naabritega.

Üliõpilaskondlikud välissuhted omavad elus suure tähtsuse, sest noorussõprus on unustamatu. Täna sel aastapäeval „Vironia“ tuletab meelde kõiki oma sõpru.

ALEKSANDER LUUD.
Korp. „Vironia“ s/a senior.

«VIRONIA» MENTALITEEDI

KUJUNEMINE KUNI A. 1905

EDG.
V. SAKS

„Vironia“ konvendi korter Riias,
Tartu tänav 65

Eesti ärkusaeg, mil pandi alus reale rahvuslikele üritusile ja püstitati mitmekeskümneks aastaks jätkunud isamaalisi loosungeid, oli rahvaliidumine, mis rauges iseenesest pikkamisi, närviväsimuse tõttu (F. Tuglas). Kõik tol ajal vaimustust tekitanu muutus hiljem tüütuseni leierdatuks. Sama nähe kui vaimse kultuuri alal mõõnaastaisse astumine, ilmnes ka Eesti majanduslikus elus. 80-dail aastail alanud majanduslik kriis aitas lõplikult purustada paatoserikkaid illusioone. Elu hall pale rühkis esikohale. Mõõnale järgneb reeglipäraselt tõus ja ka tolleaegne Eesti ületas peagi depressiooniaastad. 90-date aastate keskel tekkis järsk tööndusliku tegevuse elustumine linnades, maa-

gi selgroog sirgus ning põllumajandus stabiliseerus. Talupoja kukrusse kogunes juba niivõrt raha, et seda hakkas piisama elu ülalpidamise nõuete rahuldamise kõrval ka muudeks otstarveteks. Noil aastail Tartu ülikool ja eriti Riia polütehnikumi saalid võtsid vastu palju tüsedaid eesti maapoisse. Sajandi vahetusel sammuti nn. uude ärkusaega, mis tähendas teist rahvuslikku, hariduslikku ja majanduslikku tõusuperioodi ja ka kriitilisemat suhtumist ellu. Selle aja lapsed olid vabad rahvuslikust sentimentaalsusest, kainemalt mõtlejad ja elulähedasemad. Sajandi vahetusel alles tõelise eesti haritlaskonna pale hakkas kujunema. Eesti keel võitis ärkusaegse saksasõbralikkuse positsioonid ja polnud vähe neid, kes peale slaavi ja germaani kultuuri tundsid huvi ka õhuakna avamisest Euroopasse. Sündisid eod, mis soovisid osasaamist Läänest ja 1905. a. tekitasid omaette vaimse liikumise.

Esimeseks ärkusaaja saavutuseks tuleb lugeda muu hulgas ka rahvusteadliku eesti üliõpilase sündi ja esimese eesti üliõpilasorganisatsiooni loomist. Teine ärkusaeg sajandi vahetusel oli maakamara-lähedasem, õhulise paatose vaesem ja selle teeneks on teise eesti haritlaskonna organiseerumismuudatuse — eesti korporatsiooni sünnitamine. 1895. a. peale võib juba rääkida Riias „Vironia“ kujunemisest ja ka Tartu Eesti Üliõpilaste Seltsi elas a. 1895—97 üle oma korporantismi õitseaja „Fraternitas Viliensise“ nime all (V. Juhanson). Et just teine ärkusaeg andis soodsaid eeldusi eesti korporatsiooni võidulepääsuks, selle nähte põhjusi tuleb muuhulgas otsida ka rahva majanduslikust tõusust ja linnastumise protsessi edust. Majanduslikud jõuallikad on alati olnud vajalikud selleks, et ka väline vorm leiaks hindamist ja viljeldamist. Korporatsioon akadeemilise organiseerumismuudatuse kriipsutas esmakordselt Eesti avalikus elus alla laitmatu välispidise külje tarvilikkust ja tõi laia massi silmade ette üheväärsuse põhimõtte teiste rahvastega enam kui ükski teine nähe tookordses eesti ühiskonnas. Selleks, et täita oma missiooni üheõiguslikkuse lipu hiivamiseks, välise külje rõhutamiseks sisu kõrval,

oli organisatsiooni liikmeskonnal vajalik küllalt jõukas tagamaa — seda suutis tagada sajandi vahetuse eesti põldur. „Vironia“ ülesastumine värvides oli omal ajal eesti ühiskonnas küllalt tähelepanu äratav sündmus. Oli ju juurdunud rahvasse sajandi kestel vaade, et trikoloori kandmine on nagu sakslaste privileeg.

Eesti korporantismi läbimurret üritati Tartus ja Riias peaaegu ühel ajal. Selle, mis Tartus „Fraternitas Viliensisel“ ebaõnnestus, saavutas „Vironia“ a. 1900. Tartu korporantismis algas siitpeale — a. 1898. murrangu aeg, mis oli tingitud poliitilise liberalismi ja maailmavaatelse materialismi üha enam süvenemisest (V. Juhanson) ja võitlus jõudis lõpule 1905. aastaks. Sisekriisist liberaalsete voolude rünnaku näol ei pääsenud ka „Vironia“. Vaid seetõttu, et organisatsioon oli terviklikum, ühtlasem ja teotsem teistes tingimustes, toimus sisemine jõukatsumine hiljem, mida võib dateerida 1904.—1907. a. nn. „punaste aastate“ näol. Sellestki katsumisest tuli „Vironia“ välja oma struktuuri säilitavana.

„Vironia“ kui korporatsiooni sünd tole aegse Vene suuremas sadamalinnas Riias, kuid ka ühtlasi Tartust hoopis vabameelsemas õhus tikus, polnud kaugeltki kerge. See sündmus on aga eesti teise ärkusaja üks olulisemaid nähteid, sest siit hakkas kodumaa tööpõllule valguma majanduslikult ja tehniliselt maad üles ehitav generatsioon. Tartu humanitaar-teadusi viljeldavale, sageli paljusõnalisele haritlaskonnale pani Riia vastu majandus- ja teoinimesi — mehi, kes vähem rääkisid, kuid enam tegid.

*

Möödunud sajandi lõpu aastakümnel Riias eesti üliõpilasorganisatsiooni tekkimise algete põhjustajaks sai selgrookamate ja rahvusteadlikumate õppivate eestlaste arvu suurenemine. Näitab ju küll Riia polütehnikumi isiklik koosseis ka varem mitmeid kümneid ilmselt eesti päritoluga isikuid, kuid need, astudes saksa ja vene korporatsioonidesse, läksid eestlusele kaduma¹⁾. Kokkuvõtte eestlaste arv kasvas sajandi viimasel kümnel õige jõudsasti. See ühtlasi selgitab seda järsku tõusengut, mida elas üle Eesti põllumajandus. Riiga õppima tulevate ja iseteadvate eestlastena kokkuvõtte üliõpilaste arv tõusis järgnevalt: 1890 — 1, 1891 — 3, 1892 — 5, 1893 — 6, 1894 — 7, 1895 — 16, 1896 — 18, 1897 — 21, 1898 — 24, 1899 — 27, 1900 — 30, 1901 — 37, 1902 — 43, 1903 — 49, 1904 — 53, 1905 — 58. On teateid, et juba 1892. a. peeti esimene kuue mehe koosviibimine,

1) Tartu üliõpilaskonna ajalugu. Ed. Ehrlichi artik. lk. 145.

kus kerkis päevakorda oma organisatsiooni loomise mõte, kuid see tuli hüljata reaalsemate väljavaadete puudumisel²⁾. Eestlaste rühmitusse, kus aga olid sallitud ka muulasist üliõpilased, kuulusid rahvusteadlikemaina K. Ipsberg, C. R. Jakobsoni võitluskaaslase, ärkusaegse tegelase Mitti pojad Richard ja Ferdinand, oma rahvustunde süttimise juba koolipoisi põlves läbi elanud pärsine poeet Ernst Enno, G. Nurm, E. Aule jt. Kooskäimised peale polütehnikumi toimusid Wöhrmanni pargis, Talve-aiais, „Roomas“, Johannese ja Kloostri keldris. Suuremateks sündmusteks eesti rühmituse elus aga kujunesid semestri alguse ja lõpuõhtud mõne kaasvõitleja korteris, nn. „burgis“³⁾.

Et organisatsiooni ellukutsumiseks välised olud ja liikmete vähesus ei pakkunud veel võimalusi, siis asutamiseelisel perioodil pärsise „Vironia“ liikmed leppisid kameraadliku läbikäimisega, kuid üritati ka Riia seltskonda tungimist. Üheks kõiki viroonlasi liitvaks ja korporatsiooni asutamiselgi palju kaasa aidanud teguriks kujunes prof. Köleri vennatütarde prl. Lucie ja Mary Köleri kodu Pargi tän. 1. Selle majaga sõlmis tutvusi 1895. a. Ferdinand Mitt. Kujunes traditsiooniks, et vastutulelike daamide kodus peaaegu iga nädal korraldati kas tantsu- või teeõhtu, kuhu siis paluti kõik kokkuvõtte eesti üliõpilased. Samas majas peatus 1896. a. suvel paar kuud kunstnik prof. Köler ja oli tihedas kontaktis mõningate viroonlastega, kinkides selle tutvuse mälestuseks F. Mittile oma pildi pealkirjaga „Isamaa armastajale“. 1899. a. prof. Köleri surma järele veel ametlikult kinnitamata „Vironia“ delegatsioon võttis osa ta matusest ja asetas omalt poolt pärja⁴⁾. Vahekord preilide Kölerite pansioniga, kus koguni mõned vaesemad eesti üliõpilased leidsid tasuta kasti, kestis „Vironia“ iseseisvaks saamiseni. Siin harrastati ka kirjandust, nn. „Literarische Abendite“ näol, deklameeriti värse, näit. E. Enno luges ühel õhtul ette „Koitu ja Hämarikku“ ning sõlmiti tutvusi Riia seltskonda kuuluvate noorte daamidega⁵⁾. Hilisemal aastail korraldati prl. Kölerite kodus ka lauluharjutusi⁶⁾ ning peeti koosolekuid, kus arutati võimalusi korporatsiooni ellukutsumiseks⁷⁾. Sõbralik vahekord prl. Kölerite koduga väljendus ka korporatsiooni asutamisel, mil peale avakommerssi a. 1900 avaldati konvendi poolt ametlikult tänu korporatsioonile asutamise puhul lippe kinkinud Lucie Kölerile⁸⁾.

2) „Vironia“ arhiiv XI₂ F. Mitti mälestused.

3) Sama.

4) Sama.

5) Sama. XI₁, E. Aule mälestused.

6) Sama. II A₁, lk. 133.

7) Sama. XI₂, F. Mitti mälestused.

8) Sama. II A₂, lk. 723.

„Vironia“ konvendi korteri
vapisaal Riias

Algul „Vallburgis“, hiljem „Königsburgis“ ja „Nikolaiburgis“ kooskäimiste — Riias elavate eestlastega tutvuste sõlmimise kõrval omandasid tärkava korporatsiooni elus tel perioodil veel tähtsust igateisipäevased koosistumised „Kegelklubis“ ja õhtud võõrastemajas „Deutsches Haus“⁹⁾. Ei saa rääkida tolleaaja Riia eesti üliõpilaste koondisest kui rühmitusest, kus oleks domineerivalt esiplaanil seisnud teatud vaimsed huvid nagu see on maksev mõne muu eestitseteva või sotsiaaleetilisi sihte taotleva üliõpilasarühmituse kohta. Pearõhk langes ikkagi uute liikmete koondamisele, et saada täis organisatsiooni asutamiseks polütehnikumi poolt nõuetav arv, burši traditsioonide loomisele ja kommetega tutvumisele. Kooskäimised „burgides“ olid sagedased ja toimusid õige sõbralikus õhustikus, räägiti korporatsiooni või seltsi asutamise poolt ning vastu¹⁰⁾, joodi vestluste man mõniteistkümmend pudelit õlut, sest viin ei seisnud üldse pävakorral¹¹⁾, korraldati vahete-vahel ka gitarri-õhtuid sentimentaalsete lauludega¹²⁾ ja harrastati salaja vehklemist¹³⁾. Tolleaegses „Vironias“ valitsenud südamlikust õhkkonnast kirjutatakse: „Nad olid üldse head poisid need tulevased viroonlased, nende võrdlemisi väike arv soodustas ka erilist kameraad-

likkust ning üksteise eluolust osavõttu ja üksteise eest hoolitsemist, vastastikust soojust“¹⁴⁾. Mugav-sõbralik kooselamine jätkus ka peale korporatsiooni asutamist. Seda nn. lootuste ja illusiooniderikast „seltsi lapsepõlve“ on hiljem viroonlaste enestegi keskel küllalt teravalt kritiseeritud, kuid ometi oldi sunnitud tunnistama: „milles aga selleaegne „Vironia“ praegusest põhjalikult lahku läks, oli üksmeel, mis meeste vahel valitses... Põhjusmõttelikke lahkuminekuid peaaegu ei olnudki“¹⁵⁾.

Asutamiseelseil aastail, et saavutada tunnustust Riia avalikkuses, eriti aga Chargiarten-Convent'is, oli vajalik välispidine poolehoidu võitev esinemine. Eestlased valisid kõige loomulikumad taktilised vahendid. Nad ei rõhutanud nii palju buršikositeeti kui korralikkust ülesastumises, võitsid kahe poola korporatsiooni poolehoidu seega, et nad neile nii öelda puhtseltskondlikul alusel õhtuviisiidid tegid frakkides ja kõigi viisakuse šikaanidega¹⁶⁾. C! C! korporatsioonide hulgas seisis hea tooni poolest esirinnas aadlisoost poola üliõpilaste organisatsioon „Arconja“. Tugev rahvuslik joon, peenetundeline esinemine, liigjoomise ja liialdustesse kalduvate Tartu saksa burši traditsioonide põlgamine olid arcoonlaste iseloomulikud. Viroonlaste vahekorid nimetatud organisatsiooniga kujunes sõbralikuks. Arcoonlaste

9) „Vironia“ arhiiv XI, F. Mitti mälestused.

10) „Üliõpilasleht“ nr. 12, 1930, J. Roossoni artikkel.

11) „Vironia“ arhiiv XI, Ed. Aule mälestused.

12) K. A. Hindrey. „Murrang“, lk. 8.

13) K. A. Hindrey. „Minu elu kroonika III“, lk. 160.

14) K. A. Hindrey. „Murrang“, lk. 12.

15) „Vironia“ arhiiv VI D₁, P. Sirkeli kõne a. 1907.

16) K. A. Hindrey. „Minu elukroonika III“, lk. 161.

eeskuju jälgimine ning nende näpunäited aitasid palju kaasa, et „Vironia“ läbilöömine Riia akadeemilises ja seltskondlikus elus kiiresti toimus^{16-a)}. Laitmatu džentelmenlikkuse rõhutamise joon ei jäänud viroonlastele ka edaspidi võõraks. Peeti õhtuid, kus kõiki liikmeid otse kohustati ilmuma pidukuubedes ja valgetes kinnastes. Valju kontrolli peeti ka organisatsiooni kuuluvate seltsivendade elukommete üle ja iga väljaspool astunud samm, mis kuidagi võis kompromiteerida „Vironiat“, leidis rasket karistamist. Et vältida võimalikke vahejuhtumisi, keelati viroonlastel viibimine isegi tolleaegseil Riia populaarseil eestlaste kooskäimisel — „Imanta“ seltsi õhtuil. Nimetatud tantsu-õhtud olid publiku koosseisult õige kirjud ja heatujulistel tudengitel ei jäänud seal sekeldused tulemata¹⁷⁾. „Imantas“ valitsenud õhkkonna üle annab karikeriiva pildi „Vironia“ omavaheline pilkealbum „Öllevik“, kus muu hulgas kirjutatud järgmist: „„Pilgari selts“ seadis hiljuti seltsi ruumides kontserdi-, näitemängu- ja tantsuõhtu korda, mis rahuldavalt mööda läks, nii et politseikordnikul sel puhul midagi teha ei olnud... Kontsert sai avatud nii nagu harilikult, meie „Pilgari seltsi“ lipulauluga, „köki, möki, kökki, mökki, herrake,“ mis kuulajate südames suurt vaimustust äratas... Näitemäng „põrgu memme sohituttar“ sai rahuldavalt etendatud ja näitlejatele avaldati galerii pealt valju kiitust. Peale selle tuli õhtu keige parem jagu, tants, mida õhtu trumbiks võib nimetada ja kus vaimustusele enam muidu piiri ei saadud panna, kui väljaviskamise läbi...“¹⁸⁾. Korralageduse tõttu „Imanta“ õhtuil püsis nim. eesti seltsi ja „Vironia“ vahekord aastaid jahe. Sidemed uuendati alles 1903. a.¹⁹⁾ Riia eesti seltskonnaga aga oskas „Vironia“ vahekordi luua ja neid hoida. Riia väljapaistvamad eestlased viibisid kutsutud külalistena „Vironia“ aastapäeva-pidustusil ja mõnelgi korral Riia eesti seltskond

16-a) „Vironia“ arhiiv XI₂. F. Mitti mälestused.

17) Sama. II-A₃, lk. 686.

18) Sama. X B₁.

toetas noort, oma kodu soetavat üliõpilasorganisatsiooni. Nimede hulka, kellega viroonlastel oli elav seltskondlik läbikäimine, kuulusid: cand. jur. Leesment, Stamm, prov. Graumann, prov. Ollino, cand. jur. Arro, cand. agr. O. Uipopuu, E. Uibopuu, C. Rall, Karp, Nälk, cand. jur. Kupitz, cand. jur. Kõll, cand. jur. Gabriel, Vanakamar jt.²⁰⁾.

Korporatsioonide-vaheline elu Riias kandis teatavat distsiplineeritud ja kultuurset ilmet, üksteise vastu tegelikuks saamine oli harukordne, püüti oma vahel rakendada Riia C! C! põhimõtet — otsekoheus ja korrektsus. Oma liikmeskonnas pani maksma „Vironia“ need printsiibid täies ulatuses ja hoidis vahekorrad normaalsed ka väljaspool C! C!-d asuvate organiseerimatute üliõpilastega. Riia üliõpilaskondlikus maailmas olid korporatsioonid muidu punakat värvi akadeemilise pere hulgas isoleeritud seisuseks, omaette kindluseks²¹⁾. Head vahekorrad sõlmusid algusest peale ka Tartuga, kust käisid „Vironia“ avakommersil EÜS-i saadikud, hiljem oli pävakorras kartellepingu sõlmimine²²⁾, mis aga Riia C! C! vastuseisu tõttu jäi teostamata²³⁾. „Vironia“ vahekorrad ei piirdunud ainult Riia ja Tartuga, vaid õige varakult sõlmiti sidemeid Peterburi Eesti Abiandmise Seltsiga, annetati pärg Riias kontserdiga esinevale Soome lauljannale prl. Järnefeld'ile²⁴⁾, korraldati vastuvõtt vene rügementides teenivaile eesti rahvusest ohvitseridele jne.

„Vironiat“ esimesel tegutsemisperiodil a. 1900—1905 kandis ilmne tahe enese maksmapanemiseks teiste vanemate korporatsioonide hulgas. Neid positsiooni-võitmise aastaid Riia C! C! võib nimetada sõna otseses mõttes „Vironia buršiajaks“.

19) „Vironia“ arhiiv II-A₆, lk. 3230.

20) Sama. XI₂, F. Mitti mälestused.

21) Tartu üliõpilaskonna ajalugu. Ed. Ehrlichi artik., lk. 151—152.

22) „Vironia“ arhiiv II-A₅, lk. 1375.

23) Sama. II-A₆, lk. 1959.

24) Sama II-A₃, lk. 766.

Eesti rahvusest ohvitseride vastuvõtt „Vironias“ 1902.

Istuvad (vasakult paremale) J. Roonemaa-Roosson, n. leitn. A. Tõnisson, n. leitn. A. Larka, F. Mitt, n. leitn. J. Prei, K. Teetsov, n. leitn. M. Teras (+); seisavad: K. Mauritz, n. leitn. Kiro-tar, n. leitn. J. Rosenbaum (+), K. Jürgenson, stud. Kallas, R. Maasen, n. leitn. J. Unt, n. leitn. J. Piilberg (+), J. Ritson

Seoses buršikositeedi rõhutamisega ei jäänud „Vanas-Vironias“ tulemata ka negatiivsed nähted ja liialdused. Eriti hoo- ja elurikkaks kujunesid just asutamisele järgnenud aastad. Sagedased „istumised“ võõrutasid aga mõnegi õppetööst. Kättevõidetud buršiseisus kü-laskäikude, C! C! -s tegutsemise, mensuuride, isegi duellide näol nõudis oma osa. Ka majanduslikult pidid liikmed kandma küllalt suuri kohustusi, oldi ju õieti noore abielluja seisukorras, kus tuli iga ese muretseda, veeklaasist kuni riidenagini. Majandusliku koorma ülejõukasvamat aitasid ära hoida vilistlaste kingitused küllalt suurte summade näol. Liigsusesse kalduva ülemeelikuse taltsutamiseks oli aga konvent sunnitud mõningaid „ettevaatuse“ reegleid tarvitusele võtma. Nii nägi majakorra § 16 ette, et „klaveri pääle ei tohi pääle nootide mingisugust muud asja panda“ ja § 23 toonitas — „treppi mööda käies ja konvendi korteri ümbruses ei tohi valjut olekut avaldada“²⁵⁾. Tookordse konvendi võimupiirid olid õige ulatuslikud, puudutades rõivastustki. Hoiatati seltsivendi, et univormis käimine võib lõppeda konvendist väljaheitmisega²⁶⁾. Kõva käega ja ühemeelse konvendi kohta „Vironia“ sünniaastail lausuti veel hiljemgi: „seespool, s. o. konvendis, olla valju kirikline kord valitsenud“²⁷⁾. Et buršikositeeditamine „Vanas Vironias“ mõningate juures võttis küllalt hädaohtliku kurve ja omandas kohati sellist ilmet nagu peale Eesti Vabariigi sündi nn. „gründertumi“ aastail, sellest räägib ehk „Õlleviku“ salmikki a. 1904:

„Imperialis, Monopolis
Griesenbergis, mujal veel —
Ikka tujus, ikka purjus
Ikka rõõmus meel. —
Nõnda päevad mööda lend'vad
Pidu pidu taga aa'b
See on riialaste elu
Kuis ta nutab, kuis ta naerab.“²⁸⁾

Teine näide puhastverd burši töösüsteemist räägib järgmist:

„Vops, kas tahad täna kaschi lüüa?“

„Eo piso, oota veel natukene. Meie joome Jopsiga veel üks pudel õlut ära. Siis mängin Nohissoniga üks partii schachi. Pärast loen veel tänast „Düna Zeitungi“ ja siis läheme kodu kaschi lööma. Pärast kaschi tarvis politehnikumi minna. Tahan üht joonistust lõpetada, mida mineval aastal pääle hakkasin. Kui selle poolt oled jää istuma“²⁹⁾. Üliburšide seisuse ja nende eluviiside kohta pilkenoolte saatmi-

25) „Vironia“ arhiiv II-A₂, lk. 654.

26) Sama II-A₄, lk. 1040.

27) Sama VI-D₁, P. Sirkeli kõne, 1907. a.

28) Sama. X-B₁.

29) Samas.

sega ei oldud kitsi — seda illustreerib ka omapärane celarve — „Üliõpilase Budget“³⁰⁾, kus 1903. a. oktoobrikuu tulude poolel seisab järgmist:

1. Kust see priius meile tuli, vasta isa minule postiga	50.—
2. Tänasida toimetusi ära viska homse varna pumbitud onu käest	20.—
3. Veni vakk sa vennikene Paisu poissi paksemasse — võlga sisse kasseeritud	6.30
4. Kõik, mis nii armas, on siin ilma pääl, on pelgupaika leidnud sääl — lombardis keisermantel	15.—
5. Maha jätsid kallim mind, läksid kauge ilma — juudile paar püksa	2.—
Summa R =	93.30

Kulude poolel on arve juba hoopis mitmekesisem.

1. Unustagem tööd ja piina, joogem õlut, joogem viina! — Väikses pargis	4.—
2. Siin on neitsid noorukesed, just kui prisked Maalikesed — Mono- polis	10.—
3. Kes laidab rõõmust laulumee- st, ei head leita selle seest trahvi	2.—
4. Mu kõrvus sumin, mühin, kära — kater- frühstück	2.50
5. Üks paigake siin ilmas on — korter	9.—
6. Minge üles mägedele — Griesenbergi	11.—

30) Samas.

„Vironia“ esimene vapp. Kunstnik Schorvinsky (Mittavis) 188 a. 1900

7. Tarvilikku tallitama,
suuri töösi sünnitama — pliiats, tušš, ra-
diirkumm —.50
8. Saaniga sõitsin ma sohinal — Villa-
Novasse 12.—
9. Juba paistab juuni päike — pükste lap-
pimine —.30
10. Kui sa mu pääle hellalt vaatsid . . . 3.—
Samas vaimus jätkub arve.

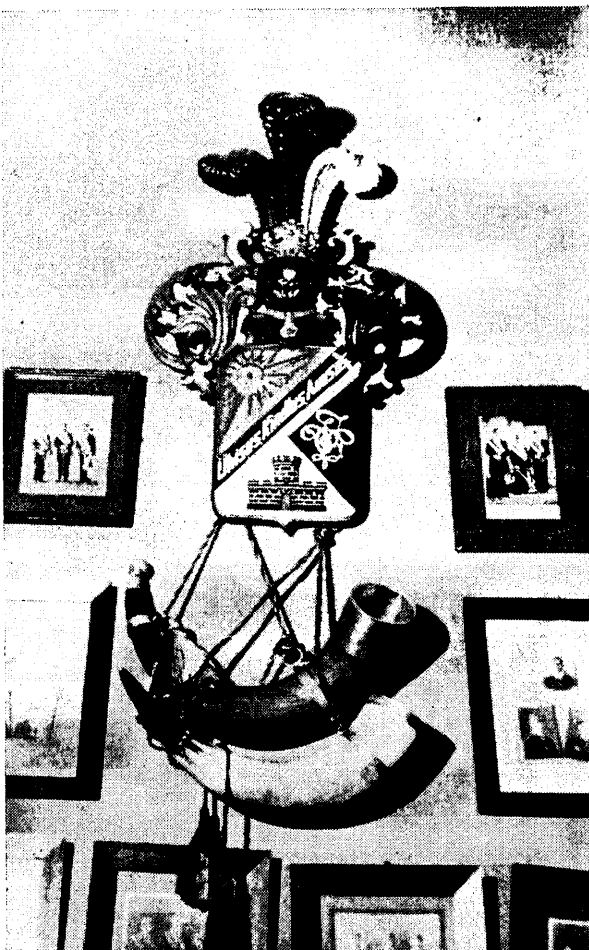
Seisusekohase esinemise juurde kuulusid tolaeagse Riias ka noolid härrasmehe žes-
tid — nagu voorimeestele hõberaha pildumine.
töövoorimehel koos õllevaadiga linnas ringi
sõitmine jne. Neist lõbusaist numbritest ei keel-
dunud ka viroonlased. Kui juba pidutseti, siis
täie innuga. Nii kirjutab K. A. Hindrey:
„... äkki tuli teade, et Jaak Lilienkampf „Met-
ropoli“ keldri oma alla on võtnud, sääl soovib
pidutseda ning kõiki sõpru sinna palub“³¹⁾.

Riia kui kiire elutempoga ja rahvusvaheli-
sele publikule kohandatud linn pakkus neile,
kes lõbutseda tahtsid, külluses mitmesuguseid
võimalusi. Ometi „Vanas „Vironias““ töömee-
leolu selle all palju ei kannatanud, mille tõen-
duseks on küllalt suur lõpetajate protsent.

*

Seoses Riia poliitehnikumis õppivate eesti
üliõpilaste koondumise ja „Vironia“ moodusta-
misega kerkis noore organisatsiooni siseelus
just tolaeagsete olude mõjul kaaluva momendina
päevakorda keele, rahvuse ja meelsuse küsimus.

31) K. A. Hindrey. „Minu elukroonika III“, lk. 167.

Riia kui rahvusvahelise tähtsusega liiklemis-
tsentrum, Venemaa „suur värav“ Läände, oli
oma ilmelt õige kosmopoliitiline. Sealne vaba-
meelsem õhkkond võimaldas isegi sellise nähte,
et kibedamal venestamise ajal töötasid C! C!-
s koos sakslased, venelased, poolakad, hiljem eest-
lased ja lätlased. Ametliku läbikäimiskeelena
üliõpilaselus kui ka poliitehnikumis domineeris
saksa keel. Siinjuures ei tohi unustada, et Riia
poliitehnikum loodi eraalgatusel Balti selts-
konna ja Riia kaupmeeskonna majanduslikul
toetusel. Selle järelalusena saksa keele ja mee-
le valdav mõju poliitehnikumis kui ka seltskonna
koorekihhis oli vaidlematu. Saksa keele ja kul-
tuuri aktiivse võimutsemisega tuli paratamatult
kokku puutada organiseerumissoove südames
kandval eestlaste rühmal. Saksa keele hege-
monia Riias ei kandnud aga mitte niivõrt šovi-
nismi pitsertit kui võrt oli iseenesest mõistetav lä-
bikäimisevahendina. Teravamal kujul esineva
šovinismi suhtes oldi Riias üpris hellad. Väl-
jakutsuvalt toonitasid siin oma rahvuslikku
joont peamiselt poolakad, mistõttu neil juhtus
alaliselt sekeldusi. Korporatsiooni loomispäevil
tuli eestlastel arvestada seda õhustikku. Asuta-
jate pere kandvam osa oli veendunud asutatava
organisatsiooni rahvusliku aluse tarvilikkuses,
kuid välispidiselt ei saadud seda momenti eriti
alla kriipsutada. Esmajoones põhjusel, et orga-
nisatsiooni kinnitamine oleks siis otsekohe sat-
tunud suure küsimusmärgi alla. Põhikirja järgi
oli korporatsiooni ülesandeks: autunde arenda-
mine, seltsiv kooselamine, sõpruse edendamine,
kombluse kõrgelholdmine, vastastikune aine-
line ja vaimne toetamine. Hiljem liideti sellele
juurde „liikmete kasvatamine eesti rahvuslikus
vaimus“, mida ka asutamise ajal silmas peeti,
kuid mille avalik toonitamine, nagu tähendatud,
tookordseis oludes ei olnud lubatav³²⁾. Edasi
olid tolaeagse üliõpilased oma aja lapsed, saa-
nud gümnaasiumis või reaalkoolides saksa- või
venemeelse kasvatuse ja oma suhtumisis rahvus-
likku kultuuri ja poliitikasse teislaadsemad kui
kaasaegsed. Seegi põlv, kes „Vironia“ lõi, oli
pärit nn. „teisest eesti ärkusajast“. Seoses
rahva majandusliku järje paranemise ja linnas-
tumisprotsessi edenemisega kasvas jänu lääne
kultuuri järele. Osasaamist teiste rahvaste
vaimsusest aga võimaldas peamiselt „via ger-
mania“. Saksa keel oli paljudele vahendiks —
vähestele küll sihiks. Piiratud perekonna- ja
kultuuri-traditsioonidega varustatud tolaeaja
eesti noori aga ähvardas Riia esmajoones sak-
sastamise hädaohuga. Paljud eestlased, kes tu-
lid sajandi lõpul Riiga studeerima, olid rahvus-
küsimuses kaunis leiged. Peeti endastmõiste-

32) Tartu üliõpilaskonna ajalugu. Ed. Ehrlichi
artikkel, lk. 152.

tavaks, et eesti organisatsiooni puudumisel asutatakse kas saksa või vene korporatsiooni. Nii oli Riias soodus pind eesti intelligentsi kadakluse pookimiseks samuti kui Peterburg saatis Maarjamaale pajuvenelasi. Ka selle Riia eesti üliõpilaste grupi kohta, kes 90-date aastate algul hoidis kokku ja hellitas oma organisatsiooni loomise lootusi, maksis eelpool toodud väide. Saksa vaim sai seda enam toitu, et ühtehoidvasse gruppi kuulus peale eestlaste ka lätlasi ja sakslasi. Kõnekeeleks omavahelistel istumistel ja vestlusel oli pea eranditult saksa keel. Eesti keelt võis kuulda „Imanta“ seltsis ja need, kes end tunnistasid eestlasteks, käisid sealseil piduõhtuil³³⁾.

Kui Tartus eesti üliõpilasorganisatsioonile avaliku tunnustuse otsimisel olid suuremaks piduriks Ch! C! vastuseis, halb vahekord kohaliku sakslusega ja ülikooli külm suhtumine — siis Riias umbes samal ajal oli olukord ennem raskem kui hõlpsam. Tõsi küll — poliitehnikum polnud küll just erirahvaste organisatsioonide loomisele risti vastu ja osutas isegi sellist lojalsust, et ajal, kui „Vironia“ kavatses eluõigust nõuda seltsina, lubati välja töötada ja kindnitada üliõpilasseltside normaalpõhikiri, kuid Riiaagi C! C! oli konservatiivne; ja mis peasi — Riias tuli lüüa suurem lahing sisemise saksasõbralikkuse kui välispidiste oludega. Riia oli suur seebikatel, kus Vene ääremailt tulnutest 50% unustasid rahvuse ning astudes muulaste organisatsioonidesse moodustasid Riia buršitüübi, kellel polnud rahvust, vaid oli ainult haridus, karjäär ja seltskondlik seisukoht. See mõtteviis polnud võõras eestlastelegi ja need vanad viroonlased, kes olid sügavalt ravuslikud, pidid esmajoones „ükskõiksetega“ astuma võitlusse. See oli küllalt ettevaatlikkust nõudev mäng ja pidi mõnelgi korral organisatsiooni asutamise mõtte peaaegu karidele juhtima. Nii peeti 1896. a., kui „Vironia“ rajamine tegelikult päevakorrale kerkis, nn. Nikolaiburgis koosolek, kus mõtete vahetamisel rutiiniks kujunenud kombe kohaselt räägiti saksa keelt. Sel puhul tõusis üks koosolijaist üles ja lausus: „sellest seltsist ei tule midagi välja, sest siin ei räägita eesti keelt“. Julge ülesastumine tekitas üldise hämmastuse. Osa asutajaid liikmeid lahkus ja koosolek lõppes õieti fiaskoga. Julge deklareerimine ja vaheda relva tarvitamine rahvusküsimuses leigete suhtes, osutus enneaegseks. Kui eestimeelne grupp hiljem küsimust oma vahel sõelus, väljendati kohalikke olusid ja seisukorda väga tabavalt ja õieti hindav arvamus: „Ehk küll väljendus eesti keele rääkimise kohta oli õige, ei oleks ta siiski tohtinud teha meie seltsi esimesel asutamiskoosolekul niisugust väljendust, sest koosolekule kokku tul-

nute hulgas olid mitmed eesti päritoluga üliõpilased, kes käinud saksavaimulises koolis, kasvatanud saksa vaimus ja ei valda eesti keelt, mille tõttu võib kindel olla, et need tõmbuvad seltsi asutamisest tagasi. Ei tohi end näidata käremeelsete rahvuslastena. Meie kohus on neid kaasa tõmmata ja aegamööda kasvata da eestlasteks.“³⁴⁾ „Eksinute“ karmilt eemaletõukamine polnud esiteks sel põhjusel otstarbekohane ja teiseks vajas „Vironia“ meeste arvu suurendamist, et saada avalikke õigusi.

Olukorda hindavat, sallivat vaimu näitab ka 1899. a. toleaeegsele illegaalsele konvendile tehtud ettepanek „lõbuõhtute korraldamiseks“, kus mainiti muuhulgas: „mis tõsise eesti vaimu alalhoidmisse puutub, siis saab ka selle poolt täis priius valitsema. Mis keele priiusse lõbuõhtutel puudub, siis oleks soovitav, et eesti keel valitseks, aga et lõbuõhtutel peasi on lõbu pidamine vaimu ja kunsti vallas ja et suurte kultuurrahvaste vaimurikkust niisugustel lõbuõhtutel vabalt tarvitada võiks, sellepärast arwab eeskirjade kokkuseadja keelepriiust mitte üksi ainult sallitavaks vaid ka tulusaks.“³⁵⁾

„Vironia“ asutamisaastal oldi rahvusküsimuses edasi tagasihoidlikud, sest olukord nõudis veel saksameelsete kohtlemist siidkinnastega. Saksa keele tarvitamine igapäevases läbikäimises ja õlledauas püsis endiselt küllalt suureprotsendiliselt päevakorral, mida tõendavad rida aukohtu protokolle.

Sallivuses ja leplikuses rahvusküsimuses tekkis peale asutamispäevi kohe murrang. Tagasihoidlikkus pole nüüd enam põhjendatud ja puhteestilik element „Vironias“ hakkas üha tugevamalt üldsust häälestama. Juba asutamiskommersile järgneval nädalal astusid üksikud rahvusleiged liikmed organisatsioonist välja. Tehti ka otsus, et seltsi liikmed, kes 1901. aastal on konventi vastu võetud, p e a v a d veel samal aastal eestikeelse kõnega esinema.³⁶⁾ Rahvuslikust eneseteadvusest rääkis seegi moment, et „Vironial“, kes muidu seisis kõigi C! C! konventidega üpris heal jalal, hakkasid vahekorrad halvenema eriti „Concordia Rigienisega“, mil-line saksa korporatsioon koosnes suures enamuses eesti ja läti kadakaist.³⁷⁾ Jaheda suhtumise süvenemist saksa korporatsioonide ja „Vironia“ vahel kiirendas ka asjaolu, et hääletamisel S! C! (Senioren Convent) olid eesti organisatsioonile õiguste andmisele vastu „Fr. Baltica“, „Rubonia“ ja „Concordia Rigienis“. Värvides ülesastumine sai võimalikuks poolakate, venelaste ja

34) „Vironia“ arhiiv XI₂, F. Mitti mälestused.

35) Sama. II A₁, lk. 57.

36) Sama VI B₆.

37) Tartu üliõpilaskonna ajalugu. Ed. Ehrlichi artikkel, lk. 149.

33) „Vironia“ arhiiv XI₂, F. Mitti mälestused.

lätlaste toetusel. Vastastikune külmus peegeldus ka peale asutamist tehtavate tervitusvisiitide puhul. Avalikku vaenu märkisid järgnevatel aastail concordlaste ja viroonlaste vahelised löömingud. Ainsaks saksa korporatsiooniks, kes asutamiseelset aastal osutas „Vironiale“ heatahtlikkust ja sõbralikkust, oli „Fr. Baltica“. Niimetatud aadlikorporatsiooni poolehoid eestlastele jahenes aga ülikiiresti, kui korra saadi tunda maa pärisperemeeste hambaid. Ühel juhuslikul külaskäigul „Fr. Balticasse“ tekkis tüli ja viroonlaste poolt langes sakslaste arvel lause: „Teil ei ole ühtegi õigust Baltimaade kohta, ega ka ühtegi elamisõigust Baltimail, sest Baltimaad kuuluvad eestlastele ja teie saate varsti nägema, et eestlased pekavad teid Baltimailt välja!“ Need ennustuslikud sõnad tekitasid sakslastes vimma ja „Vironial“ oli õnne, et ta kinnitamine teostus novembris 1900, sest jaanuaris 1901 sama „Fr. Baltica“ esines propositatsiooniga, milles sooviti, et uute organisatsioonide kinnitamiseks C! C!-s on vajalik $\frac{2}{3}$ liikmete poolthääletamine.³⁸⁾ Rahvusliku mentaliteedi läbimurret valgustab ka „Vironia“ kõnetoimkonnas peetud ettekannete keeleküsimus. 1900/1901 peeti kogusummas 5 kõnet, neist eestikeelseid 3, saksakeelseid 1, venekeelseid 1, 1901/1902 oli kõnede arv 11, neist 6 eesti-, 4 saksa- ja 1 venekeelne, 1902/1903 oli samuti 11 kõnet, nendest 10 eestikeelset ja 1 venekeelne. Hilisematel aastatel kuni 1905. a. on kõnetoimkonnas ainumaksvaks eesti keel. Saksa keele oskamine ja tarvitamine osutus paratamatuks õpinguil ja C! C!-vahelises läbikäimises, kuid püsis rutiini tõttu veel siseeluski. 1903. aastal „Vironia“ pere enamik suhtus saksakeelsele kõnekäändudele ja õllepauas buršizargooni tarvitamisele juba halvustavalt. Looke tolleaegselt „Õllevikust“ on siin parimaks illustratsiooniks:

„Keeleproovid.“

(Eesti keele etymoloogia ja syntaxi übungid.)

Mineva laupäeva k n e i p õhtul oli väga g e m ü t l i c h olek. Lõpupoole tuli aga üks lataavlane korteri pääle. Hakkasin teda aasima, tema aga ei oskanud peenikeselt reageerida ja hakkas mind jämedalt provozerima. Selle pääle f o r d e r d a s i n teda. Niiviisi tuli meie vahel r e i s s e r e i. Ülehomme on E! G! Valin nimelt w a f f e n.“³⁹⁾

1905. a. kohta pakub sama väljaanne pilkaja prilli läbi nähtud statistikat, kus tudengi elus esinevad pahed on edasi antud protsentides. Saksastumise tuhinat tähistatakse siin 4%-ga.⁴⁰⁾

38) „Vironia“ arhiiv XI₂ F. Mitti mälestused.

39) Sama X B₁.

40) Sama X B₁.

Viieaastase kestvuse jooksul „Vironias“ murti lõplikult Riia oludes nii hädaohtliku saksastumise taime võrsed ja võidi avalikult väita, et on ajakohane neid, kes ei hoia end saksastumise eest, seltsivendade poolt vande alla panna.⁴¹⁾ Koos rahvusliku mentaliteedi võimulepääsuga tugevnes ka ilmselt „Vironia“ selgrookus ja selginesid suunad. Saksluse vastu juba poliitilise värvinguga väljaastumist tõendati 1904. a. C! C! Poola korporatsioonide kaitsmisel, eriti aga 1906. a., mil „Vironia“ avalikult C! C! tegutses sakslaste vastu. Viroonlase J. Lilienkampfi senioriks olles deklareeriti ühe kodukorra tõlgitsemisest tingitud konflikti tõttu saksa korporatsioonid C! C! lahkuks ja hiljem, kui viimased avaldasid soovi astuda taas C! C! liikmeks, avaldas „Vironia“ protokollidiktandis, et sakslaste ülesastumine näitab, et nad ei väeri teiste korporatsioonide usaldust.⁴²⁾ „Vironia“ oli õieti esimeseks Läände tungivaks eestluse pioneeriks. Riia oludes „Vironia“ tekkimine omandas pöördelise tähtsuse, sest a. 1900 peale lükati riiv ette eesti noorte ümberrahvustamise võimalustele. Liikmeskonna kasvu, vilistlaskogu tekkimise tõttu Tallinnas ja tihedate sidemete loomise kaudu emamaaga „Vironia“ osatähtsus järgnevatel aastail üha tõusis. Asutajate liikmete unistus saksameelsete suguvendade tagasivõitmine eestlusele sai teoks. Sõandati mitte ainult „kadakaid“ päästa, vaid ka sakslasi ümberrahvustada, kui need sattusid „Vironia“ mõjupiirkonda. 1911. a. üks „Vironiast“ väljaastuv sakslane avaldab konvendile oma pihtimuse, milles selgitab, et viroonlased tunnevad end Riias eestluse eelpostidena ja tema, sakslane, kes ka oma rahvust austab, on astunud „Vironiasse“ selleks, et tunda end korporandina, mitte aga eestlasena. Lahkuja avaldab kahetsust, et Riia korporatsioonid rahvuste järele on kujundatud!⁴³⁾ Sääraseid näiteid on teisigi. Revolutsioonipäevil „Vironia“ asukohaks oli Moskva ja sealgi deklareeriti 1917. a., et nüüd on tulemas kodumaal lahedamad tuuled ja rahvusliku kultuuri enamaks arendamiseks väljavaateid, millest peame aktiivselt osa võtma.⁴⁴⁾ Et ka ise kaasa aidata isamaa heaks töötamise võimaluste loomisele, selleks langes Riias korp. „Vironia“ koosolekul otsus: astuda in corpore Eesti rahvaväkke.⁴⁵⁾

„Vironia“ kasvamine Riias sündis järje- ja sihikindlalt, kuid mentaliteedi kujundamine oli Riias hoopis raskem kui Tartus, kus tugevalt eestimeelsete üliõpilaste juurdevool osutus vähe-

41) Samas.

42) Sama II A₁₄, lk. 5383 —, II A₁₅, lk. 5571 —, 5787.

43) Sama II A₂₄, lk. 9634.

44) Sama II A₃₃, lk. 14.876.

45) Sama II A₃₄, lk. 15.121.

„Vironia“ vilistlaskogu
koosviibimine Tallinnas
a. 1912

Istuvad (vasemalt): A. Uibopuu (†), pr. Uibopuu, pr. Clement, pr. Ipsberg, pr. Reinok, pr. Jürgenson, pr. Sihver; seisavad 1. reas: E. Maltenok, K. Mauritz, V. Reinok, J. Sihver, E. Emberg (†); 2. reas: V. Selling, K. Ipsberg, V. Clement, K. Jürgenson

malt kümnekordselt suuremaks. Riiga õppima tulijaist olid paljud majanduslike huvidega ja rahvusküsimusis ükskõiksed. Need tegurid, mis „Vironias“ selgroo kujundamisele kiirendavalt kaasa aitasid, seisid välises tihedas kontaktis emamaaga ja siseelus raamatukogu, kõnetoimkonna ning trükisõna kaudu saavate ergutuste pidevas mõjus.

*

„Vironia“ vaimne pale kitsamas mõttes kuni a. 1905 väljendus esmajoones selles töös ja huvide sfäärides, mis avaldus omavahelistel kõne- ja vaidlusõhtuil. Õieti tähendas sajandi pööripäev „Vironia“ eesmärgikindlat vaimsete harrastuste sündi. Teatud sugemed sellelaadilistest huvidest aga ulatuvad varemasegi aega. Nii arutati 1899. a. algul küsimust, kas ei tuleks nõuda noortelt liikmetelt sisseastumise kõnet⁴⁶⁾, kaaluti tehnikute aastaraamatu väljaandmise võimalusi⁴⁷⁾ jne. Eelasutamisaegses „Vironias“ ei seisnud vaimsed huvid mitte niivõrt palju kollektiivis esirinnas, seda enam aga leidsid üksikute poolt harrastamist. Loeti palju omamaist ja väliskirjandust ning üksikud liikmed olid oma teadmiste avaruse tõttu otseselt kuuluses. Nende „literaatide“ koondumiskohaks sai Riias Viljandi tän. 2. asuv nn. „Prantsuse pansion“⁴⁸⁾.

46) „Vironia“ arhiiv II A₁, lk. 3.

47) Sama VI D₁, P. Sirkeli kõne.

48) Sama XI₁, Ed. Aule mälestused.

Konkreetselt astuti korporatsioonis samme lugemisõhtute sisseseadmiseks 1899. a. sügisel, ent konvent otsustas selliste enesearendamisõhtute korraldamist pidada võimalikuks alles siis, kui on üüritud oma ruumid⁴⁹⁾. Vahepeal teostati lõbuõhtute korraldamine enam-vähem normeeritud kujul⁵⁰⁾ ja peale lõbusa koosistumise mahutati kavva ka mõtete vahetamine „vaimu- ning kunstivallas“. Korporatsioonile üüriti klaver, noodid ja esimene lõbuõhtu ühes ettekannetega teostus 1899. a. märtsis.⁵¹⁾ „Kõnetoimkonna ehk discutiivkomisjoni“ rajamine omandas reaalsema kuju 10. X 1900 A. Lucki sisseande näol konvendile, milles peeti soovitavaks rutuliselt põhikirja väljatöötava komisjoni valimist. See teostus ja komisjoni liikmeteks said E. Aule, E. Enno, J. Radik, kuna juhtimise võttis enesele A. Luck.⁵²⁾ Ettevalmistustööd andsid pea tulemusi ning 15. I 1901 võidi konvendile esitada kõnetoimkonna sihtide ning ülesannete kava.⁵³⁾ Esitises fikseeriti kõneõhtute sisu järgmiselt: „Et „Vironia“ sisimesel ühiselul ka kasvatusline siht on, pantakse kõneõhtud toime, millede eesmärk on otstarbe on polytechnikumis antavat üheküljelist tehnikalist haridust laiendada kõnede varal, millede teemad üleüldi haritavatest teadustest võetud on nagu:

49) Sama II A₁, lk. 28.

50) Sama II A₁, lk. 57.

51) Sama II A₁, lk. 160, 191, 211.

52) Sama II A₂, lk. 450, 509.

53) Sama II A₃, lk. 784.

mõttetarkus, psühholoogia, etika, aesthetika, loodusteadus j. m. ja läbirääkimiste läbi kõnesolevate ainete üle.“ Selgesõnaliselt väljendati tolleaegses olukorras mõistetav seisukoht, et poliitilised ja usulised teemad ei või tulla kõnedena ja läbirääkimiste all päevakorda. Kõneõhtud kestsid k. 3/4 9—12, kusjuures alkohooliliste jookide tarvitamine oli teadusliku sisuga ettekandekoosolekuil täiesti keelatud, kirjanduslikel ja muusikaõhtuil aga vaheaegadel lubatud.⁵⁴⁾ Alkoholi keelu küsimus tekitas algul mõndagi sekeldust. Et oli keelatud ka peale kõneõhtut jääda õllelauda istuma, pidas osa liikmeid seda korraldust üleauruseks, kuna just õllelauas olevat hea kritiseerida.⁵⁵⁾ Keelust üleastujate karistamisega suudeti pea rahulolematuid taltsutada.⁵⁶⁾

Konvendi poolt loodud kõnetoimkond pidas A. Lucki eesistumisel oma esimese koosoleku 23. jaan. 1901 ja jagas ametkohad järgmiselt: esimeheks E. Enno, abiesimeheks J. Radik, kirjatöötajaks K. Jürgenson⁵⁷⁾. Määrati ka kindlaks töö avang 3. veebr. 1901. kirjandus-õhtu näol, kus tervituskõne pidas J. Radik, teemal „Dr. Veske elulugu ja luuletused“, rääkis E. Enno ja rebaste poolt esitati ettekandeid ning muusikalisi palasid⁵⁸⁾. Nii algas „Vironia“ peres omaaja kohta küllaldaselt rahvusmeelsuse ja üldteadmiste alal ergutavalt ning täiendavalt mõjunud vaidlustoimkonna töö. Ajavahemikul 1901—1905 peeti 50 kõnet ja seisis päevakorras rikkalikult vaidlusteemasid. Arvustik näitab 1900/1901 5 kõnet, 1901/1902 — 11 kõnet, 1902/1903 — 11 kõnet, 1903/1904 — 9 kõnet, 1904/1905 — 10 kõnet, 1905 — 3 kõnet. „Vironia“ vaimse elu juhtimisel on olnud tegevad ametite järjekorras: 1901 I sem. — E. Enno, J. Radik, K. Jürgenson; 1901 II sem. — J. Radik, O. Amberg, K. Jürgenson; 1902 I sem. — O. Amberg, A. Zimmermann, K. Mauritz; 1902 II sem. — O. Amberg, F. Kangro, K. Mauritz; 1903 I sem. — F. Kangro, K. Mauritz, J. Roosson, 1903 II sem. — K. Mauritz, F. Kangro, A. Jürgenson; 1904 I sem. — J. Roosson, R. Lilienthal, G. Toom, 1904 II sem. — J. Roosson, K. Mäggi, L. Saukas; 1905 I sem. — F. Kangro, E. Tellmann, L. Saukas; 1905 II sem. — G. Jonsen, E. Tellmann, J. Mägi.

Kõneõhtute sisseseadmine ja ettekannete pidamise kõigile sunduslikuks tegemine ei möödunud sisevõitlusest. Vaevalt kuu aega peale esimest kõneõhtut oli konvent sunnitud otsima lohaka osavõtu vastu vahendeid. Määrati karistuseks 30 kop. puudumiselt ning 15 kop. hiljumiselt⁵⁹⁾. Saadud summad kasutati raamatukogu

täiendamiseks⁶⁰⁾. Buršide seisus oli kõneõhtute kui nende arvates üleauruse koormatuse suhtes päris demonstriiivselt vaenuline. Puudumiste puhul seletati: see sündinud põhjusel, et seal kõik magavad⁶¹⁾. Pinevus kõneõhtute pooldajate ja vastuolus seisvate buršide vahel kestis aastaid ja hiljem „punaste aastate“ opositsioonilises ning kõike mahategevas meeolus kirjutati samade õhtute kohta: „Kuid ka vaimline elu ei manganud selleaegses „Vironias“ mitte: meil olivad omad kõneõhtud, mitte niisugused nagu nüüd, vaid kõvad ametlikud, sunduslikud õhtud. Kõnedest enestest ei olnud aga suuremat asja — just nagu nüüdki, rääkisivad ainult paar meest, kuna teised peasjalikult ainult selleks seal istusivad, et trahvi maksta ei tuleks⁶²⁾. On ju tõsi, et kõnede sisukus mõnegi ettekandja juures jättis soovida, ja sunduslikust ülesandest püüti lihtsalt seega üle minna, et anti resümees mõnest loetud teosest.“ Seda kõneõhtute paharetti märkasid ka eestvedajad ja üks tolleaegse kõnetoimkonna hingi E. Enno tegi koguni ettepaneku, et tühjatähjasisuliste kõnede asemel pigem rohkem korraldatakse vaidlusi⁶³⁾. Viimastest osavõtt oli alati kõnelejate rohke. Sellisena paistis pealiskaudsel vaatlusel „Vironia“ asutamisaastate aegne kõnetoimkond. Tegelikult oli siin tehtud töö hoopiski sügavam sisu ja laiem mõju. Kõnetoimkond — loodud enesearendamise otstarbeks, taotles humanitaarhariduslikke sihte — oli õieti midagi praeguse rahvaülikooli taolist. Kõneõhtute programmi mahtusid nii humanitaar- kui ka loodusteadused, lisaks sellele peatükid üliõpilaselust ja -ajaloost, reisumuljed jne. Selle laiahaardelise kava raames leidsid aga pea ülekaalukalt viljeldamist Eesti elu, teadust, kirjandust ja rahvusküsimusi puudutavad teemad. Kõnetoimkonna väärtus seisis selles, et siin rajati sepipada, kus liigselt kosmopoliitlike vaadetega eesti noored viidi oma rahvuse küsimustele lähemale. Siin taoti saksa ja vene koolidest tulnud materialistlike huvidega ja eesti asjust sageli õige väheteadlikest noortest rahvuslikku rauda. Kõnede näol nagu „Mihkel Veske elulugu ja luuletused“, „Kalevipoeg Eesti rahva eepos“, „Dr. Kreutzwald ja tema tööd“, „Nõua valgust, eesti mees“, ettekannetes J. V. Masingust, dr. Fählmannist, C. R. Jakobsonist, Koidulast, eestlaste muinasusust, talurahva seisukorrast Läänemaal 13. kuni 18. sajandini, soome sugu rahvaste minevikust jne. anti kuulajaskonnale küllalt laiapiirilise ülevaade eesti tolleaegsest vaimsest palgest, eesti rahvusest ja tema püüetest. Rahvusliku kasvatusandmiseks oli see, kaasajale ehk primitiivsena tunduv, teemade sari vajalik. Rööbiti kanti ette kõne-

54) „Vironia“ arhiiv II A₃, lk. 788.

55) Sama II A₅, lk. 1514.

56) Sama II A₅, lk. 1699.

57) Sama VI B₁, prot. 1.

58) Sama VI B₁, prot. 2.

59) Sama. II A₄ lk. 1063.

60) Samas.

61) Sama A₄, lk. 1063.

62) Sama VI D₁, P. Sirkeli kõne 1907. a.

63) Sama. VI B₁, prot. 11.

„Vironia“ mai-komerss 1907. a. Bilderingshofis Riia lähedal. Pildil kommersisõit Diiina jõel ja moment koosviibimisest

sid teemadel, mis käsitlesid makkiavellismi, materialismi, planeet Marssi, jaapanlaste tõugu, ooperi ajalugu, inimsoo tekkimise teooriaid, mneemoonikat saksa burškondade ellutärkamist, Ibse-nit jne. Ei saadud ka mööda rahvuspoliitilistest teemadest, kuigi need olid keelatud. Sellised küsimused kerkisid tavaliselt üles ka oma ette vaidlusainetena või kõnedele järgnevate läbirääkimiste osana. Siin õieti peitubki vana „Vironia“ vaidlusõhtute väärtuslikum osa ja tuleb konstateerida, et Eesti avaliku elu nähete jälgimises ja neile reageerimises olid tolleaegsed Riia eesti üliõpilased õige erksad. Kohati vaidluskoosolekute protokollidest jääb mulje nagu oleks tege-mist poliitilise klubiga. Kui 1902. a. Eesti aja-kirjanduses rünnati üliõpilasi nende leiguse, ideaalide puuduse ja rahva elust väheses osavõtu pärast, kajastusid need küsimused elavalt „Vironiaski“. Mitmed juhtivamad pead polnud kitsid tolleaegsetele viroonlastele ette heitma tegevuse-tust, vähest osavõttu Riia eesti seltside tööst jne. Tunnistati vääraks seisukoht: Meil olla tarvis ennast ühes kitsas ringis (corporation) üles kasvatada, küll vilistlasteks saades adra kätte võttame ja rahva vaimupõl-lul kündma hakkame ja teda ma-janduslikult kulla hunikule uppitam e“⁶⁴⁾ 1903. a. seisid vaidlusteemadena päevakorras küsimused eestlaste ja sakslaste võitlu-sest, ajakirjanduse olukorrast, Eesti ajalehete „Teataja“ ja „Postimehe“ põhimõttelistest erinevustest, vanavara kogumise tarvilikkusest, laulu-pidude mõttest, naistele kõrgema hariduse and-misest, Tartu ja Tallinna teatrite väljavaadetest jne. Ei rahuldatud ainuüksi platooniliste ja üld-sõnaliste teemadega, vaid võeti põhimõtteliselt

hindamisele sellinegi nähe, millest on tingitud vaen eestlaste ja lätlaste vahel⁶⁵⁾. Kaaluti ka ma-janduslike positsioonide vallutamise küsimusi, näit.— milline tähtsus ja järeldused on eestlusele muudatustel Tartu Hüpoteeği Seltsi juhatuses. Avaldati rõõmu sakslaste rinde murdmise puhul, kuid samal ajal konstateeriti kurvastusega, et pangad püsivad veel kõik sakslaste käes⁶⁶⁾. Sakslaste poolt väljakuulutatud boikoti puhul avaldati „Vironias“ seisukoht: „Majanduslisest küljest kumbagil rahvusel suurt kahju olla ei või. Küll aga saab eestlastel sellepoolest kasu olema, et nad nüüd rohkem kokku hoidma on sunnitud ja ära on näinud, missuguste tooreste abinõudega saksa seltskond nende vastu võitleb.“⁶⁷⁾ Saksluse küsimuses tungiti kaugemalegi, arutades küsimust, kas need ajad on kaugel, kus eestlased võivad sakslasi linnavalimistel võita? Viroon-laste seisukoht oli selgesõnaline: eestlane ei salli sakslast ja viimased kihutatakse pea linnavolikogudest välja.⁶⁸⁾ Ka Tartu ülikooliga seosesolevad nähted leidsid Riias tähelepanelikke jälgijaid. Dr. A. Paldrocki eradotsendiks mitte-nimetamise puhul võeti „Vironias“ seisukoht ja väljendati pahameelt Tartu Alma Materi tege-vuse üle, kus ei arvestatud isiku võimeid, vaid ta rahvuslikku päritolu. „Ülikool näitab sellega, et ta poliitilistest vooludest osa võtab, millest tema oma ülesande tõttu kõrgemal peaks seisma.“⁶⁹⁾

Riia-aegse „Vironia“ huvide profiil oli küllalt mitmekesine. Tiheidalt sammuti Eesti avalikkuse aktuaalsete nähetega käsikäes. Kõnetoimkonna töö peamine teene aga seisis „Vironia“ siseelus

64) „Vironia“ arhiiv VI B₄, prot. 16.

65) Sama VI B₇, prot. 34.

66) Sama VI B₇, prot. 37.

67) Samas.

68) Sama. VI B₇, prot. 39.

69) Samas.

„Vironia“ maikommerss 1913 Riia lähedal Maiorenhofis. Piltidel: lõkhetule üüres laulavad tüdengid; vennastuspäidu metsas; järgmisel hommikul korraldatud mustlasmaadlus

rahvusküsimuse kristalliseerumise kiirendamises. Väheste aastatega jõuti kõhklemise ja leiguse olukorrast aktiivrahvusluseni.

*

„Vironia“ mentaliteedi ja vaimse palge kasvatamises omas veel küllaldase osatähtsuse raamatukogu, mis ühes ajakirjandust sisaldava lugemislauaga aitas täiendada tööd, mis tehti kirjanduse- ja lugemisõhtuil. Viimaseil deklameeriti värsse kaasaegseilt luuletajailt, loeti värsket proosat, „Lembitut“, „Kalevipoega“ jne. Eesti kirjanduselu uusnähetega tutvumises oli viroonlaste pere õige nobe. Näit. uustulnuka „Noor-Eesti“ saavutusist esines juba 15. okt. 1905 ettekandega J. Kukk — „Noor-Eesti motiivid G. Suitsu laulude järel“. ⁷⁰⁾

Raamatukogu on üksikisiku kui ka organisatsiooni elus vajadus, kuid ka sümbol. Tavaliselt raamatukogu sisu kujuneb hinnangute tegemise aluseks, kajastab vaimseid suundi, harrastusalasid. „Ütle mulle, mida sa loed, ja ma ütlen sulle, kes sa oled!“ „Vironia“ raamatukogu alged ulatuvad 1890-date aastate lõppu. Millal ja kuidas satuti oma raamatukogu loomise mõttele, siin on raske täpset vastust anda, kuid 1899. a. tegi F. Mitt raamatukogule kuni 100-teoselise kingituse ja samal aastal valiti kolmest eestseisuse liikmest üks raamatukogu hoidjaks, nim. Jaak Lilienkampf. ⁷¹⁾ Arutatakse ka küsimust raamatukogu heaks raha kogumisest ⁷²⁾ ja sügis näitab, et iga liikme kuumaksust läheb raamatukogule 10% ning raamatute ost toimub konvendi heakskiidul. ⁷³⁾

Hiljem kui raamatukogu sünd, alles seoses oma ruumide soetamisega, kerkis päevakorraale ajakirjanduse tellimine. ⁷⁴⁾ Dualism asutamise aegse „Vironia“ liikmeskonnas, mis väljendus rahvusküsimuses, organisatsiooni tüübi valikus (korporatsioon või selts) nähtub raamatukoguski. 2. veebr. 1900 (enne korporatsiooni asutamist) omas „Vironia“ 202 raamatut, neist 99 eesti- ja 91 saksakeelset, venekeelsete arv küündis 12-le. See juhuslikest annetustest koostatud kogu sisaldas isegi selliseid teoseid nagu „Wegweiser durch Riga“ möödunud sajandi väljaanne. ⁷⁵⁾ Kord ja karistus olid toleaegses bursielus käikides käivad mõisted. Asutamisel olevat raamatukogugi tuli kaitsta määrustega: raamatu tähtjaks mittemoosel oli trahviks 5 kop., ajalehtede korporatsiooni ruumist väljaviimine maksis 10 kop. ⁷⁶⁾ Neiks ajalehtedeks olid „Postimees“, Riia saksa leht „Düna Zeitung“, hiljem lisandusid „Münchener Fliegende Blätter“, „Rigasche Industrie Zeitung“, „Olevik“ ja viimsena 1902. a. „Sakala“. Lugemismaterjali valikul taotleti siingi mitmekesisust, mingit erijoont või -suunda on asjatu otsida. Ent veel suurem juhuslikkus kui ajakirjanduse tellimisel lugemismaterjali „erapoleetus“, avaldus raamatukogus. Aastast 1900 on säilinud aruanne 28 kingitud raamatu kohta ja seal leiduvad rahulikult kõrvuti „Nanseni reisujuhtumised“ 2. üldlalupeo nimestikuga, Grenzsteini „Male õppetud“ Schilleri „Maria Stuart'iga“ jne. ⁷⁷⁾ „Vironia“ raamatukogu arvulisele tõusule aitas suuresti kaasa 1901. a. avaldatud üleskutse raamatute kinkimiseks, mis leidis eesti seltskonnas ootamatult elava vastukaja. Riias õppiva eesti nooruse tarvis pandi kokku 1095

70) „Vironia“ arhiiv VI B₁₀.

71) Sama II A₁, lk. 2.

72) Sama II A₁, lk. 3.

73) Sama II A₁, lk. 15, 24.

74) Sama II A₁, lk. 24.

75) Sama II A₁, lk. 85.

76) Sama II A₁, lk. 120.

77) Sama II A₂, lk. 403.

teost. Kinkijate hulgas esinevad Jaan Tõnisson 27, K. E. Sööt 54, M. Hermann 29, EÜS 20, J. Ploompuu 34, Schnakenburg 271 ja Laakmann 394 raamatuga. Väärtuslikum annetatud teostest oli M. Vareselt Meyer'i konversatsioon leksikon. ⁷⁸⁾ Varemata „Vironiale“ raamatuid kinkijate nimestikku kuuluvad veel pr. M. Köler, Oskar Kallas, Riia eesti seltskond jt. Kogu, mis oli õigege juhulikku laadi, leidis Riias aga ülielavat kasustamist. Jõulu vaheaega veetma mindi alati koos kimbu raamatutega. Aastate kestel täienes kogu ja ei puudunud ka sellised nimed kui Mark Twain, Wittmann, Sudermann, A. France (originaalis), Dickens, Hedenstierna, Ibsen, kuidugi Goethe, Schiller jt. ⁷⁹⁾ „Vironia“ piiratud majanduslikud olud, kus sageli hädavajalikkegi summe saadi vilistlastelt kingitusena, ei lubanud eriti suurt krediiti raamatukogu otstarbeks. 1900. a. jaanuaris koostatud eelarve võimaldab 150 rbl. üldsumma juures 20 rbl. raamatukogule, 1900./1901. a. eelarves kuulub 1469 rbl. üldsummast 40 rbl. raamatukogule, 1901./1902. a. 1890 rublast 35 rbl., 1902./1903. a. 1935 rublast 40 rbl., 1903./1904. a. 1920 rublast 60 rbl. jne. Need summad polnud ju erilisel suurel ja kulusid erialalise (tehniline, majanduslik, põllumajanduslik) kirjanduse muretsemiseks. Näit. üksainus vilistlaste toetusel ostetud raamat „Pank Zeug“ maksis 200 rubla. ⁸⁰⁾ „Vironia“ raamatukogu, mille hoidjaiks olid 1900 II sem. K. Jürgenson, 1901 I s. J. Radik, 1901 II s. J. Ritson, 1902. I s. J. Ritson, 1902. II s. — 1903. II s. K. Mauritz, 1904 I s. — 1905. I s. L. Saukas ja 1905 II s. J. Mägi, kasvas 1905. a. umbes 2000-kõiteliseks ja spetsialiseerus tehnilisel ning majandusteaduslikul alal. Maailmavaate ja mentaliteedi kujunemises nii hädavajalik filosoofiline ja kirjanduslik osa arnes küll rööbiti, kuid siiski vähemal määral. Kokkuvõttes polnud raamatukogul vana „Vironia“ vaimu kujundamisele kaugeltki seda mõju, mis kõnetoimkonnal.

*

78) „Vironia“ arhiiv II A₅, lk. 1413.

79) Sama II A₄, lk. 916, 917.

80) Sama II A₅, lk 1619.

„Vironia“ sai avaliku tunnustuse ajal, mil liberaal-demokraatlikud voolud olid Eestis pead tõstmas ja uute ideede kandjad vaatasid sageli üle öla konservatiivsele, väliselt saksa buršide poolt ammu sissesõtkutud radadel astuvale korporatsioonile. Algaastail „Vironia“ sai Eesti avalikkuse poolehoidu kõrval ajakirjanduselt mõnegi müksu. Rasked tekkimistingimused — saksa-meelses Riias vajaliku tunnustuse otsimise tarve ühelt poolt, sisevõitlus kadaklusega, majandusliku aluse nõrkus teiselt poolt ei võimaldanud „Vironial“ otsekohe oma tõelist palet näidata. „Vironia“ selgroog pidi karastuma, vaimne pale kristalliseeruma, tuli teha läbi võitlusi. Nagu nägime pealiinil — rahvuslikkuse küsimuses — selgines „Vironia“ osa Riias ja eesti seltskonnas õige pea. Juba esimesel aastal peale korporatsiooni asutamist hiiвати aktiiv-rahvusluse lipp. Vaimsel põllul otsiti osasaamist kõigist kultuurivaradest, oldi ka teadlikud oma inseneri ja majandusmehe kutse tuleviku ülesandeis. Rikkalike kõnede ja vaidlusainete, kodumaa vaimuelu tähelepaneliku jälgimise kaudu, osa võttes rahvuslikest üritusist, võitluses sakslusega Riia C! C! jõudis „Vironia“ 1905. a. täismehe ikka. Organisatsioon polnud küll eriliste vaimsete voolude sünnitaja, kuid saavutas ise küpsuse ja ümbritseva elu suhtes majandusmehele vajaliku kaine ning asjaliku seisukoha. Peeti haritud eesti meheks seda, kes on vaba illusioonidest, kes maailmast ja ümbrusest seda näha oskab, mis seal õieti olemas on ja selle järele ka väärtusi õieti hindab. ⁸¹⁾ Ei unustatud sedagi tuleviku näpunäidet: kes teistele hiljem midagi pakkuda tahab, sel peab ka enesel midagi olema. ⁸²⁾

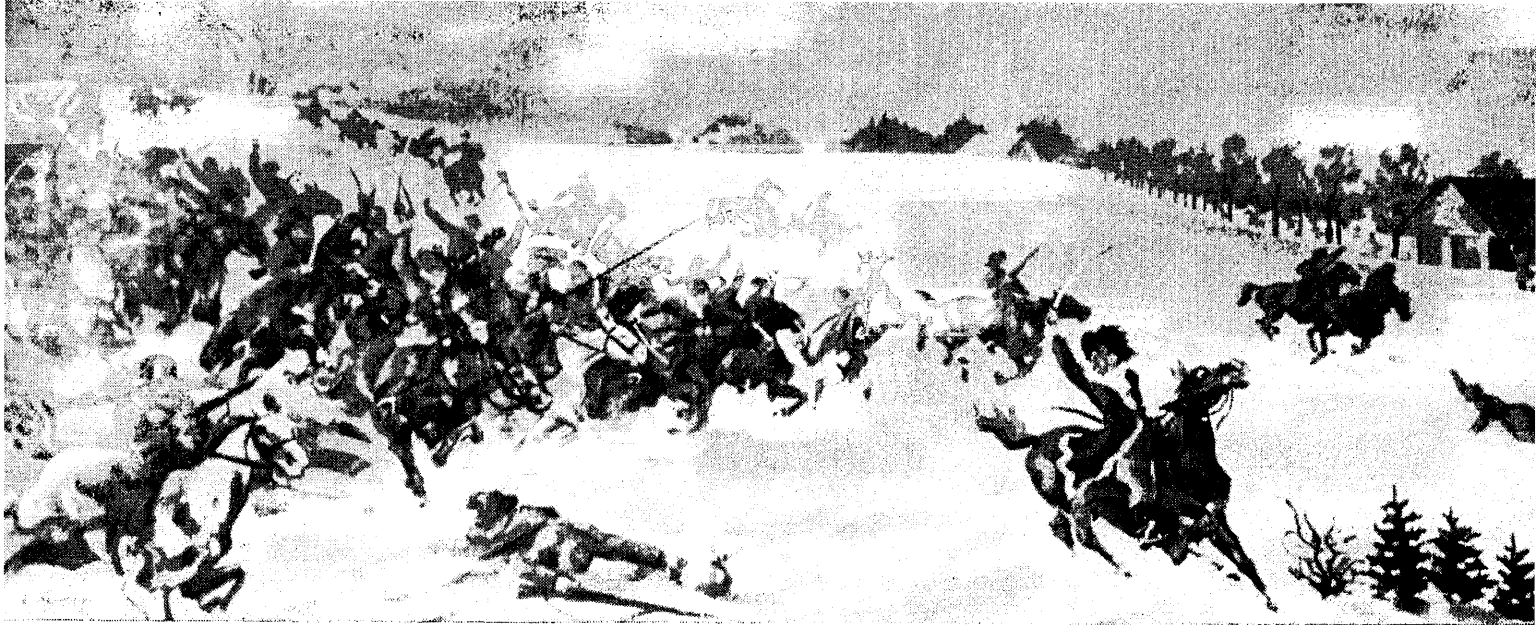
Iseteadva ja vaba eestlase selgroogu, meelekindlust ka hämaramaail aegadel, suunaselgust õpetas „Vana Vironia.“ Seal ihuti haljaks see vaim, mis kannab praegust organisatsiooni ja selles on rajajate suur teene.

81) Sama. VI D₁, P. Sirkeli kõne.

82) Sama. VI B₁, prot. 1., prot. 2.

Vironilased Vabadussõja ajal me-
revües: A. Uehenärik, K. Klein,
A. Sinisoff, Järv, V. Poom, J.
Tõks, A. Rügo

Ratsariigemendi esimene rünnak Kuu mõisa all.
Eskadroni ees lahtise mõõgaga sv. M. Holberg

Kunstnik Schmidt'i maal

Viroonlased Vabadussõjas

Nikolai Viitak

Korp! „Vironia“ asus enne Maailmasõda väljaspool kodumaad Riia polütehnikumi juures. Juba tol ajal oli peale otseste kasvatusliikude ülesannete „Vironia“ peamiseks püüdeks oma liikmeskonnas arendada ja süvendada sooja suhtumist eesti rahvuslikesse küsimusisse. Võeti elavalt osa kodumaisest rahva- ja seltsielust ja õhutati peale õppetöö lõpetamist kodumaale jäämise mõtet. Selle tagajärjel jäigi viroonlasist suur protsent kodumaale tegutsema. Kuid „Vironia“ kasvatuslik mõju osutus küllalt tugevaks ka selleks, et neidki liikmeid, kes oma teenistusliku eriala tõttu olid sunnitud laiali valguma suure Venemaa piiridesse, jäädavalt ja tugevalt siduda eestluse ja oma kodumaa külge.

„Vironia“, asudes suure Maailmasõja ajal ajutiselt Moskvast ja pärast, Saksa okupatsiooni ajal, uuesti tagasi tulles Riiga, jäi eelmistele põhimõtetele ja kasvatuslikele suunadele truuks.

Ehkki „Vironia“ kogu oma tegevuse vältel alati Eesti ja kodumaa huve oli kaitsnud, ja tegelikult kunagi oma kaastööd ega abi ei keelanud kui selleks oli vajadus, ilmnas korporatsioonis

valitsev meelsus ja isamaaarmastus kõige kujukamalt Vabadussõja puhkemisel.

Esimesel teatel, et Saksa okupatsiooniväed jätavad maha Eesti, vabastades piire, mida nemad seni olid kaitsnud ja et Vene enamlised väed juba sakslasile on kallale tunginud, ning ainult ootavad soodsat hetke Eesti ründamiseks, kutsuti „Vironia“ ruumidesse 30. novembril 1918. aastal ajaviitmata kokku koosolek, millest paluti osa võtma ka kõiki teisi Riia eesti üliõpilasi. Sellele koosolekule jõudsid ka Tartu üliõpilasorganisatsioonide asemikkude kogu esindajana ksv. K a i v ja sõjaväe organisatsioonide poolt kapten R o t s c h i l d. Need mõlemad töid ligemaid teateid üldisest olukorrast kodumaal. Ajutine Valitsus oli otsustanud piiride kaitset sakslaste taandumisel oma kätte võtta ja selle teostamiseks üleskutse avaldanud vabatahtlike kaitsevärke astumiseks. Sellele üleskutsele aga suhtuti nähtavasti umbusklikult ja loiult. Vabatahtlik mobilisatsioon ei edenenud kuigi hoogsalt. Kaitsevärke astujaid tuli kokku vähe. Tartu üliõpilased olid otsustanud olukorra parandamiseks minna igale

poole maale laiali agiteerima, et selgitada noore riigi asutamise ja selle kaitsmise vajadust idast ähvardava hädaohu vastu.

Täiesti aru saades selgitustöö kasulikkusest ja hädavajalikkusest, pooldas Riia üliõpilaste koosolek siiski enam tegelikku kaitsevärke astumist, vist küll lõkkele löönud isamaarmastusest ja sissekasvatatud kohusetruudusest tingitult. Kõik tahtsid isiklikult käed külge panna ja teistele eeskujuks olla. Koosoleku protokollidest nähtub, et peale kodumaa esindajate võtsid sõna ainult viroonlased, kes soovitasid otsekohest rahvavärke astumist. Sellekohaseks kujunes ka koosoleku lõppotsus, mille järele kõik kohustusid 4. detsembri õhtul kell 8 kokku tulema Tallinnas, „Estonia“ teatrimajas spordiselts „Kalevi“ ruumes. Peale selle otsustati „Vironia“ ja Riia Eesti Üliõpilasseltsi nimel polütehnikumi tahvile välja panna vastav teadaanne ja kaasakutse kõigile eesti üliõpilasile.

Vahepeal saabus Tallinnast 27 vilistlase allkirjaga kiri tegevkonvendile, milles soovitati in corpore võimalikult ruttu astuda loodavasse Eesti sõjaväkke. 2. detsembril peeti „Vironias“ esmalt lahtine ja hiljem kinnine konvent, kus eelkirjeldatud avaliku koosoleku seisukoha kinnitamiseks otsustati ühel ajal ja lõpulikult in corpore astuda Eesti rahvaväkke ja eelnimetatud tähtpäevaks kõigil ilmuda Tallinna.

Peab siiski tähendama, et leidis üks liige, kes esitas lahkumispalve. Kuid üldist tuju see ei rikkunud, võib olla liitis teised veel kindlamalt.

Riias viibivate tegevliikmete hulgast olid ohvitserid — N. Viitak ja F. Tannebaum juba varemalt, novembri viimseil päevil välja sõitnud, kelledest esimene saadeti Viru rindele 1. diviisi staapi ja teine — lõuna rindele 2. polku. Ülejäänud kaasvõitlejad sõitsid Riistast välja 3. detsembril ühiselt ja omaette vagunis. Juba sel sõidul ei tahtnud vedurijuht, arvatavasti enamliste kalduvusiga, rongi kohale viia, teeseldes veduririket. Ainult vanemate mehaanika osakonna kaasvõitlejate kaasabil, kes isiklikult vedurile läksid ja selle käima panid, sundides tõrkujat vedurijuhti edasisõiduks laskeriistaga, toodi rong õnnelikult Valgani ja sealt harilikus korras Tallinna.

4. detsembril ilmusid kõik kaasvõitlejad kokkulepitud ajaks „Estoniasse“. Seal küsis vil. Gustav Johnson veel kord, kas ei leidu soovijaid maale agiteerima minemiseks. Kõik eranditult eelistasid aga otsest rahvavärke astumist ja rindele võitlusesse minekut.

29. novembril oli Ajutise Valitsuse Sõjamineister endise kaitseliidu ratsa-osakonna nimeta-

nud ratsarügemendiks ja selle ülemaks ning formeerijaks määratud rittmeister Johnsoni. Vististi tahtest võidelda oma kaasvõitleja juhatusel all, avaldasid kõik viroonlased soovi astuda ratsarügementi. Et aga hobuste ja varustuse puudusel ratsarügemendi formeerimine ei edenenu küllalt kiirelt, ja vahepeal lahingtegevus rindel täie hooga oli alanud, siis osa kärsitumaid astus teisisse väeliigesse.

Viroonlased Vabadusristi kavalerid (vasemalt paremale): V. Arak, P. Borkmann, V. Genglbach (+), J. Grant, H. Jens, V. Karing, J. Kase, K. Klein, P. Kurvits, E. Kuusik

Nii sai juba esimesil detsembripäevil soomusrongi nr. 1 dessantkomando esimeses lahingus enamlasiga Vaivara mägedes haavata sv. Aleksander K a h r o, kes saadud haavadesse ka varsti Tallinna haiglas suri. Nimetatud lahingut juhtas dessantkomando ülemana sv. Viktor A r a k. Need viroonlased, kes alles Tallinnas ootasid lahingväljale saatmist, said oma esimese langenu matusest osa võtta.

Kaheksa viroonlast astusid admiral Pitka soovitusel mereväkke, kus neid määrati teenistusse sõjalaev „Lembit'ule“ ja kui ustavaid mehi mitmesse osakonda laiali paigutati enamluseohtu tõkestamiseks meeskonnas. Pea kõik püsisid laevadel kuni sõja lõpuni lahinguist osa võttes. Peale selle teenisid 2 viroonlast Peipsi laevastikus.

Et ratsarügemendi komplekteerimine tehnilisil põhjusil ikka veel ei arenenud nii kiirelt, nagu seda soovis lahinguhimuline noorus, siis paljud läksid üle soomusrongidele, millega pääsis ajaviitmatult rindele.

Lõpulikult kujunes viroonlaste osavõtt Vabadussõjast arvuliselt ja väelike järele järgmiseks. Ratsarügemendis võitlesid oma lugupeetud ja hiljem üldiselt tuntud ja kõrgelt hinnatud vilistlase Gustav J o n s o n'i all 18 viroonlast. Nendest eskadroni ülemana ohvitserid: Martin H o l b e r g, Boris Jakob L e e m a n n, sideülemana — K. R i i s i k a m p, nooremohvitserina — A. B a l i n. Teised teenisid allohvitseridena ja reameestena peamiselt koondatult ühte kuulipildurrühma. Nende hulgas ka pärast üldiselt tuntud kauaaegne rahaminister Leo S e p p ja arhitekt Edgar K u u s i k. Kümne mereväes teeninud viroonlase hulgas väärib erilist tähelepanu kaasvilistlane Voldemar S e l l i n g, kes P. K. Ü. „Estonia“ selleaegse juhatuse liikmena, kui varustaja, kohustatud ei olnud rahvaväkke astuma, kuid siiski raskeil sõjalpäevil lahingutest ja dessantidest kuulipildurina osa võttis.

Soomusrongide koosseisu kuulusid 23 viroonlast. Nendest paljud ohvitseridena vastutusrikkatel kohtadel. Teiste hulgas praegune Krediit Panga president Peeter K u r v i t s, siseministri adjutant Aleksander T i l g e r, Tallinna tolliülem Erich E s p e, Põllutöökoja direktor Tõnis K i n d, Estonia teatrimaja kauaaegne direktor Hanno K o m p u s, kes alglahingud kaasa tegi ratsarügemendiga, ja teised.

Suurtükiväes oli 11 viroonlast. Tähtsamail kohtadel kauaaegne rahaminister Georg V e s t e l — raske suurtüki divisjoni ülemana Narva rindel, praegune 2. diviisi suurtükiväe ülem Paul B o r k m a n — raskepatarei ülemana, samuti Paul K u u s i k.

Jalaväes oli 9 viroonlast. Praegune Tartu Panga direktor Felix T a n n e b a u m — 2. polgu

Viroonlased Vabadusristi kavalerid: B. Leeman, E. Liibus, N. Link, K. Ormisson, J. Ostrat, A. Perna, V. Sarmo, J. Sisask, E. Sulg, E. Schiffer

pataljoni ülemana, samuti kolonel Eduard L i i b u s. 5. rügemendis teenis vastutusrikkail kohtadel ja oli tuntud tubli lahingumehena kapten

Voldemar Karing, praegune kolonel. 6. rügemendis leiame sv. Reinhold Täht'i, praeguse poliitilise politsei ülema Tallinnas.

Staapides töötasid 7 viroonlast. Tuntud arhitekt Artur Perna — ülemjuhataja staabis liikumise osakonna formeerijana ja ülemana, siis maakuulamisosakonna formeerijana ja ülemana ja lõpuks sõjaväe korterivalitsuse ülemana, praegune Kopli Kinnisvaravalitsuse direktor Nikolai Viitak — esimese diviisi sideülemana ja vahepeal Põhja väerinna sideülemana, praegune O/Ü „Extraktor'i“ direktor Edgar Sulg — ülemjuhataja operatiivstaabis liikumisosakonna ülemana kuni sõja lõpuni, kapten-leitnant Nikolai Link — merejõudude tehnika- ja varustusameti ülemana.

Lennuväes ja kaitseliidus oli kummaski 1 viroonlane. Kokku kõigis väeliikides võttis Vabadussõjast osa 80 viroonlast.

Siia sisse ei ole arvatud paljud vanemad vilistlased, kes juba sel ajal olid riiklikult tähtsail kohil ja sunduslikust väeteenistusest vabastatud, kuid siiski leidsid tarviliku olevat vähemalt alguses, nii kaua kui kriitiline olukord seda nõudis, astuda rahvaväkke ja osa võtta lahingtegevusest vaenlase vastu. Nii kuulusid Tallinna kaitsepataljoni osadesse ja lõid sellega koos lahinguid praegune Vabrikantide Ühingu direktor Karl Mauritz, teedeministri abi Karl Jürgenson, Tallinna Laevauhisuse direktor Artur Hüüs, Seemneviljauhisuse direktor Juhan Kalm, Jaak Lilienkampf, G. Toom ja teised.

Selleaegne „Vironia“ koosseis — vilistlased, tegev- ja lihtliikmed, kõik kokku nimekirja järelle — võrdus 160-nele. Nendest üle poole, igatahes kõik, kelle see oli võimalik, võtsid osa otsest lahingtegevusest. Ülejäänud osa, kes seda ei saanud, kas tervislikel või ametkohaga seoses olevail põhjuseil, töötasid innukalt kaasa tagala organiseerimisel ja noore Vabariigi sisemise elu korraldamisel. Tuleb veel mainida seda, et mitte kõik nimekirja järgi „Vironia“ perre kuuluvad liikmed ei viibinud kahjuks kodumaal, vaid mitmed olid alles Venemaal ja mujal, kust hiljem opteerusid Eesti kodakondsusse.

Tagala organiseerimises on tähtsa töö ära teinud pärsine minister Karl Ipsberg, kes esimese raudtee ülemana kiirelt teostas suurte raskustega ja takistustega seotud raudtee ülevõtmise sakslasilt, kui ka selle tarvilise korrastamise. Kui mõelda selleaegsele raudtee halvale seisukorrale ja enamlaste poolt taganemisel purustatud sildadele, mis tulid kiirelt üles ehitada, ja seda ka tehti, siis väärub Karl Ipsberg'i kaastegevus sellel alal suurimat tunnustamist.

Viroonlased Vabadusristi kavalerid: J. Tamm, F. Tannebaum, A. Tilger, R. Täht, J. Unt, K. Varrik, G. Westel (+), N. Viitak. Vabadusristi kavaleridest puuduvad A. Balini (+) ja A. Raavi (+) pildid

Käsitledes viroonlaste tegevust Vabadussõjas, ei tohiks üleliigne olla tuletada meelde lühidalt ka nende viroonlaste tegevust, kes juba Maailmasõja lõppedes Vene valitsuse ajal Eesti rahvuslike väeosade asutamist õhutasid ja nende tegelikust loomisest aktiivselt osa võtsid. Esimeseks Eesti rahvusväkke astujaks osutub kaasvõitlejate hulgas Nikolai Viitak, kes juba 12. aprillil 1917. aastal noore lipnikuna tõi Krasnoje Seloost Tallinna Eesti Polku ühe terve roodu

Vil. G. Jonson — vabadussõja-
aegne ratsarügemendi ülem, Va-
badusristi kavaler

(umbes 250 meest) eestlasi täie varustusega. Teeninud esimeses Eesti polgus Rakveres ja Haapsalus, määrati Nikolai Viitak arvates 24. dets. 1917. aastal Viljandisse, sinna koondunud Eesti ratsapolgu adjutantiks, kus tema tegutses polgu laialisaatmiseni enne sakslaste sissetulekut. Eesti iseseisvuse välakuulutamisel oli Nikolai Viitak, muidugi ainult mõni päev, Pärnus miilitsaülema abiks, kuna ülemaks oli praegune põllutöeminister N. Talts.

Samuti olid ilmunud esimesel võimalusel kodumaale rahvuslikesse väeosisse Georg Vestel, kes valiti Eesti Sõjaväelaste Ülemkomitee liikmeks, Gustav Jonson, keda käsutati Taeblassel, seal asuvat Vene suurtükiväe brigaadi ülevõtma ja selle ülesande lõpetamisel määrati teenistusse Viljandi ratsapolku polguülema abiks ja Felix Tannebaum, kes määrati 2. Eesti polku, kes selles tuntud Pärnu pataljoni ülemana teenis kuni pataljoni likvideerimiseni Saksa okupatsioonivõimude poolt.

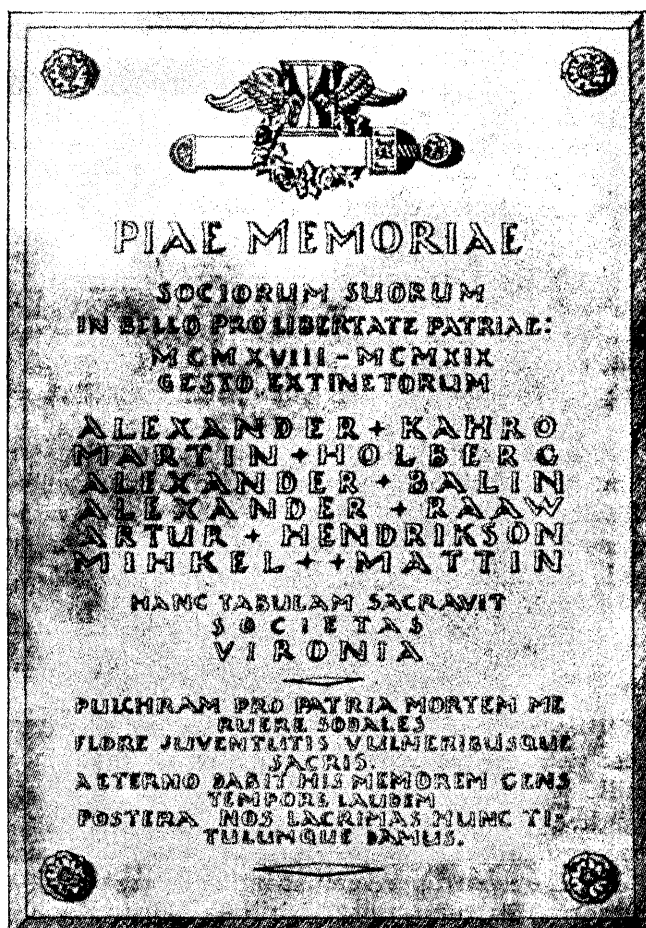
Nende rahvuslikkude väeosade loomisega oli alus pandud päristisele vabadussõjaaegsele rah-

vaväele ja sellepärast ei tohi eelnimetatud seltsivendade tegevusest vaikides mööda minna, sest vastaseid ja raskusi nimetatud rahvuslikkude väeosade loomisel oli küllalt.

Mis puutub viroonlaste tegevusse Vabadussõja ajal, siis on seda üldiselt kiitvalt hinnatud. Suurt lahinguindu ja tegelikku võitlemistahet osutab viroonlaste valdava enamuse kuulumine soomusrongide, ratsaväe ja mereväe koosseisu. Viroonlaste tegevus on ka kõrgema sõjaväelise ülemuse poolt väärikat tunnustamist leidnud. 30-ne liikme (üksikud neist on ajajooksul organisatsioonist eemale jäänud) rinda ehivad Vabadusristid (nendest 8 hiljem sisse astunud), 7 — said normaaltalu, 13 — tasuta maa, 23 — prii kooli, 20 — mitmesugust rahalist autasu, kogusummas kr. 9.900.— ulatuses.

Olgu veel tähendatud, et mitu Vabadusristi kavaleri omavad enam kui ühe risti.

Peale oma ülesannete korraliku ja kohusetruu täitmise on paljud viroonlased osutanud veel erilist vahvust ja meelegindlust väljasõja raskeis,

Viroonlased Vabadussõjas soomusrongil. Istuvad (vasemalt paremale): J. Kannelaud, A. Hendrikson (+), J. Semper, J. Tamm (ees), A. Tälger, A. Onno, seisavad Grünfeldt, H. Saar, Jüger, P. Leoke, P. Liebus, T. Känd.

ootamatuis ja veriseis lahinguis. Soomusronglaste hulljulgus on üldiselt tuntud. Et aga seal suuremalt osalt tegutseti koondatud dessantkomandodega, mis välja saadeti kindla baasina kuskil lähedusesviibivald emarongilt, siis tuleb sealviibinud kaasvõitlejate tegevust teiste soomusronglastega koos ühiselt hinnata. Ratsarügemendi tegevuses, kus sügavalt, vaenlast seljatagant haaravalt retkil tekkisid alalised ootamatud, kriitilised kokkupuuted vaenlasega, tuli igal üksikul sõduril ja salga ülemal sagedamini täit isiklikku aktiivsust, julgust ja meelekindlust osutada. Sellepärast leiamegi ratsarügemendi koosseisus võidelnud seltsivendade tegudes vist kõige enam silmapaistvaid vahvuse ja teguvõimsuse eeskujusid. Rügemendi ülema, praeguse kindral J o n s o n'i tegevus on üldiselt tuntud ja esialgses ratsarügemendi ajaloo juba väärikat hindamist leidnud. Ei tahaks mitte mainimata jätta niisuguseid kangelasid nagu seda oli esimene vaenlase ratsarünnak Kuie mõisa all sv. Martin H o l b e r g'i juhatusel, kes pärast ebaõnnestunud retkel Polja külas langes. Samas lahingus avaldus ratsarügemendi ülema, ohvitserkonna ja husaaride kindlus ja kokkuliituvus vist küll kogu Vabadussõja vältel kõige kujukamalt, sest vaenlase soomusrongi ootamata ilmumine, mille põhjustas ühe sapöör-ohvitseri lohakas raudtee lõhkumine oli muutnud lahingolukorra

tema oma rühma esimesena külla, oma isikliku vahvusega ja surmapõlgusega kaasvõitlejaid kaasa kiskudes ja neile eeskujuks olles. Kui vaenlase soomusrong külla sissesõitis ja eskadron sunnitud oli seisukohta vahetama, kandis Kuusik eskadroni ülema laiba vaenlase soomusrongi tule all külast välja (väljavõte Ratsarügemendi ajaloo).

Võru all Vareste küla juures 7. aprillil peetud lahingus osutasid erilist vahvust seltsivendad Karl V a r r i k ja Aleksander R a a v, mille kohta ratsarügemendi ajaloo kirjutatakse järgmist: „Kui vaenlane juba ühest äärest külas sees oli, jõudis kohale n. a. o. Karl V a r r i k oma k. k. „Lewisiga“. Umbes 30 sammu kaugusest avas ta tule. Vaenlane jäi peatuma. Allohv. Varrik sai raskelt haavata, kuid töötas sellest hoolimata oma „Lewisiga“, kuni varu kohale jõudis.

Sama küla ligidal kõrgustikul asus rms. Aleksander R a a v oma kergekuulipildujaga. Vaenlane ründas kõrgustikku hurraa-hüüete saatel. Rms. Raav sai raskelt haavata, kuid jatkas tulistamist, kuni vaenlane jõudis kümne sammu kauguseni, siis lõpetas uus tabav kuul vapra kangelasel elu.“

Sv. Valter G e n g e l b a c h'i tegevuse kohta leiame samast allikast järgmise kirjelduse: XX

„Vironia“ 1. kommers Eesti pinnal — 26. nov.
1919 Tallinnas, „Estonia“ kontsertaias

tee veerevat koosseisu kätte saada, saadeti üks rühm 1. eskadronist kapral Valter Gengelbach'i juhatusel metsi mööda lõuna ida poolt küljest vaenlase selja taha. Kokkulepitud ajal algasid põhjapoolt küljest kallaletungi ka 1. eskadroni ülejäänud rühmad. Kui need parajasti kõige kibedamas lahingus olid, oli kapral Gengelbach Seswegeni poole viiva raudtee oma alla võtnud ja tormas oma rühmaga seljatagant otse vaenlase sekka. Tekkis lühike, kuid äge võitlus. Vaenlane jooksis laiali ja raudtee veerev koosseis langes meie kätte.“ Vapra kangelase võitlustahtest annab veel tunnistust järgmine tõsiasi. Kapral Gengelbach oli 29. märtsil saanud haavadest just hiljuti paranenud ja kuuks ajaks puhkusele lubatud. Puhkust tema aga ei kasustanud, kuigi ter- vis seda hädapärast nõudis. Haavad ei olnud veel täiesti terved ja mõne aja pärast löid uuesti lahti, nii et tuli uuesti haigemajja saata.

Nende näidetega piirdume. Lahinguis lange- nuid on 6 seltsivenda: Aleksander K a h r o, Mar- tin H o l b e r g, Aleksander B a l i n, Aleksander

R a a v, Artur H e n d r i k s o n ja Mihkel M a t- t i n. Haavatute arv ei ole käesolevate ridade kir- jutajal käepärast.

Vabadussõjas langenud viroonlaste austami- seks paigutati „Vironia“ pere poolt konvendi saali marmor-mälestustahvel, kuhu raiutud kuue sangari nimed. Langemise austamisest võttis väarikalt osa ka Ratsarügement, paigutades omalt poolt mälestustahvli juurde mälestus- eseme, milleks piigi ots lipuga, kus pealkirjaks — „Langenud kaasvõitlejatele Ratsarügemendi Ohvitseride Kogu. 1917. 11 XI 1927.“

Tänuvõlga Vabadussõjas isamaale eluohvriks toonute vastu tahab „Vironia“ vilistlaskogu ka seega tasuda, et tegi otsuse — võtta enese hoole ja järelvalve alla kuue langenud seltsivenna hau- dade korraldamine.

„Vironia“ järeletulev põlv võib oma vanemate kaasvõitlejate tegevusele Vabadussõjas tagasi vaadata rahuldustundega ja neidsamu aateid, ning tõekspidamisi, mis maksid selleaegses „Vi- ronias“, ka praegu au sees hoida.

Mälestusi „Vironia” asutamispäevilt

Ferd. Mitt

Möödunud sajandi viimasel aastakümnel õppis Riia polütehnikumis hulk eesti üliõpilasi. Nende ühine tegevus piirdus esialgu peaaegu ainuüksi omavahealiste koosviibimiste korraldamises mõnes erakorteris. Neil koosviibimistel tekkis ja arenes ka mõte „Vironia“ asutamise vajadusest. Konkreetsema ilme omandas kavatsus 1899. aasta algul. Samal ajal alustati ka läbirääkimisi polütehnikumi direktori Grönberg'iga korporatsioon „Vironia“ asutamise suhtes. 1899. aasta sügissemestril ja 1900. a. algul töötati üha intensiivsemalt korporatsiooni asutamise suunas ja peeti järjekindlalt koosolekuid, kus tegeldi korporatsiooni siseellu puutuvate küsimustega. Et tutvuda lähemalt korporatiivse kasvatusese iseärasustega, otsustati külastada teisi Riias asuvaid üliõpilasorganisatsioone. Teisest küljest osutusid need külaskäigud tarvilikeks ka seetõttu, et uue korporatsiooni ellukutsumine olenes olemasolevate korporatsioonide tunnustusest. Uue korporatsiooni loomiseks pidid vähemalt 25 liiget esitama palve C! C!-le (Chargierten Convent) s. o. olemasolevate korporatsioonide eestseisuste kolleegiumile. C! C! andis palve edasi iga korporatsiooni konvendile üksikult otsustamiseks, kust siis selgusid eitavad või jaatavad otsused. Lõppotsus tehti lihthäälteenamusega ja tunnustuse korral saadeti see polütehnikumi direktorile kinnitamiseks. Nii oli asutamiseks vajalik peale kõik külgselt viisaka ja kasvatusliku esinemise ka veel olemasolevate korporatsioonide poolehoid. Selle poolehoidu võitmiseks osutusid vajalikuks „Vironia“ asutajate külaskäigud Riia üliõpilasorganisatsioonesse.

Esimeses järjekorras külastasid G. Nurm, F. Mitt, A. Zimmermann ja Fr. Kangro korp. „Fra-

ternitas Baltica't“, millise saksa korporatsiooni liikmeskonda kuulusid peajasjalikult aadlisoost üliõpilased ja Baltimaade mõisnike pojad. 4. märtsil 1900 astusid eelmainitud isikud „Fr. Baltica“ konvendi korterisse ja teatasid, et nad on tulnud tegema visiiti asutamisel oleva eesti korporatsioon „Vironia“ poolt. Külalisi paluti lahkest astuda suurde saali, kus ringis istusid umbes paarkümmend baltlast, kelledel käest kätte käisid kaks klaasi ja pudelit õllega. Peeti kinni Tartu saksa korporatsioonide bursitraditsioonest ja joomakultusest, kuigi mõõdukamal ja peenedatud viisil. Selle peale vaatamata tekkis konflikt ühe baltlase ja F. Mitt'i vahel ja nimelt järgmisel põhjusel. Kui õlleklaas juba mitmendat korda F. Mitt'i juurde jõudis, teatas viimane, et ta enam ei soovi juua ja laskis klaasi rüüpamatult edasi. Selle peale lausus üks baltlane pilkavalt: „Mis burš te ka olete, kui te isegi juua ei jõua.“ Kuid ka F. Mitt ei jäänud vastust võlgu, üteldes irooniliselt: ta arvanud, et „Balticas“ ei ole joomasundust ja et baltlased on haritud bursid ega sunni külalisi, kuid ilmneb, et ta on nähtavasti eksinud. Seejärele vabandas baltlane otsekohe oma eksimust. Selle vahejuhtumi järele olid kõik baltlased ülilahked, viisakad ja sõbralikud. Ka mõnda aega peale esimest avalikku külaskäiku ilmnes korp. „Fr. Baltica“ heatahtlik suhtumine asutatava korp. „Vironia“ tunnustamisesse. Ühe konflikti järelalusena aga muutusid hiljem vahekorrad jäiseks.

Järgnevalt otsustati 11. märtsil 1900 külastada korp. „Ruboniat“. Selle saksa korporatsiooni liikmeiks olid peajasjalikult Riias asuvate saksa kaupmeeste pojad. Külaskäigust võtsid „Vironia“ poolt osa G. Nurm, F. Mitt, J. Lienenkampf ja A. Kurruk. Vastuvõtt oli kõigiti viisakas ja sõbralik, ja mingeid kokkupõrkeid ei tekkinud. Ometi ilmses, et see sündis rohkem kohusetundest ja viisakusest, kui heatahtlikust suhtumisest „Vironiale“. Seetõttu polnud „Ruboniat“ loota kuigi suurt vastutulekut „Vironia“ tunnustamise suhtes.

Samal õhtul külastasid R. Mitt, A. Zimmermann ja Fr. Kangro poola korporatsioon „Arconjat“. Vastuvõtt kujunes, nagu seda oodata võis, kõigiti sõbralikuks ja suurepäraseks. Nimetatud organisatsiooni liikmeskonda kuulusid peasja-

Vironia“ asutajad: viilistlased
C. Ipsberg, D. Koik (?), A. Luuk

likult poola mõisnike pojad, kes kõik olid suured rahvuslased. „Arconja“ peasihiks oli oma liikmete kasvatamine iseseisva Poola taotlemise vaimus. Nende käitumine oli tõeliselt aristokraatne, peen, tähtiline ja väga viisakas. Alkohooliliste jookide tarvitamises näitasid arcoonlased tagasihoidlikkust ja mensuure juhtus neil harva. Nende sümpaatia kuulus Vene surve all kannatavaile eesti ja läti väikerahva liikmeile. Sel vastuvõtul rõhutati asutatava eesti korporatsiooni rahvuslikku tähtsust. Soovitati hoiduda saksa korporatsioonide mitteajakohastest kommetest, mis sageli kaldusid liialdusisse ja lubati eestlaste aatelisti taotlusi alati soojalt toetada. Tegelikult aitasidki arcoonlased „Vironia“ kinnitamiseks suuromal määral kaasa, mõjustades selleks teisi korporatsioone ja andes asutajale igal juhul intiiimseid näpunäiteid teotsemiseks.

18. märtsil 1900 tehti kolm külaskäiku — „Concordia Rigensis'esse“, „Velecjasse“ ja „Fraternitas Articasse“. Saksa korp. „Con. Rigensis“ läksid P. Teckel, A. Keerig, A. Uibopuu ja A. Kurruk. Concordlased pidasid kõige kõvemini vanast Tartu joomakultusest kinni ja olid seetõttu suured renomeerijad, tülinorijad, joomarid ja duellandid. Ühtlasi olid nad ka eestlaste vihkajad ja äärmiselt intolerantsed „Vironia“ asutajate vastu.

Poola korporatsioon „Velecja“ külastajaiks olid R. Mitt, E. Aule, H. Jõudu ja F. Kangro, kes vastuvõtuga jäid kõigiti rahule. Poolakad suhtusid eestlasisse väga sõbralikult ja viisakalt, milleks kindlasti aitas kaasa ka arcoonlaste suur mõju. Veleeclased, kes ka olid suured rahvuslased, ei tunnustanud iganenud joomakultust ega armastanud tüli provotseerimist, suhtusid eestlaste üritusse võrdlemisi vastutulelikult.

Samal õhtul külastasid „Fraternitas Arcticat“ F. Mitt, A. Zimmermann, J. Lilienkampf ja O. Amberg. „Fr. Arctica“ liikmeskond koosnes mitmest rahvusest, kusjuures domineeriva osa moodustasid venelased. Seetõttu avaldus korporatsioonis üldiselt lihtsus ja lai vene iseloomujoon, sellele vastava viisakusega. Nende suhtumine eestlasisse oli heatahtlik ja pooldati korporatsioon „Vironia“ ellukutsumist.

Viimasena külastasid 25. märtsil 1900 G. Nurm, F. Mitt, E. Aule, A. Zimmermann ja F. Kangro läti korporatsioon „Seloniat“, saades siin üldiselt lahke ja sõbraliku vastuvõtu osaliseks, ehkki vahetevahel püüti viroonlastele teha põhjendamatuid etteheiteid liiga väheses joomises. Üldiselt valitses tol ajal „Selonias“ võrdlemisi „sõjakas“ vaim, mis väljendus järsus ülesastumises ja mittesõbralikus läbisaamises teiste korporatsioonidega. Oma südames ei soovinud seelonlased esimesel korral hääletada „Vironia“ kinnitamise poolt, sest nad ise olid pidanud ootama palju aastaid oma korporatsioonile amet-

likku tunnustust. Kuna aga „Arconja“, „Velecja“ ja „Arctica“ „Vironia“ poolt hääletasid, siis ei saanud ka „Selonia“ teisti toimida.

Et süvendada liikmetevahelist sidet, otsustati 1900. a. kevadsemester lõpetada ühise maikommersiga. See korporatsioon „Vironia“ esimene kommersi pühitsemine toimus Ogeri suvituskohas samanimelise Düüna harujõe paremal kaldal. Koht ise asub umbes 35 kilomeetrit Riia linnast ja pälvib tähelepanu oma loodusliku ilu poolest. Kommersiks oli kasustada üksik villa, mille verandal peetigi kogu koosviibimine. Peale õhtusöögi mindi ühiselt Ogeri mäele, kus lõkkestule ääres istudes pidutsus keskusteldi, lauldi ja maitsti vahutavat märjukest. Alles järgneva päeva õhtul sõideti Ogerist tagasi Riiga, kus igauks alustas suvevaheaja puhul teekonda kodu poole.

Sügissemestril jätkati ühiseid koosviibimisi ja jäädi ootama C! C! vastust korporatsioon „Vironia“ saatuse kohta. 25. nov. 1900 ilmus C! C! esimees „Arconja“ senior „Vironia“ konvendi korterisse ja andis üle suusõnalise ametliku teate „Vironia“ kinnitamise kohta C! C! poolt.

Samal päeval sai korp. „Vironia“ esimees G. Nurm poliitehnikumi direktorilt Grönbergilt kutse ilmuda ühes eestseisuse liikmete, Richard Mitt'i ja Ferdinand Mitt'iga 26. nov. 1900 kell 12 tema korterisse. Järgneval päeval deklareeris direktor Grönberg, et ta antud momendil kinnitab korporatsioon „Vironia“. Selle järele pidas ta sütitava kõne, rõhutades korporatsiooni suurt ja tähtsat ülesannet üliõpilaselusel, eriti aga noorte üliõpilaste kasvatases ja ettevalmistuses tulevasele eluvõitlusele. Edasi avaldas ta lootust, et see vaim, mis asutajad on istutanud korporatsiooni, ei kaoks, vaid püsiks vaatamata aegade veerengule. Lõpuks soovis direktor korporatsioonile palju õnne ja edu, surudes seejuures eestseisuse liikmete käsi. Sellele järgnes hiljem pühalik konvendi koosolek, kus otsustati avalikult värvides üles astuda 28. nov. 1900.

Asutajad: viilistlased H. Margens, P. Teckel (+), J. Raudsepp

KORPORATSIOONI STRUKTUURIST

ÜLO
MARAMAA

Korporatsioonist, kui üliõpilasorganisatsiooni tüübist, on kirjutatud küllalt palju üliõpilasringkondadele ligidalseisvais väljaandeis. Korporatsiooni, kui tüliküsimuse ümber on küllalt vaieldud avalikes kirjutisis ning sõnavõttudes. Ometi on väga harvad need juhtumid, kunas on püütud tungida asjaliku ja häätahtliku aruteluga tema sügavamasse olemusse, on püütud lahastada tema struktuuri, selgitada teda kui omaette kindlakujulist, iseloomulike joonte ja tunnustega sotsioloogilist kehamit. Vaidlustes korporatsiooni poolt või vastu, väited on enamuses väga pääliskaudset laadi. Õnneks on juba ammu mööda need ajad, kunas murti ägedalt piike Tartu akadeemilises peres põhimõtteliku küsimuse ümber: kas korporatsioon või selts? See küsimus oma naiivsusega peaks valmistama praegu igäihele nalja. Kui ei ole mingeid kõrvalisi probleeme, siis struktuurilised põhjused neid vorme küll ei sea teineteisega teravasse vastuollu, eriti nüüd, kuna mõlemad vormid on teataval määral sarnastunud, võttes omaks ja rakendades enese juures teisele iseloomulikke jooni. Mõlemad vormid mahuvad teineteise kõrvale elama, pigemini täiendavad veel teineteist. Paistab, seda on taibatud, ning

Eelmainitud päeval toimus korporatsioon „Vironia“ pidulik avamiskommerss konvendi korteris, Schwimmburgis. Sellest võtsid osa peale kõikide täis- ja lihtliikmete ka Eesti Üliõpilaste Seltsi „Viliensise“ esindajaina eestseisuse liikmed B. Steinberg, L. Olesk ja P. Pöld seltsi viistlase dr. A. Paldrocki juhtimisel. Kommerss avas „Vironia“ esimees G. Nurm väärika ja sündmusekohase pidukõnega. Järgnesid isamaalikult häälestatud sõnavõttud abiesimehelt, Eesti Üliõpilaste Seltsi esindajailt ja teistelt koosolijailt. Avamiskommerss möödus isamaalikus meeleolus, jättes osavõtjaisse unustamatud mälestused. Ka 1. dets. 1900 peetud avamispidu rullus isamaaluse ja selle vaimustava mõju tähe all. Sellest andsid tunnistust hoogsad ja sütitavad kõned, mis „Vironia“ liikmete ja külaliste poolt kuuldavale toodi. See pidu moodustas mõjuva lõppakordi „Vironia“ asutamissoos ja mälestused sellest ei hääbu osavõtjais kunagi.

vastav küsimus ei kollita enam „Üliõpilaslehe“ veergudel, samuti mujal. Ent kui ka nüüd võetakse kritiseerivalt sõna korporatsiooni üle, siis veel küllalt suure süvenematuslega, kas tõstes esile mõningaid väliseid asjaolusid, näiteks välismärke, ilma tungimata nende kandmise põhjustesse, või jälle vaadeldes korporatsiooni ainult kui ajaloolist fakti, öeldes lihtsalt, et see on üks saksa pärandus ja sellepärast tuleb teda eitada, mõtlemata sealjuures, et sotsioloogiliselt korporatsioon on üks kõige ürgelisemaid, kõige loomulikumaid noorte meeste liitumise vorme.

Püüame anda ülevaate korporatsiooni struktuurist, kuigi ruumist tingituna väga kokkusurutud kujul, käsitledes eraldi kaht osa, millest üks puudutab tõelikke korporatiivseid jooni, teine aga ajaloolise arengu kestel külgepoogitud jooni.

KORPORATIIVNE PÕHIEHITIS.

Seltskonna põhivormide õpetuses sotsioloogia esitab kaks põhijaotust: loomulikud ühingud ja kunstlikud ühingud. Esimene põhjeneb veresugulusel ning selle kandjaks on seksuaaltung, teine aga vabal liitumisel, mis tingitud seltsimehelikkuse-tungist (Geselligkeitstrieb). Loomulikkude ühingute tüüpilisemaks kujuks on perekond oma mitmekesisemais vormes ning temale põhjenevad liitumised. Kunstlike ühingute kujusid on palju. Kui eraldame siin juhusliku ilmega liitumised (näit. teatrietenduse publik, rahvakoosolek, jne.), siis jääb järele suur grupp, mida nimetame, vastandina eelnevale, püsiva ilmega liitumisteks. Viimase mõiste alla kuuluvad ühtlaselt rohkearvulised sümpaatia-grupid kui kindla ilmelised avalik- ja eraõiguslikud organisatsioonid.

Püsiva ilmega liitumistes seisab meie küsimuse tuum. Siin tuleb eraldada kaks mõõduandvat liigitelu, mille alla saab viia kõiki maailmas asuvaid püsivaid inimeste liitumisi: ühelpool sihtühingud, teispool aga liitumised ilma sihitä. On olemas ka segavorme, mis kalduvad kas ühele või teisele poole.

Nimetus sihtühing juba iseenesest ütleb ära temaga tähistatava organisatsiooni olemuse. Sihtühing kujutab enesest inimeste vahelist liitumist mingi väljas-

pool ennast asuva sihi saavutamiseks. Ühingu asutamise põhjuseks, tema tegevuse kandjaks ja määrajaks on taotletav siht. Kui siht on saavutatud, või langeb ta ära, muutub tarbetuks ka kogu ühing. Inimene sihtühingus (kui ta ei ole mitte ühingu tegevuse objektiks) omab tähtsust ainult niipalju, kuipalju on ta vahendiks määratud sihi saavutamisel.

Sihtühingud kultuuri kõrgematel astmetel võivad üha juurde tähtsuses. Kui algelises ühiskonnas inimesed liitusid ainult enese elu säilitamisest tingitud eesmärkide saavutamiseks (kaitse vaenlase vastu, toiduse muretsemine, jne.), siis nüüd leidub sihtühinguid ka kõige spetsiaalsete harrastuste jaoks. Sihtühingute hulka kuuluvad igasugused seltsi, asutise, ühingu ja muude nimetustega tähistatud inimliitumised. Siia kuuluvad kõrvuti nii piimaühing kui ka kool, Riigikaitse Nõukogu ja Eugeenika Selts, jne.

Kui sihtühingute osatähtsus ja nende levik on sõltuv kultuurist ning selle arengust, siis ilma välise sihita liitumised põhjenevad ainuüksi inimese ürgsel olemusel, tema psühholoogial. Nimetatud liitumiste hulka kuulub inimorganisatsioonina ka korporatsioon.

Liitumised ilma välise sihita on levinud maailmas niisama-rohkelt kui sihtühingud, ent nad ei torka nii teravalt silma, kuna nad omas enamuses esinevad sotsiaalsete kehamitena, millel puudub ametlik ilme. Sageli teadmatagi, et liigume nende keskel, kohtame igal sammul mainitud liitumisi. Sest iga sümpaatia-grupp, vaatamata suurusele, kuulub oma liitumisvormi poolest siia. Kolm-neli püsivamalt koos liikuvat sõpra moodustavad juba välise sihita liitumise. Samasugune on ka noorte poiste mänguring, mille moodustajad jäävad kokku sageli aastateks, ilma et nad sääljuures seda ise teaksid, mis neid hoiab koos. Selliseid näiteid liitumistest välise sihita on palju. Harilikult nad kannavad väliselt isikute eraellu puutuvat ilmet, ning sel põhjusel on käesolev liitumisvorm leidnud avalikkuses palju vähem käsitlemist kui sihtühing.

Korporatsioon, mis oma liitumiselt kuulub ka eelmainitud sotsioloogilisse gruppi, erineb teistest samasugustest ainult selle tõttu, et ta on üks neid väheseid välise sihita liitumisi, mis esineb avalikkuse ees (registreeritud põhikiri, välistärgid, eriline kombestik, sagedane ametlik esinemine, jne.) ja kus on tegemist suurema kogu liikmetega.

Milles seisab nende vaba liitumise alusel tekkinud välise sihita ühingute olemus? Mis on nende tekkimise tõukepõhjuseks? Püüame seda selgitada.

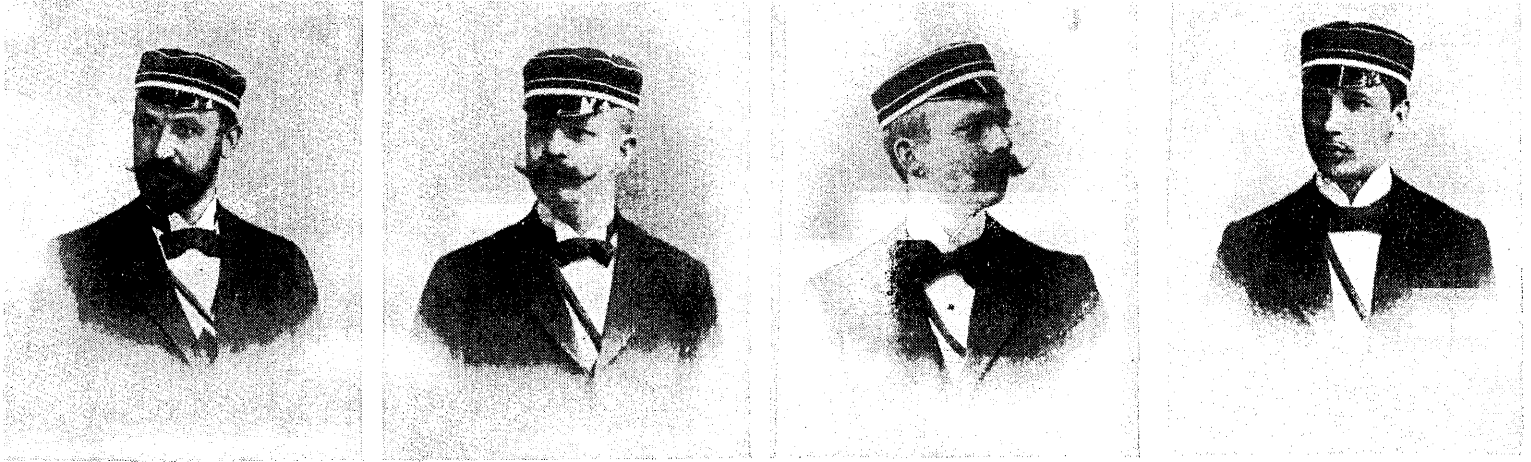
Sotsioloog Heinrich Schurz oma vanaduse-klasside teoorias kirjeldab ja

põhjendab inimhulga grupeerumist kindlatesse eriilmega astmetesse. Jaotelu aluseks on vanadus ja sellega kaasaskäivad nähtused, nagu puberteet, abiellumine, jne. Üldreeglina on neid vanaduse-astmeid kolm: lapsed, väljakujunenud noored ja abiellunud täiskasvanud. Teatud sisemine jõud tõmbab ühtlasesse vanaduse-astmesse kuulujaid tugevasti omasuguste ja omavanuste poole ning teeb nad teiste vanaduse-astmete vastu ühinenud klassiks. See sisemine jõud on seltsimehelikkusetung, mis kisub meest meeste ning naist naiste hulka, ühendab noori noortega ja vanu vanadega. Kuid Schurz, samuti ka teised selle küsimusega tegelevad sotsioloogid (näit. K. Blüher) väidavad, et naiste juures seltsimehelikkusetung on sedavõrd nõrk, et vaevalt väärrib mainimist. Naine on ja jääb täiel määral loomulikkude ühingute, s. t. perekonna ja sellest tekkivate vormide edustajaks; kunstlike ühingute, ning eriti ilma sihita liitumise kui puhtakujulise seltsimehelikkusetungist võrsuvate seltskonnavormide kandjaks jääb alati ainult mees.

Sel põhjusel tuleb vanaduse-astmete käsitlemisel vaadelda ka ainult meeste ühinemist omasugustega ning omavanustega, ja vanaduseastmete üldskeem kujundada ümber vastavalt sellele. Nüüd ta kõlaks: poisikesed, noored mehed ja abiellunud mehed. Esimesest astmest teise üleminekut tähistab puberteet ja teisest kolmandasse siirdumist abiellumine. Põhjusel, et vabad välise sihita liitumised on mõeldavad ikkagi ainult meeste vahel, on sotsioloogid hakanud neid nimetama *meeste liitumiseks*, mida, kui väga otstarbekohast, kasustame ka käesolevas ülevaates.

Seltsimehelikkuse tungile põhjenevate vabade välise sihita liitumiste suhtes kõige-suurem tähtsus on antud noorte meeste vanaduse-astmele. Ka teistesse vanaduse-astmetesse kuuluva meessoomaduseks on tung liituda omavahel, ent just noorte meeste aste on see, mis on meesteliitude kandjaks. Arvutu hulk noorte meeste liitumisi üle kogu maailma, nii algelisel kultuuriaastmel asuvate rahvaste juures kui ka valge rassi keskel, tõendab seda. Schurz'i poolt on esitatud rikkalikult näiteid selle tõenduseks, mille esitamine viiks aga liiga pikale.

Siinkohal tuleb märkida ära veel üht olulist ning huvitavat nähet. See on nimelt eraldumine vanaduse-astme sees. Liitumine noorte meeste vanaduse-astmesse seisab selles, et kõik teatavasse ümbruskonda või maaalalisse üksusesse kuuluvad samaalised moodustavad enesest ühiste kommetega (näit. ühised kevadpeod), ühise tegevusega (näit. loodusrahvaste juures jaht) või ühise esinemisega (näit. loodusrahvaste juures ühiselu meestemajas) kogu. See liitumine vanaduse-astme sees on veelgi liiga lai;

sellepärast moodustuvad väiksemad, tihedamalt sõbrustajate grupid ühe vanaduse-astme piires. Need grupid põhjenevad juba ainuüksi puht isiklikkudel sümpaatiatel, ning tekivad harilikult nende vahel, keda juba mingid välised põhjused asetavad oma vanadusklassis ühtlastesse tingimustesse. Nii loodusrahvaste juures need, kes üheaegselt viiakse poisikeste klassist üle meeste hulka, jäävad enamikus ühte eriti tiheda vahekorra alusel eluks ajaks.

Korporatsioon oma põhiolemuses on ka just selline sotsiaalne moodustis, mis on tekkinud erilise sümpaatia-grupina noorte meeste vanaduse-astme differentseerumisest. Tema on ühe osa ülikoolides viibiva meesnooruse vaba ühiseks kooseluks liitumine vastastikuse poolehoidu ajal.

Korporatsioonide tekkimise ajalugu kõigiti tõendab seda väidet. See näitab, kuidas korporatiivne vorm ülikoolides õppiva meesnoorsoo keskel areneb üha vabama liitumise poole.

12. ja 13. sajandil Prantsuse ja Itaalia ülikoolide juures asuvaid *natione* tuleb lugeda juba korporatiivse liitumise eelkäijateks. Mainitud ülikoolides õppis sel ajal rahvusvaheline pere noori mehi, ja igal rahvusel oli ülikooli juures oma *nation*. *Nation* seega oli ühisest rahvusest pärit noorte meeste selle osa liitumine, kes õppisid ühesama ülikooli juures. Sellisena vastab ta täiesti vanaduseastmete sees differentseeruvate gruppide teooriale. *Nationil* ei olnud ka välist sihti, kuna selle olemasolu ainsaks põhjuseks oli liikmete vastastikune abistamine. Vabast liitumisest aga ei olnud *nationis* jälgegi, kuna sinna tuli võtta vastu iga oma rahvusest skolaar (tolleaegne üliõpilase nimetus).

Nation jagunes veel alaosadesse provintside kaupa, mis kandsid nime *societates convivales*. Just neis osakondades teostus liikmete omavahe-line kooselu, ning sellepärast mitte *nation* kui tervik, vaid tema osad, *societased*, on korporat-

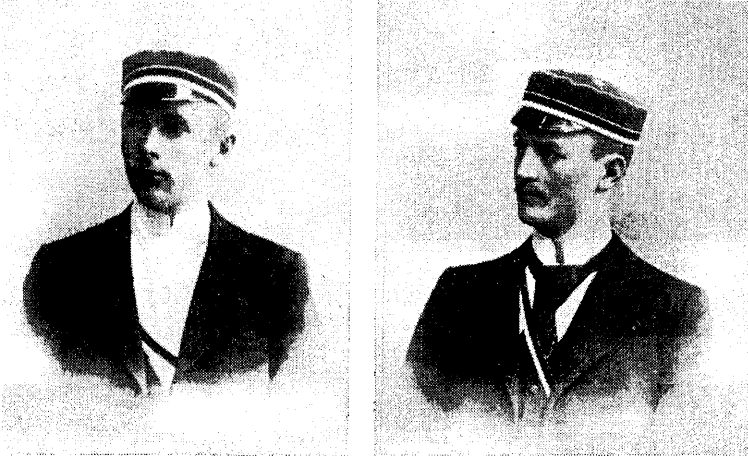
sioonide eelkäijateks. Märkimist väärib siin veel huvitav asjaolu, et *nationi lagunemine* alaosadesse (kuigi territoriaalsete, administratiivsete üksuste järele) ning tegevuse raskuspunkti kandumine sinna, otseselt tõendab tendentsi koonduda järjest vähematesse ja tihedamalt liitunud üksustesse. Sarnast tendentsi saab omada ainult puhtakujuliselt seltsimehelikuse-tungile tuginev organisatsioon, meestelliit.

Saksa ülikoolide asutamise 14. sajandi lõpul ja 15. sajandi algul kandusid *nationid* ka nende juurde. Nad ei püsinud sääl aga kaua. 15. sajandi algul *bursade*, internaatidega üliõpilasühiselumajade tekkimine kaotas *nationid* ja seega ka üliõpilaste isetegevuse võimalused. Kõik olid allutatud *bursa* raudsele korrale. Alles 16. sajandi keskel bursa-korralduse langemisega läi õitsele uuesti endiste *societaste* sarnane liitumise vorm, mis nüüd kandis nime *collegia nationalia*. Vahe eelkäija ja järglase vahel oli, et *nation* ühes oma osadega oli ametlik ülikooli organ, *collegia nationalia* aga tudengite eraasi.

Suuremal määral kui eelmainitud üliõpilasorganisatsiooni vormid, vastab meestelliidu kujule 17. sajandi algul tekkinud maakogu (*Landsmannschaft*). Maakogudesse, mis võrsunud nationalkolleegiatest, koondus teatavast administratiiv-territoriaalsest üksusest pärit ülikooli noorus. See koondumine oli vaba väliste sihtide taotlemisest, organisatsioon oleles ainult oma sisemise kooselu jaoks ning liitumise kandjaks oli vastastikune sümpaatia. Täiesti loomulik, et selline liitumine sündis esmajoones ühest maakonnast või osariigist võrsunute vahel, kuna kodukohas loodud tutvused ning süvenenud poo-

Asutajad liikmed: O. Amberg, E. Aule, E. Enno (+), H. Jõudu, K. Jürgenson, F. Kangro (+).

Asutajad liikmed: esimees G. Nurm, abiesimees E. Mitt, kirjatoimetaja F. Mitt, oldermann A. Kurruk (+), mag. cantandi A. Uibopuu (+), mag. pauc. J. Lilienkamf (+).

lehood kandusid ka ülikooli. Ühest nurgast päritud, vanade tuttavatena jäid ka ülikoolis ühte, võtsid oma koondisele ühise nime, hakkasid kandma oma osariigi või kogukonna värvides eraldusmärke — ning lõid sel teel uue organisatsiooni, maakogu. Maakogu oli ülikooli suhtes täiesti autonoomne. Ta ei võtnud ka vastu mitte igäiht enesega seotud territoriaalsest üksusest, vaid ainult neid, keda ise tahtis. Maakogu oli ainult noorte meeste koondis: ülikooli lõpetajad ja abiellujad pidid säält lahkuma. Viislaskogu ei olnud.

Niisugused olid maakogu iseloomulikud jooned. Siit näeme, et maakogu ei ole sihtühing, vaid sümpaatiale põhjenev välise sihita liitumine. Ta on noorte meeste vanaduse-astme differentseerumisest tekkinud keham. Kõik, kes lähevad üle teise vanadusklassi, kas teatud positsiooni saavutamiseks (ülikooli lõpetamine) või sotsiaalse seisundi muutumise tõttu (abiellumine), tähendab isikud, kelle huvid on seotud juba teiste, oma koondisest eemal-seisvate küsimustega, on sunnitud lahkuma noorte meeste hulgast. Puhtast meesteliidu kujust erineb ta ainult sellega, et vaba liitumine on piiratud territoriaalsuse printsiibist.

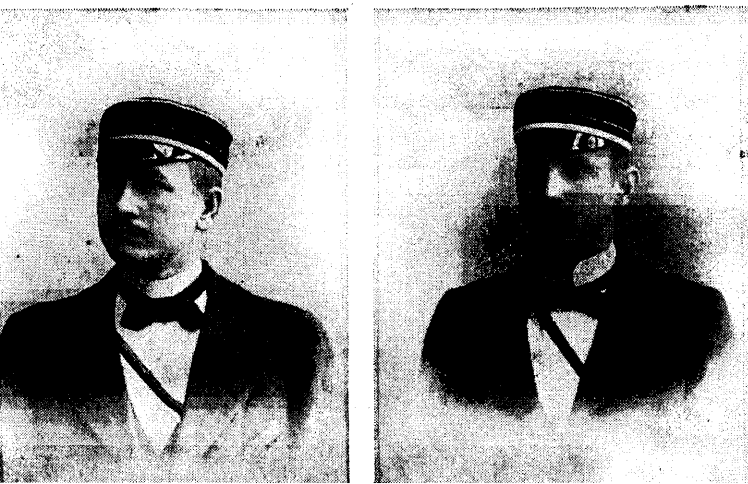
Ka see viimane erinevus kaob ajajooksul, ja 19. sajandi algul esmakordselt esinevas üliõpilasorganisatsioonis, mis kannab nimetust korporatsioon ja milline, säilitades muidu maakogude struktuuri tunnustab ainult kõigist piiramistest vaba, puht sümpaatiale tuginevat liitumist — leiame ülikoolis õppiva nooruse meesteliidu kuju. 19. sajandi algul esinevad korporatsioonid omavad veel ühe meesteliidule tüüpi-

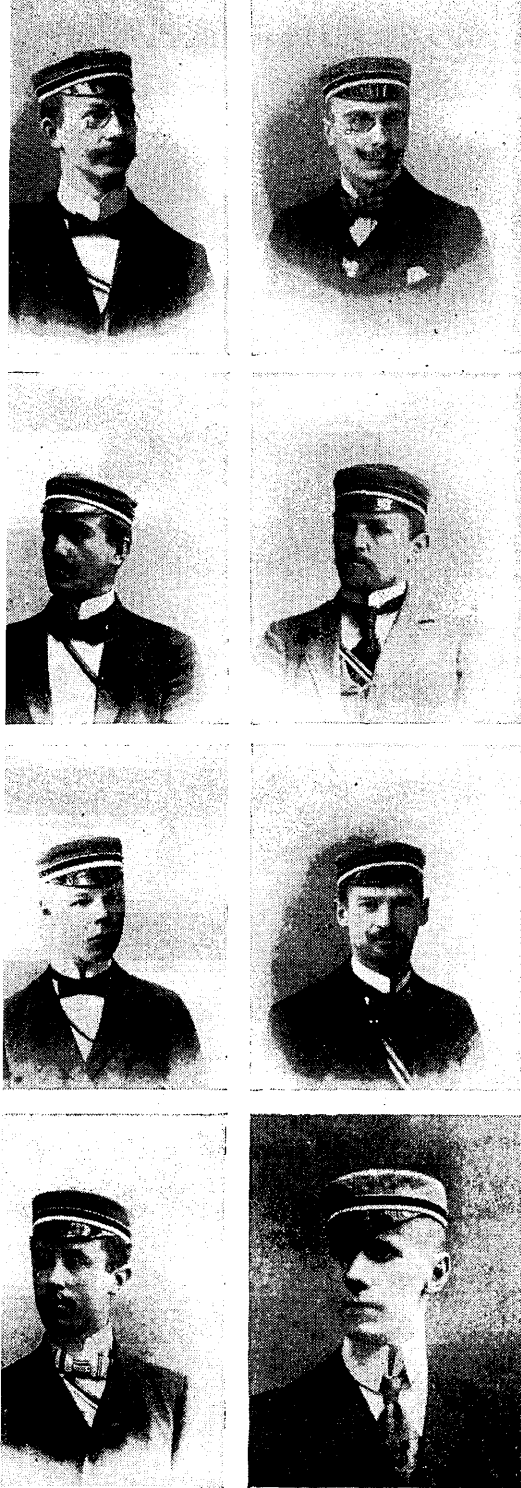
lise joone, mis puudus senistes eelkäivates vormides, kuid mis esineb väga tihti loodusrahvaste vastavate liitude juures. Nimelt kaldumus salapärasusse, teatav salaliidu iseloom. See avaldus põhimõttes, et omavaheline siseelu jäägu ka oma teada, saladuseks väljaspoolviivate suhtes. Selle põhimõtte päritolu tuleb otsida 18. sajandi teisel poolel teetsenud ja vabamüürlaste loožide eeskujul loodud tudengiordudest, mis kandsid täielikku salaliidu iseloomu.

Ka tänapäeva korporatsioonide põhiehitiseks on korporatiivne liitumine, s. t. meesteliit. Et saada täpsamat pilti teda iseloomustavatest joontest, tema põhiomadustest, võtame need alamal kokku paari tõmbega.

Meesteliidu põhiomadusi on kolm: 1) liitumise alused põhinevad mehe hingeelule, isegi tundeelule, 2) tal puudub väline teotsemise siht ja 3) ta on ümbritsetud teatud salapärasusega.

Meesteliit põhineb hingeelule. Ta on täielikult tundevorm. Ürgtung liituda, seltsimehelikkus mehe hinges viib säärase liidu tekkimiseni, vastastikune huvi ja ühtekuuluvus hoiavad teda koos. Meesteliidul kui sellisel pole välisilmaga palju tegemist, päämine huvi on pööratud sissepoole. See on üksteise vaimne mõistmine ning üksteise vaimu ja füüsilise jõu tiivustamine, mida annab meesteliit. Siin seltsimehelikkuse ja vastastikuse huvi objektiks on ainult mees kui inimene, ning selle tõttu meesteliidus võivad kuuluda kokku isikud vaatamata klassi-, huvide- ning maailmavaatelistele vahedele ja majanduslikule erinevusele. On isegi parem, kui liikmeskonnas leidub erinevaid kalduvusi, sest seda paljuütlevam on meesteliidu ilme väljapoole. Kuid loomulik, selline erinevus on võimalik ainult siis, kui vastastikune sümpaatia on tugevam vastuoludest. Tõeline meesteliit omab sarnase sisemise jõu, mida ei suuda purustada ükski väline tegur. Siin üksik ei võitle mitte

Asutajad liikmed (vasemalt paremale): H. Mossa, A. Iir, J. Riltson, K. Margens (+), R. Behr, E. Jacoby (+), R. Lillenthal, R. Maasen (+)

üksinda enese eest, vaid ka ühise kogu ning üksteise eest. Kui keegi tõuseb kõrgemale teistest, siis tõmbab ta teisi enesega kaasa, kui aga keegi ähvardab langeda, aitavad sõbrad ta uuesti jalule. Ning meesteliitu kuuluvuse ning mittekuuluvuse üle otsustatakse ainult sideme põhjal, mis on üksikul liikmel teistega ning kuipalju ta leiab toetust ja õigeksmõistmist oma sõprade poolt. Meesteliidus vastastikuse kontrolli ja mõjustuse varal arenevad edukalt põlised meeste

voorused, nagu: väljaastumise julgus, vahvus, truudus, enesevalitsemine, meelekindlus ja ühtehoid.

Meesteliit on ühing ilma välise sihita, ilma programmita. Püüda pole ju kuhugi, sest kuna liidu alus on psüühiline, on ka selle raskuspunkt asetatud sissepoole ning olulisimad huviprobleemid asuvad siseilmas. Meesteliit ja tema kaudu teostuv meeste kooselu on ise omaette siht.

Meesteliidu psühholoogilisusest aga just sõltub, et ta sisaldab eneses suuri jõukomplekse. Ta on peaaegu keemas üle sisemisest jõurikkusest ning ülesanded, mis satuvad meesteliidu teele, sooritatakse palju paremini, kui seda suudaks ilma niisuguse ühenduseta meestekogu. Ning kuigi meesteliidu eesmärgiks pole mingi väline siht, ometi ta tegutseb väga mitmesugustel aladel; tegutseb suure eduga, kui leidub väljaspool mõni huvitav küsimus, milles vajalik kaasa lüüa. Arenedes meesteliit võtab enese kanda järjest rohkem ja rohkem praktilisi ülesandeid, mis küll ei saa tema olelu sihiks, kuid täidavad suure osa igapäevasest elust. Need ülesanded on ainult oma sidumata energia rakendamiseks.

Meesteliidule on iseloomulik salapärasus. Tunnete ilm on iseenesest juba ümbritsetud salapärasusega. Alles väljenduste kaudu saab teistele teatavaks, mis toimub inimese sisemises olemuses. Ning sellepärast, et meesteliidus on asetatud huvide raskuspunkt sissepoole, mees, kui inimene ja sõber, tema hingeelu, mõtteviis ja saatus huvitavad rohkem kui välisilma nähted — sellepärast meesteliidus leidub juba loomulikult rohkem ruumi salapärasusele, kui seda võiks olla ühes sihtühingus, mis tegutseb väliste, reaalseste küsimustega. Meesteliit kaldub tihti müstifikatsioonile, et saavutada veel suuremat sisemist salapärasust, ta sõlmub tihedaks, endasse tõmbunud ringiks, et olla ka väljaspoolt kaetud salapärasusega. Meesteliit omab traditsioonid, mille alus on minevikus ja seega varjatud, meesteliit loob sümbolid, mis sisaldavad sügavat mõtet, mis põlvenevad küll reaalsusest, ent oma olemuselt aitavad katta reaalsust. Ja seda kõike elamu e rõhutamiseks, kuna elamuse otsimine on üks meesteliidu olemuse tuume.

Eelpool kirjeldatud meesteliit on korporatiivse ehituse põhialus, vundament. Oma puhtamakujulise väljenduse leidis ta 19. sajandi algul tekkinud üliõpilaskorporatsioonides. Kuid sest saadik algab ka korporatsioonide struktuuris pääleehitise kujunemine. Praegused eestikorporatsioonid, mis on tekkinud kõik käesoleval sajandil, seega ülikoolides õppiva noorsoo korporatiivse liitumise sajanditepikkuse ajaloo viimases perioodis, ei ole kunagi kujuta-

nud enesest puhtakujulist meesteliitu, vaid alati segavormi. Ent liialdamata võib öelda, et puht-korporatiivne element on olnud ning on praegugi neis veel mõõduandev.

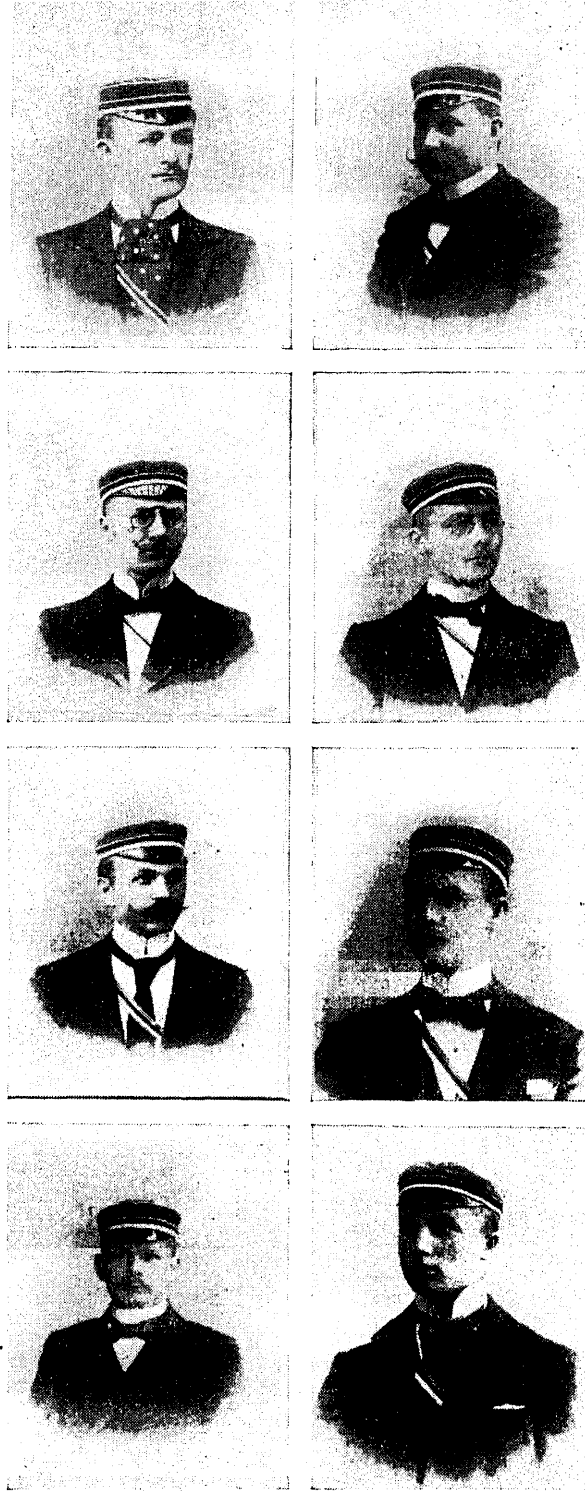
KORPORATSIOONI PÄÄLEEHTIS.

Eelnevas osas on käsitletud neid korporatsiooni tunnuseid, mis on tema olemasolu vundamendiks, nimelt korporatiivsele liitumisele omaseid jooni. Nüüd tuleb vaatlusele see osa praeguse korporatsiooni olemusest, mis on ajandustest tingituna poogitud külge algelisele vormile.

Nüüdisaegne korporatsioon ei ole mitte enam puhtakujuline sihita liitumine, vaid tal on teataval määral sihtühingule omaseid jooni. Oieti öelda, ta on segu sihtühingust ja korporatiivsest liitumisest. Säilinud on küll meesteliidu iseloom, kuid seda meesteliitu ootavad kindlad ülesanded, mille ulatus küünib väljapoole siseelu raame. Need ülesanded on juba ette deklareeritud korporatsioonide põhikirjades, kodukordades või muudes sellesarnastes aktides, ega või omada sellepärast juhuslikku iseloomu. Iga korporatsiooni perega liitunud uustulnuk teab, et ta vastuvõtmise toiminguga ei saa praegu mitte enam ainult ühe inimeste grupi liikmeks, vaid võtab ka enesele kohustuse ühiselt teiste liikmetega tegutseda kaasa organisatsiooni eesmärkide taotlemisel.

Nagu eelnevas osas öeldud, meesteliit kui niisugune ei ole kunagi loobunud tegutsemisest, vaid oma teele sattuvaid ülesandeid on alati lahendanud suure jõuküllusega. Ent need ülesanded ei ole moodustanud kunagi kindlat, taotletavat eesmärki, vaid on olnud ikka juhuliku ilmega. Veel enam, meesteliidule ei ole võõrad ka sihid, ent need on suunatud ainult sissepoole: luua üha tihedamat sidet oma liikmete vahel, olla abiks üksteisele vajaduse korral, õpetada oma korrast, traditsioonidest ja kommetest lugu pidama, tõsta iga üksikut liiget oma isiklike omaduste ja vouruste poolest teistega ühisele tasapinnale — need sihid on alati märgitavad meesteliidu tegevuses. Ometi ei ole need mitte teadlikult püstitatud sihid, vaid nad on kõige loomulikum järelendus ühisest kooselust ja vastastikusest sõprusest. Esimesed teadlikult püstitatud sihid kerkivad korporatsioonide juures esile alles natsionalistliku mõtte arenguga.

Rahvuse ja isamaa mõiste tekkimisega leivad korporatsioonid selles oma tegevusele esimese püsiva sihi. Esimesi teadaolevaid lipukirju, kus on märgitud see siht on Halle ülikooli juures asuva „Teutonia“ oma: „Au, Vabadus, Isamaa“. See lipukiri on pärit Napoleoni sõdade ajast ja selle lipukirja all läksid korporatsiooni liikmed võitlusesse Prantsuse keisri vastu. Sellest ajast saadik on kõigis korporatsioonides

Asutajad liikmed: A. Nikko, A. Kerig, N. Link, E. Mauritz, A. Zimmermann (+), V. Clement, J. Radik (+), G. Vestel (+)

rõhutatud oma ühise jõu pühendamist rahvuse ja riigiteenimiseks. Kui seni korporatsioon oli oma mõtteviisis ükskõikne rahvuslikule distsipliinile ning elas omaette iseisvat elu, siis nüüd on ta täielikult rakendatud rahvastervikusse. Kui seni olid korporatsioon, liikmete omavaheline kokkukuuluvus ja sellest tingitud ühiselu ise kõige kõrgemad mõisted organisatsioonis, siis nüüd tunnustatakse rahvast ja isamaad neist üleulatuvateks.

Tihedalt seotud natsionalistliku mõttega on ka korporatsioonide kasvatusliikude sihtide tekkimine. Rahvuse ja isamaa teenimine tingib isenesest rahvusliku ja isamaalise kasvatuslikke korporatsioonis. Süvendada isamaa-armastust ja usku tema tulevikku, arendada isamaa kaitseks väljaastumise vaimu ning kasvatada talle truid ning häid kodanikke — see on isamaaline kasvatus korporatsioonis. Isamaalise kasvatussega koos on käinud ka teiste kasvatuslike sihtide areng, nagu iseloomu kujundamine, isiklike omaduste väljaarendamine, kehaline kasvatus, samuti vaimuomaduste ja mõistuse edendamine koos seltskondliku kasvatussega. Korporatsioon peab saatma ellu mehi, kes kannavad kõrgel organisatsioonis maksvaid positiivseid põhimõtteid ja rakendavad neid, nii et nende eest võib igal sammul vastutada. Korporatsioonil peavad olema liikmed, kes on varustatud meheline voo- rustega, nagu: julgus, vahvus, kindlameelsus, ausus, töökus, on kehaliselt terved, vaimselt arenenud ja seltskondlikus mõttes laitmatud. Selliseid kasvatuslikke sihte märgitakse ära korporatsioonides ja nende saavutamiseks kulutatakse oma tahte jõudu.

Lõpuks tuleb märkida, et kõigi ülikoolide juures on tähelepanav see tendents, rakendada üha rohkem kõiki üliõpilasorganisatsioone ülikooli kasvatuslike sihtide teenistusse. Ka korporatsioonides on ülikool leidnud omale abimehi, kes ei tööta sugugi vastu ülikooli tööle, vaid püüavad igapidi soodustada ülikooli kasvatuslikku tegevust. Ka seltskondlikule tööle on pühendanud korporatsioonid tähelepanu ja võtavad oma orgaanide kaudu pidevalt osa seltskondlikust tegevusest.

Vahendid oma kasvatuslike sihtide taotlemisel on korporatsioonil samasugused kui igal teisel kasvatuslikke sihte taotleval asutisel. Pääle selle on aga kasvatussüsteemis mitmeid märkimisväärt jooni, mis on omased ainult korporatiivsele kasvatussele, kui sedaviisi nimetada kasvatus, mis teostub korporatsioonis.

Kõigepealt tuleb mainida, et korporatiivne kasvatus on eeskujude kasvatus. Ei püüta saavutada tulemusi mitte niipalju küsimuste teoreetilise ning praktilise selgitamisega, vaid elavate eeskujudega. Vanema liikme autoriteet ja isiklik mõju peab viima noorema püüdmisele olla samasugune. Isiklikud vahekorrad, samuti kord korporatsioonis on kujunenud selliseks, et soodustab vanemate autoriteeti nooremate suhtes. Teine eriline joon on pidev kasvatuslik järelvalve. See on tingitud liikmete omavaheliste suhete tihedusest. Noorematele liikmetele antakse võimalikult vähem võimalusi omal käel tegutsemiseks ja liikumiseks. Sunduslik on sagedane kooskäimine. Selle korralduse tõttu teostub iga noorema liikme areng teiste sil-

ma all ning nende poolt soovitud suunas. Kolmas joon, mida vaja kriipsutada alla, on karmus kohtlemises, käitumises ning nõudmistes. Korporatiivses kasvatuses on vana põhmõte, et mees ei kasva mitte hellitamise ning paitamisega, vaid karmusega, pingutustega, raskustega ning ennast-ärasalgava distsipliinile allumisega. Sellepärast püütakse teha iga kasvatatava elu võimalikult raskeks ja kibedaks rõhkete ülesannetega ning valju arvustusega, ja alles see, kes talub kõik karmused, ega löö poolel teel kõhelema, on seda väärt, et võtta vastu alaliseks sõbraks.

Eelpool nägime, et väljaspool korporatsioone asuvad põhjused, nagu rahvusliku idee suur levik, on andnud ühelt-poolt tõuke sihtühingulike joonte liitmiseks korporatsioonile, teispoolt peab aga mainima, et seda on põhjustanud ka mitmesugused muudatused korporatsiooni enese välises vormis. Olulisimaid sellekohaseid muudatusi on kaks: 1) vilistlaskogude tekkimine ja 2) korporatsioonide suureks paisumine.

Vilistlaskogudest esimesi kindlaid teateid omame alles 19. sajandi algupäevilt, kuigi eluaegse ühenduse printsiip on palju vanem, ulatudes tagasi tudengiordude ajajärku. Ülikooli lõpetajad ei tahtnud jäädavalt lahkuda omale armsaks saanud organisatsioonist ja jäid vanahärrade koguna (vilistlaskogu nimetus on pärit hilisemast ajast) selle juurde. Ajajooksul on korporatsiooni ja vilistlaskogu vahelised sidemed üha tihenunud ning praegu korporatsioon ja vilistlaskogu moodustavad juba lahutamata teraviku.

Teine allakriipsutatud muudatus on korporatsioonide suureks paisumine. Siin on vilistlaskogude tekkimisel suured teened. Esmajoones just vilistlaskogude kaudu on muutunud korporatsioonid suureks. Kui varem oli korporatsiooni astujate ja säält lahkujate arv oli alati enam-vähem tasakaalus ning korporatsiooni suurus selle tõttu püsiv, siis praegu on korporatsioonil kasvav tendents. Sisseastujate arv ületab lahkujate arvu. Siin ei saa jätta tähendamata, et kuigi just vilistlaskogud on korporatsiooni suureks paisutajad, ka tegelikult ülikoolis õppijate hulk on korporatsioonis mitu korda suurem kui varem. Vanade kirjelduste järgi sel ajal, millal korporatsioon oli veel tõesti meeste- liit, kõikus selles liitunud noorte meeste arv keskmiselt 20—35 vahel. Praegu on vastav arv Eesti oludes umbes kolm korda suurem, mõne teise ülikooli juures aga veel enam.

Neist kahest faktist saab teha tähtsaid järeldusi. Kui varem oli korporatsioon puhtakujuline noorte meeste koondis, kust pidid lahkuma kõik järgmisesse vanaduse-astmesse üleminejad (abiellujad, ülikooli lõpetajad), siis nüüd ta ei ole seda enam. Ülikooli lõpetajad jäävad vilistlase

„VIRONIA“ PERE MOSKVAS a. 1916

(Vasemalt paremale): E. Villmann, V. Püüsküe,
2. reas: P. Liebus, J. Roosson, pr. Pöder, pr.
Sulj, H. Kaho, R. Janson, seisavad: A. Käh-
ro (†), H. Pillov, A. Johanson, H. Kompus, K.
Klein, V. Pöder, Simtmann (†), H. Saar, E.
Sulj, R. Tarto, J. Lentzius, Pinkovski

nime all korporatsiooni juurde edasi, ning abieluljad ei tarvitse isegi vilistlaskokku astuda; nad jäävad täieõigusliku liikmena noorte meeste hulka. See uuendus on hävitanud võimaluse vaadelda korporatsiooni kui noorte meeste vanaduse-astme differentseerumisest tekkinud kehमित. Korporatsioon praegu ei mahu enam ühe vanaduse-astme piiridesse, vaid ta moodustab omapärase ühenduse vanadusklasside vahel. Vaevalt keskkooli pingilt pääsnud noor rebane ühelt poolt ja teiselt poolt hallpää vilistlane, kelle õpingud on lõppenud juba kümnete aastate eest, on paigutatud ühe mütsi alla ja peavad enesest kujutama sõpruse alusel koondunud meesteliitu.

Kas on üldse võimalik, et need erinevatesse vanadusklassidesse kuuluvad isikud võiksid liituda, ilma et neid ühendaks mingi siht?

Vastus ei saa olla jaatav. Eelpool on öeldud, et meesteliit kui ilma välise sihita liitumine, on tundevorm. Ta eeldab liitumist seltsimehelikkuse-tungist aetuna, vastastikuse sümpaatia alusel, mis on vaba kõigist tagamõtteist, lihtsalt selleks, et meestel omavahel on koos hää olla. Vanade ja noorte meeste vahel ei saa kujutella sellist vahekorda; neil on niipalju lahkuminekuid elukogemustes, vaadetes, huvides ja harjumustes, et paratamatult jääb puudulikuks üksteise mõistmine ning arusaamine üksteise püüetest ja soovidest. Ning kui vaatleme tegelikus eluski grupeerumisi nooremate ning vanemate vahel, siis näeme, et mõlemad hoiavad esmajoones ikka oma-

suguste hulka. Üks suur lahutav tegur on veel see, et noored mehed on kõige hinge ja tulega korporatsiooni kui oma liitumisvormi küljes kinni, vanemad mehed, samuti abiellunud on aga oma huvidega seotud mujal, ning korporatsioon on neil asetatud tähtsuse poolest tahaplaanile.

Samasuguse efekti, kui vilistlaskogude tekkimine korporatsioonide juurde, omab ka korporatsiooni suurekspaisumine. Inimese sõprustundel on kindel ulatus. Selle alusel saab koonduda ikkagi ainult kitsam grupp, mitte suur mass. Ja kui korporatsioonis liikmeskond paisub suureks, siis seda ainult omavaheliste suhete arvel. Vastastikune side jääb nõrgaks; kahanevad ka võimalused üksteisega tihedamaks läbikäimiseks. Kui aga kokkupuuteid ning võimalusi tutvumiseks on vähem, kuidas saavad siis areneda soojad vahekorrad! Laialdase liikmeskonna juures, kui see oma koostiselt on veel ebaühtlane, on otsesed võimalused isegi omavaheliste konfliktide tekkimiseks. Suur liikmeskond eeldab, et võetakse vastu suuremal arvul ka uusi liikmed. Selle juures valiku võimalused vähenevad ja liikmeskonda võib sattuda elementi, kes ei astu sisse seltsimehelikkuse-tungi põhjal, vaid mingisuguste omakasupüüdlike sihtide taotlemiseks. Niiviisi suur korporatsioon muutub kergesti isiklike sidemetemõttes nõrgalt seotud massiks. Ja laguneb allgruppidesse, mis omavahel peavad tihedamat sidet. Sel juhul võib tekkida ühe korporatsiooni sees mitu meesteliitu.

Eelpool oleme käsitlenud paari joonega neid tagajärgi, mida toob ning võib tuua enesega kaasa korporatsioonide suurekspaisumine, samuti vilistlaskogude liitumine korporatsioonidega. Need tagajärjed kujundavad pildi, millel ei ole palju ühist meesteliidu iseloomulike joontega. Et täita tühikut, mis tekib sisemiste sidemete osatähtsuse langemisest, ei jää üle muud, kui muretseda korporatsioonile sihid; sihid, mille ümber võiks ühiseks kooseluks liituda laialdane liikmete kogu. Positiivsed sihid ja kõva distsipliin võivad teha ka suurest korporatsioonist tugeva, elujõulise ja tunnustatud organisatsiooni; kuid et niisugune korporatsioon ei ole enam puhakujuline korporatiivne liitumine, meesteliit, on ka päevaselge. Ent korporatsiooni pääleehitist tuleb vaadelda kui loomulikku paratamatust.

* *
*

Oleme jõudnud lõpule korporatsiooni struktuuri moodustavate osade kokkuvõtliku ülevaatega. Eraldi käsitletuna tunduvad mõlemad osad vahest liiga teravalt erinevad. Tegelikuses ühendab korporatsiooni ehitus mõlemaid osi niivõrd tihedalt, et raske on eraldada neid teineteisest. Üheltpoolt leiame siin elamuserohutamist ja sellest tingituna rohkearvulisi traditsioone ning kombeid, mõtteviisi konservatiivsust, püüet tõmbuda oma elamisviisis tagasi avalikult foonilt, siseelu eelistamist välisele tegevusele, salapärasuse rohutamist, tihedamaid sidemeid kui rohkearvulistes sihtühingutes ning eneseteadvuse tõusu, mida toob kaasa oma ühinemise sümbolite, lipukirja ning välismärkide kaitsmine — teispoolt leiame aga isamaalisi ja kasvatuslikke sihte, mille ümber keerleb korporatsiooni tegevus, ja avalikku osavõttu seltskondlikust elust. Nagu iga teise segavormi, nii ka praeguse korporatsiooni struktuuris on mõndagi vastuolulist, mis ei ole jõudnud veel kujuneda välja lõplikult. Mis suunas, kas põhiehitise või päälehitise kaalu tõstmisega peaks arenema praegune korporatsiooni vorm tulevikus, selle otsustamine ei kuulu enam käesoleva artikli raamidesse. Selles küsimuses on ka korporatsioonide eneste liikmeskonnas eriarvamusi; nooremaid liikmeid võib põhiehitise, see korporatiivse liitumise ürgkujuga, vanemad liikmed aga rõhutavad ka päälehitise, positiivsete sihtide, suurt tähtsust. Üks on aga küll kindel, olgu tulevane korporatsioonide areng milline tahes, vähenev tulevikus põhiehitise osatähtsust veelgi, ent lõplikult ta siiski ära ei saa kaduda. Ning see õigustab seda liitumisvormi nüüd ja ka tulevikus kandma uhket nime — korporatsioon.

Haritlaskonna ülesandeid

Ed. Ehrlich

Viie aasta eest kirjutasin („Vironia“ erinumbris 1930. a.) haritlaskonna ülesannetest ja juhtisin tähelepanu mõnedele meie ühiskonna ja riigielu pahedele ning avaldasin lootust, et haritlaskond oleks võimeline reageerima ja väljapääsuteed leidma. Suuremateks pahedeks olid arvatud meie tolaegne lovev riigivalitsemise kord, rahva sündivuse vähesus, väimse kultuuri pinnalikus jne. Tol ajal ei seisnud need küsimused akuutselt päevakorral ja nii mõnigi võis üleolevalt mõelda, et püütakse jällegi meie võimeid ja tehtud tööd alahinnata.

Olime veendunud, et riigi ja rahva elu ei saa juhtida mõne ilusa õpetuse või teooria järel, ei aita meelitused ega illusioonid. Peame olema reaalsed ja elulähidad inimesed, peame olema täiesti teadlikud oma võimetest ja ka oma puudustest. Selles mõttes olid kirjutatud mainitud read, seda tahame toonitada ka järgneva kohta.

Vaadeldes meie praegust ühiskondlikku ja riiklikku elu, võime rahuldustundega konstateerida, et nüüd viie aasta pärast oleme nii mõneski asjas paremusele lähenenud. See annab loodetavasti haritlaskonnale uut kõlbelist jõudu ja tahet edaspidiseks ühiskonna ülesehitamise tööks.

Haritlaskonnal, kui juhtival osal rahvast, seisab ees väga suur ja tähtis ülesanne — üles ehitada ja kaitsta vabat iseseisvat Eestit. 16-ne aasta eest on iseseisvus kätte võideldud, kuid nüüd peame seda hoidma ja kaitsma. Meil on tugevaid vaenlasi, — peame erksad, töökad ja valvel olema. Isamaad kaitsta ja üles ehitada ei saa mitte leigete sõnadega ega pealesunnitute tegudega, samuti ka mitte üldise passiivse olekuga, aineliste huvide tagaajamisega ning ideelise apaatiaga. Selline haritlaskond alistub kergesti igale jõule.

Iga eesti haritlane peab eneselt küsima, mis võin mina isiklikult teha oma riikluse kindlustamiseks? Muidugi mõista, selleks peab olema esiteks kindel tahe. Tahtest tekivad teod. Tuleb enesele selgeks teha, kas

omariikluse mõte ja olemasolu on meile suureks ideeliseks väärtuseks? Kas leidub meie hinges igatsust selle väärtuse järele, mida ei saa kroonideks ümber vahetada? Kas suudame kannatada omariikluse kaotuse puhul, kui meie rahvuslikku iseteadvust pilgatakse ja haavatakse, kui kaotame oma emakeelse kooli, kui võõrad inimesed võõras vaimus meid oma sihtide ja ülesannete täitmisele käsutavad?

Kas suudame edasi töötada, kui kaotame ka majandusliku iseseisvuse ja peame rahulduma nende palukestega, mis võõra laua pealt kukuvad?

Kas suudame leppida, kui silmapiirile kerkitab Surm oma vikatiga, ähvardades kogu rahva olemasolu?

Kas tahame omas ideelises passiivsuses ja elutühjuse unes viriseda ja mõnuleda seni, kui seisukord on käest antud, kui kõik on kaotatud?

Ei, hüüame meie kõik. Ei iialgi. Seda ei pea sündima. Tahame olla ja kasvada tõelisteks eesti patriootideks. Tahame töötada ja seesmiselt end ümber kasvatada rahvusliku üksmeele ning vaimsete väärtuste suunas; teame, et ainult selles peitub meie jõud. Meil on kindel tahe, igäüks meist küsib, mis pean ma selleks tegema?

Vastus on järgmine, mis ei pretendeeri täiuslikkusele, kuid siiski tahab olla juhtnööriks otsijale.

1. Armasta oma riiki ja rahvast üle kõige.
2. Tööta oma rahva kasuks igal ajal ja igas kohas.
3. Tunne ja tea, et haritlaskond on osa rahvast ja sünnitab viimasega ühe terviku, ainult iseteadlik rahvuslik tervik on elujõuline.
4. Kasvata ja arenda ohvrimeelset rahvustunnet ning rahvuslikku ühistunnet, selles peitub meie jõud.
5. Purusta ja hävita kitsa kildkonna- ja isiklikukasu vaimu, mis ei vasta üldrahvuslikkudele huvidele.
6. Räägi tõtt, ole ausameelne ja õiglane, see tõstab sinu isiku väärtust.
7. Ole vähenõudlik ja kohusetruu, ära ihka au ega uhkust, põlga tõusikluse ja kadeduse vaimu, sest inimeste nõrkustele ei saa midagi püsivat ehitada.
8. Ole kindel ja otsekohene oma vaadetes; ära salga ega vaheta omi tõekspidamisi isikliku huvi kohaselt, see on alatu ja ebaaus.
9. Ära karda võitlust tõe otsimisel, see viib tõe lähemale ja puhastab ning kasvatab sinu iseloomu.
10. Ole aktiivne, tunne huvi oma töö, samuti ka kõikide rahvuslike ja riiklike ürituste vastu, süvene nendesse ja püüa võimaluse

piirides igal pool kaasa töötada ning kaasa elada; tööga arened, kasvatad võimeid, omad enesest lugupidamise ning leiad elumõtte.

11. Austa ka teiste vaateid ja püüa neist aru saada, see viib meid üksteisele lähemale.

12. Hoia oma tervist, seda läheb tarvis Sinule enesele ja ka Sinu isamaale.

13. Ära vihka ega põlga teisi rahvusi, vaid oma patriotism ehita oma tublidusele.

14. Otsi tõe ja õigust, mis meie rahvast kannab ja edasi viib; loo omale aateid ja kõrgemaid elusihte ning terita oma tahet, siis leiad teed ka elupimeduses.

15. Rasketel silmapilkudel ja hingelistel otsingutel mine kirikusse ja palveta, et Jumal looks Sulle uue südame.

Tihti on kuulda lauset — „meil puuduvad inimesed, puuduvad isikud“. See tähendab, ei ole väljaarenenud, mehiseid, kõlblaid, iseloomu, kes suudaksid iseenele ja oma tõekspidamistele truuks jääda, oma andekusest vaimseid väärtusi pakkuda ning noorsoole kui ka kogu rahvale eeskujuks olla kui suured isikud. Sarnaste isikute kaudu, nende töös ja aupaistuses ning nende suurte eeskujude läbi kasvaks kogu rahva vaim. Ainult vaim paneb kõlblalt tegutsema.

Ei tohiks meil olla kunsti ja kirjandust põhimõttel — kunst kunsti pärast. Ei ole meil väljavaateid luua midagi erakordset suurt, mis kogu maailma tähelepanu enesele tõmbaks, aga keskpärasust pakkuda — kunst kunsti pärast ei ole mõtet. Siis juba seisku selline kunst ja kirjandus rahvuslike ülesannete teenistuses.

Omariikluse kaitse ei seisa ainult selles, kui tulirelvadega vaenlasele vastu astutakse, vaid rohkem meie hingelises jõus ja ühistundes. Siin peaks meie haritlaskond ees käima ja eeskujuna andma. Ei saa noorsoole ja rahvale rääkida kõlbelisest jõust ja ühistundest, kui omal seda ei ole. Meie oleme kõik näinud, kui kiiresti meil seisukohti vahetati ja tõekspidamisi väärati! Tuletagem meelde, kuidas meil rahvahulkade ees roomati! Harva, väga harva jäädgi gentlemaniks ja kindlaks oma tõelistele vaadetele.

Kui tuleb valida au (tõekspidamiste) ja huvi vahel, siis gentleman valib ikka esimese, see on tema peavoorus. Meie inimene, ka haritlane, eelistab harilikult ikka huvi. Selles peitub meie nõrkus ja vaimne tühjus. Haritlane on muutunud „turukaubaks“, teda võib osta, kes rohkem pakub.

Meil on palju püüdlikke, töökaid ja väikekoodanlikult korralikke inimesi, kuid kõlblaid iseloomu, suuri isikuid ja gentlemane, väga vähe.

Haritlaskond on muutunud keskpäraseks, väikekodanliku ilmega halliks massiks. Meie ühiskondlikus elus on haritlaskonna tähtsus järjest kahanenud, olgugi et arvuliselt on ta kiiresti kasvanud.

Meie haritlaskond on killunenud, tal puudub rahvuslik ideoloogia, iseteadvus ja ühistunne. Meid ei lahuta maailmavaated ega põhimõtted, vaid palju proosalisemad asjad — ainelised huvid, jaht ametkohtade peale, organisatsioonide prestiižiküsimused ja muud nipet-näpet. Seltside ja korporatsioonide vastuolu peamiselt selles seisabki.

Parandust on siin vaevalt loota. Haritlasi kasvab juurde ja kõik tahavad saada vastavat tööd ning ülalpidamist.

Ka organisatsioonide siseelus pole kõik korras. Siin kohal tahan puudutada mõnda iseloomulikku joont korporatsioonide siseelust.

Korporatsioonid on meil kasvanud liiga suureks. Positsiooni on tahetud võita liikmete arvuga, massiga, nii nagu see äärmusse valguva demokraatia juures loomulik nähe on. See, mis oli hää ja otstarbekohane endises elus liikmeskonna väikese arvu juures, ei vasta nüüd enam nõuetele. Tõsine sõprus ja vendlus ei leia oma kasvuks soodsat pinda. Inimesed jäävad üksteisele võõraks, tekivad mitmesugused huvid ja ideed, sest aeg ja elunõuded on muutunud, vana kasvatuslik süsteem ei suuda anda tagajärgi, distsipliin langeb, siseelu ühtlus puruneb ja korporatsiooni elu muutub ebanormaalseks, ebahütlaseks. Paistab, et korporatsioonid on oma endise sisu ja ideoloogia kaotanud — endine burši maailm on hukkunud. Väliselt on kujud küll olemas, kuid puudub vastav sisu ja elu. Ajad on muutunud ja meie ühes nendega.

Tekib küsimus, mis teha? Kuidas tuua parandust?

Arvan, et ei maksa seda järele nutta, mis on läinud minevikku. Meie pilgud olgu pöördud tulevikku — eesti rahvuslik-kultuuriliste püüete ja omariikluse ülesehitamise suunas töö ja isikutubliduse põhimõttel. Vastavalt nendele ülesannetele tuleb reformeerida ka korporatsioonide siseelu.

Kõik see, mis on vana ja iganenud, mis takistab meie arengut ja tööd, tuleb kõrvale heita. Vajame uut kasvatuslikku süsteemi.

Kui korporatiivset liikumist ei kannalust dikteeritud kindlad põhimõtted ja ideed, siis on ta surmale pühendatud. Kui korporatsioonis ollakse, et kohta saada, värvimütsi kanda

või lõbusalt aega viita, siis peituvad selles juba tugevad degenerereerumise või kriisi tundemärgid.

Balti-saksa korporatsioonidel olid oma delulähedad ülesanded — liita aadlit ja teisi saksa rahvusest üliõpilasi üheks tervikuks feodaalõiguste kaitseks põhimõttel — wir bleiben beim Alten. Rikkuse ja majandusl. jõukuse tõttu ei olnud neile tööprintsipi tarvis; ei pruukinud ka tegeliku elu nõudeid ja ülesandeid tunda; peaasi, kui ideelisest juhtlausest kinni peeti, muu eest hoolitsesid juhid. Sellest siis ka tuli saksa burši eluprintsiip — elumaitmine, romantika, sõprus ja vendlus.

See printsip oli mõeldav meie endises elus, kui olime asetatud sulase ossa ja püüdsime saada tunnustamist valitsevatelt kihtidelt. Kuid praegu oleme ise peremehed, ise peame juhtima, töötama, riiki üles ehitama ja palehigis leiba teenima. Iga haritlase ülesandeks on end tegelikule elule ette valmistada, sest ainult „eesti töös on eesti kuld“. Eluvõõras inimene ei suuda neid kohuseid täita, mis meie oma haritlastelt nõuame — ta peab olema kvalifitseeritud jõud rahvuslikus organismis. Järjekult, mainitud saksa burši printsipi ei saa eesti haritlaskond kasutada. Burš ja buršikoosne elu endises mõttes ei sobi meile, ta ei mahu meie ellu. Meie vajame töö, eluläheduse ja isikutubliduse printsipi, ühes sellega ka uut kasvatuslikku süsteemi. Töömünum tuleb kõigile sunduslikuks teha. Siis on vanemad ja ühiskond teataval viisil garanteeritud ebameeldivate üllatuste vastu ja organisatsioonide ning haritlaskonna prestiiž tõuseks.

Oleks üleliigne siinkohal üksikasjalik küsimuste esiletoomine. Tahe oli ainult näidata reformide vajadust ja suunda. Vanemad haritlased, vilistlased, peaksid siin aktiivsust näitama ja noortele appi tulema vajaliste uuen-duste läbiviimiseks.

Meie haritlaskond peaks otsima suuremat ühistunnet ja arusaamist maaga. Maa on meil palju eestipärasem kui linn. Linnades on eestlus veel väga noor ja arvuliselt väike ning „kadakliku“ maiguga, kuna maal on eestlus aastasadade jooksul alal hoidunud. Eesti rahvuslik ideoloogia saab olla ainult maa-ideoloogia*). Ainult sel teel leiab haritlaskond rahvaga ühise keele ja mee.

Otsigem seda, mis meie vaimu tugevaks teeb, mis meie julgeolekut kindlustab. Selles, ja ainult selles seisab meie suurim rahvuslik töö ning ülesanne. Kõik muu jätkem praegu kõrvale.

*) Vt. K. Liideman. „Kas tunned maad“

Me pisarail rahu soovime
Veel venna vaikse hauasse!

26. XI 1930 — 26. XI 1935

manalasse varisenud viroonlased

asutajad liikmed: vil! Georg Vestel
vil! Fromhold Kangro
vil! Ernst Enno

coetus 1906/07 vil! Johan Sakeus
" 1908/09 vil! Jaak Sõrmus
" 1922/23 sv! Johannes Lauba
" 1925/26 sv! Evald Kaarna
" 1928/29 sv! Roland Kalman
" " sv! Arnold Kersten
" 1931/32 sv! Roland Mespak

Masinainseneri koolitamisest ja elukutsest

EVALD MALTENEK

Töölalad: Meie masinainseneridest ainult väike osa ehitab masinaid; kaugelt suurem osa kas juhatab tööstusi, tegutseb ametnikuna või kaupmehena tööstusega seotud aladel või teostab järelevalvet masinate korraliku töö üle. Seepärast peaks üldnimetuseks olema mitte „masinaehituseinsener“, nagu ta meilgi kipub juurduma, vaid „masinainsener“. Samuti peaks tehnikateaduskonnas olema „masinakooskond“ või „masinatehnika osakond“, mitte „masinaehituse osakond“.

Elukutseliselt võib masinainsener tegutseda nii siis:

- insener-konstruktorina, s. t. masinate projekterijana,
- käitis-insenerina tööstustes,
- tööstuste juhatajana ja organiseerijana,
- järelevalveinsenerina ja konsultandina,
- insener-ametnikuna ja
- insener-kaupmehena.

Inseneri ülesanded on igal tööalal sootuisesugused. Pealegi jaguneb igaüks ülalnimetatud tööaladest tööstuse liigi järele veel erialadeks. Seepärast on täiesti õigustatud küsimus, kas suudab üks ja sama ülikool varustada kõiki neid inseneri tarvilikkude teadmistega?

Kui analüüsida ülesandeid, mida praktiline elu esitab mitmesugustel tööaladel tegutsevatele inseneridele, siis selgub, et kõigi nende lahendamiseks on kõigepealt vajalik masinatehnika põhjalik tundmine. Mitte, et iga insener peaks üksikasjaliselt tundma kõiki masinaid, — seda ei suudaks ka geniaalseim inimene, vaid insener peab olema võimeline õieti hindama, käsitleda ja tarbekorral ka ehitama uut, talle seni vahest tundmatut masinat, kui aga selle masina või seade otstarve ja põhimõte on teada. Selle võime omandab insener teatava rea tüüpiliste masinate põhjalikult tundmaõppimise teel. Selle võime võib ja peab talle andma tehniline ülikool.

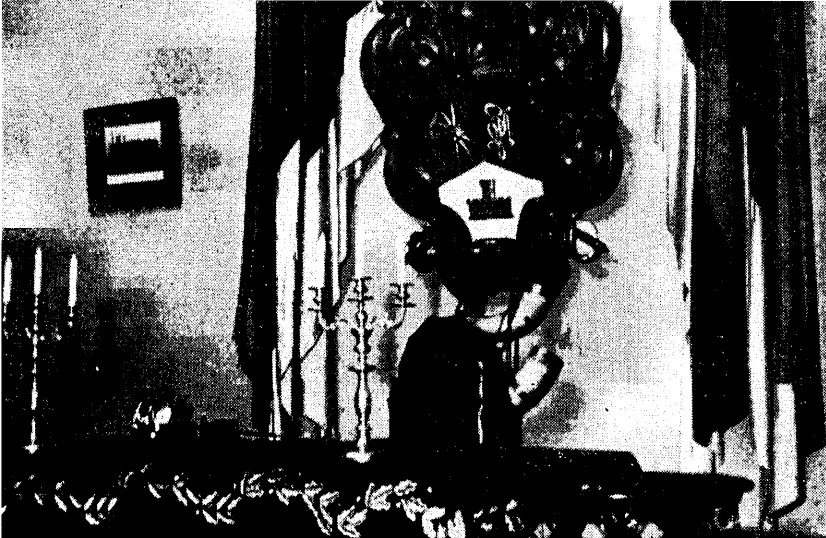
Ülikooliharidus. Tüüpiliste masinate tundmaõppimisel ei ole küllalt sellest, kui nende ehitusviisi õpitakse üksikasjaliselt tundma. Ei

aita ka empiirilistest võtetest ja valemitest, mille abil näiteks kesktehnikumi õpilane suudab ise konstrueerida masina. Tüüpiliste masinate tundmaõppimine ülikoolis peab sündima teaduslikul alusel, nii et oleks võimalik ühel tüübil tundmaõpitud omadusi ja konstruktsioone üldistada tervele reale teistele masinatele.

Praegusaja tehnika nihkub järk-järgult endiselt empiirilisel alusel teaduslik-teoreetilisele alusele. Kui jälgida mõne masinaliigi arenemist, siis tihti torkavad silma otse hüppelised edusammud, mis saavutatud seesuguse ümberorienteerumise järele. Näiteks aurukatelde pööraselt kiire arenemine viimase paari aastakümne jooksul sai võimalikuks ainult selle tõttu, et soojuse ülekande seadused viidi endiselt puudulikult empiirilisel alusel teoreetilis-teaduslikule alusele.

Seepärast ülikoolihariduse esimeseks osaks peab olema teaduslikkude põhiainetega põhjalik tundmaõppimine. Kõrgem matemaatika ja tehniline füüsika, millesse kuulub ka mehaanika, termodünaamika, hüdraulika jne. moodustavad selle aluse, millele rajatud kogu inseneri-teadus. Nende laiaulatuslikkude ainete õppimine on algavale üliõpilasele raskeimaks ülesandeks. Nii mõnelegi on nimelt need ained komistuskiviks. Nende põhjalikuks valdamiseks on kahtlemata tarvis huvi ja kalduvust matemaatika ja füüsika vastu. Ilma seesuguse kalduvuseta ei tohiks masinainseneri kutse valik üldse tulla kõnesse.

Üliõpilaste edusammud neil aladel olenevad suurel määral sellest, kui võrd õppejõud suudavad äratada huvi nende ainete kui inseneriteaduse põhiainetega vastu. Tulevane insener õpib neid aineid mitte teaduse enese pärast, vaid selleks, et neid hiljem rakendada; temale on nad ainult vajalikuks abinõuks pärastiste, temale huvitavamate ainete käsitlemisel. Seepärast näemegi, et tehnilistes ülikoolides on tihti ka nende põhiainetega õppejõududeks tehnilise haridusega isikud, kes ise valdavad hiljem läbivõe-

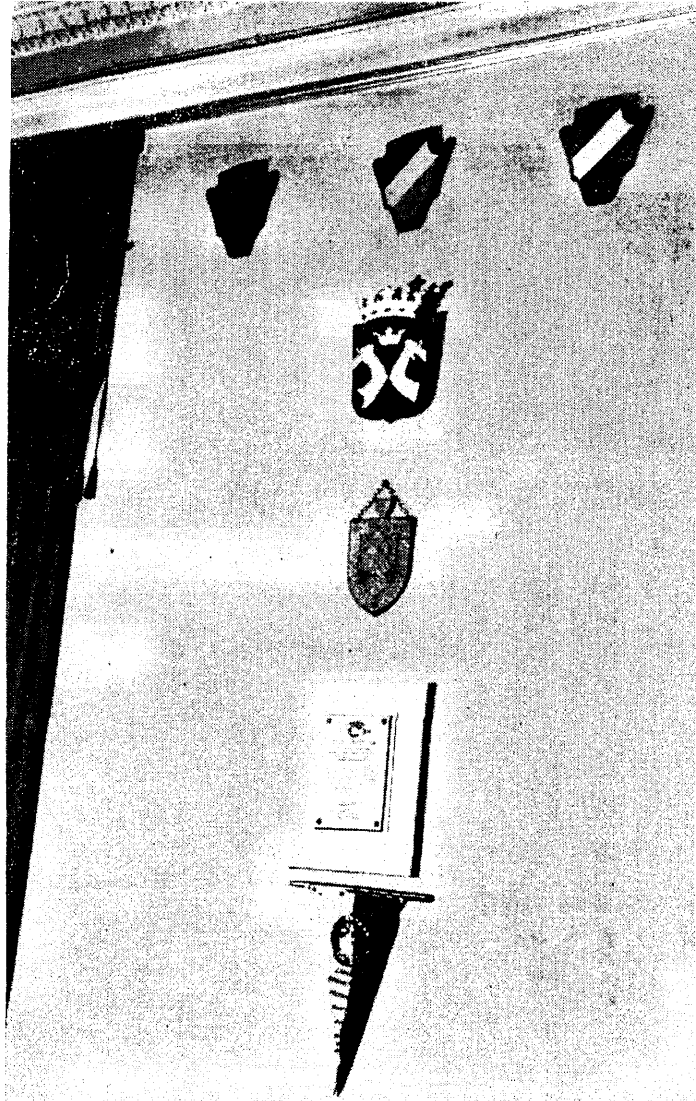
„Vironia“ eestseisuse-laud ja vapp konventi saalis

tavaid eriaineid ja seepärast paremini suudavad siduda ja kooskõlastada põhiaineid eriainetega.

Alles peale põhiainete põhjalikku valdamist asub üliõpilane „eriainete“ juurde. Nendes ta õpibki tundma ülalnimetatud tüüpilisi masinaid. Masinaelemendid, tõstemasinad, aurukatlad, jõumasinad, töomasinad jne. moodustavad õieti ühe suure rühma, millised vahest käsitletakse ka üldise masinaõpetusena. Selle nimetusega tahetaksegi toonitada, et nende ainete eesmärgiks ei ole lihtne tutvunemine üksikute masinatega, vaid masinatehnikaga üldse. Neil kursustel ja harjutustel õpib üliõpilane rakendama varemomandatud teadmisi, õpib masinaid konstrueerima, arvutama, nende otstarbekohasust kritiseerima, nende tuuma taipama. Ainult selles vaimus juhitud õppetööl omandab üliõpilane selle võime, millega ta hiljem praktilises elus suudab toime saada igasuguse ülesandega masinatehnika alalt.

Sellest selgub, kui võrd tähtis on nende ainete käsitlemise viis. Vastavad õppejõud peavad ise oskama masinat ehitada, käsitada jne. Et mitte ajast maha jääda, peavad õppejõud alati kontaktis olema tööstusega, mis omaltpoolt kasustab nende teoreetilisi teadmisi ja laboratoorseid kogemusi. Seesugust koostööd võib näha peaaegu iga tehnilise ülikooli juures.

Ülalkirjeldatust selgub ka, kui ekslik on see vaade „eriainete“ suhtes, mida mõõduandvalt poolt kord avaldati tehnilise hariduse korraldamise arutamisel: Nagu oleks „eriainete“ õpetamine ülikoolis kõrvalise tähtsusega, sest masinate kiire arenemise tõttu olevat ülikoolis õpitud konstruktsioonid juba siis vananenud, kui üliõpilane alles astub praktilisse ellu. Kuigi konstruktsioonid tõepoolest nii kiirelt vananevad, — tegelikult see küll nii ei ole —, ka siiski

Vaade „Vironia“ saalist. Ühalt alla: kartell-korporatsioonide vapid, sõpruslepinglase Karjala osakonna vapp, Poola korporatsiooni „Velesja“ poolt „Vironiale“ kingitud ajalooline Poola muistse vabadusvõitleja rinnakaitse pealkirjaga — Si Deus nobis cum quis contra nos, Vabadussõjas langenute mälestustahvel ja Ratsariigimendi mälestuseks langenud viroolaste austuseks

ei kaotaks „üldine masinaõpetus“ oma esimese järgu tähtsust. Tuletagem meelde, et näiteks konservatooriumides õpetatakse ikka veel kontrapunkti vana stiili, olgugi et ükski helilooja selles stiilis ei kirjuta! Kui aga üliõpilane „eriainetes“ õpib ainult üksikute masinate konstruksiooni, — siis ei saa temast iialgi inseneri.

Spetsialiseerumine. Mõni aeg tagasi katsuti mõnes välismaa eri-ülikoolis inseneri spetsialiseerida väga kitsal erialal. Seega saavutas insener väga põhjalikke teadmisi äärmiselt kitsal erialal, ning võis sellel alal töötada suurema eduga kui üldisema hariduse saanud harilik insener. Juhtus aga tihti, et koguni väga arenenud tööstusega maades niisugune eriinsener oli sunnitud töötama sootu

teisel alal, või et omal erialal töötaval inseneril tuli kokkupuutumist teiste tehnikaharudega, — haarduvad ju tööstuse üksikud erialad alati üksteisse. Niisugustel juhustel osutus eri-insener tihtigi nõrgemaks tööjooks kui üldisema haridusega insener. Tehnika üldine arenemine nõuab laiemat silmaringi töömehi. Näiteks tuntud Saksa insener Dr. Münzinger ütleb selle kohta: „Põhjalikkude teadmiste kogumine võrdlemisi kitsal erialal on teadagi tarvilik; see ei tohi aga kujuneda eriteadluseks, mis tõkestab tehnika loomulikku arenemist selle tõttu, et ta ei tunne tehnika teisi harusid või ei huvitu neist.“

See kitsas spetsialiseerumine ülikoolis, mis on osutunud väärsammuks arenenud tööstusega maades, ei kõlba ammugi meie oludele. Meie tööstus ise ei ole niivõrd spetsialiseerunud ja ei saagi seda kunagi olla, et ta võiks kasustada inseneri, kes tunnevad ainult üht kitsast eriala. Meie insener, — töötagu ta kus tahes — puutub kokku väga mitmesuguste aladega ning tahes või tahtmata ta peab lahendama probleeme neil aladel. See asjaolu teeb meie inseneri töö märksa raskemaks, kuid selle eest ka huvitavamaks. Kohati töö edukus vahest ehk kannatab selle mitmekülguse all, kuid see on paratamatus, mida tuleb arvestada!

Kuid põhjalikkude teadmiste kogumine võrdlemisi kitsal erialal on ikkagi tarvilik. Ilma selleta ei saa insener üldse töötada. See spetsialiseerumine sünnib aga pärast ülikooli, — praktika ajal, kus tegelikult elus kerkivad probleemid ise sunnivad noort inseneri täiendama oma teadmisi kitsamal erialal. Seesugune spetsialiseerumine nõuab küll pikemaajalist ettevalmistust, annab selle eest aga mitmekülgsemaid ja laiemat silmaringi töömehi.

P r a k t i k a. Insener ei saa edukalt juhtida tööstust, kui ta pole täpselt tuttav selle tööstuse masinate ja meetoditega; ta ei saa näiteks käitis-insenerina korraldada töökodade mitmekesisist tööd, kui ta ise ei oska viilida, treida jne. Mida laiaulatuslikum on tema töökoja-praktika, seda edukamalt võib ta projekteerida masinaid, organiseerida vabrikuid, töötada administratiivsel alal. Sellepärast nõutakse igalt masinainsenerilt õppe-praktikat. Viimase sooritamiseks kasustatakse õppetöö suvevaheaegu; harilikult tuleb aga noorel inseneril praktiseerida ka peale ülikooli lõpetamist.

Õppe-praktikal töötab noor insener või õpilane kusagil tööstuses töölis-õpilasena; ta peab õppima kõiki neid töid, mida teevad vabrikus kvalifitseeritud töölised. Tihti sunnitakse teda kuude kaupa tegema üht- ja sama mehhanilist tööd, sest tööstusele on ta seda kasulik, —

mida kauem ta töötab ühel alal. Sel kombel paustatakse nii meil kui mujal. Kuipalju kallist aega raiskab vahest praktikant näiteks lihtsa viilimistöo peale; ikkagi ei õpi ta viilima nii täiuslikult kui seda teeb elukutseline lukusepp, kes viilind kümnend aastad; ja seda pole tal insenerina tarviski; — jätkub sellest, kui ta tunneb viilimise tehnikat, oskab hinnata selle tööga saavutatavat täpsust, selleks kuluvat aega jne. Selle oskuse saavutamiseks aga pole tarvis kuude kaupa viilida!

Õppe-praktika kannab praegu täiesti juhuslikku iseloomu. Praktikant allub harilikult meistrile, kes ei teagi, mis suunas praktikanti juhtida. Seepärast juhtubki vahest, et insener-praktikant käib praktikal sama teed kui näiteks lukusepa õpilane. Oleks aeg hakata, ka seda õppetööd järjekindlalt korraldama.

Väga hästi on õppe-praktika korraldatud Rootsis, „ASEA“ vabrikus Vesterås'is. Sealsetel „õpilaste kursustel“ töötavad noored insenerid 2 aastat vabriku kõigis osakondades. On olemas õpilaste vanem, — insener, kes jälgib iga õpilase tööd ja viib ta õigel ajal ühest osakonnast teise. Paarikümne aasta eest, kui autor osa võttis neist kursustest, oli seal noori inseneri igast ilmakaarest; — niivõrd oli levinud nende kursuste kuulsus!

On arusaamatu, miks Rootsi eeskuju on leidnud nii vähe järeltegitajaid. Ei tohiks olla mingit raskust ega erilisi kulusid sarnaste kursuste korraldamisel mõne meiegi vabriku juures.

M a s i n a i n s e n e r i t ö ö. Riia polütehnikumi prof. Ch. Clark ütleb masinainseneri tööst: „Masinainsener tahab luua ja tööle rakendada seadeid, mis peavad tegema midagi kindlat ettemääratud. Ta harrastab teadusi selleks, et neid kasutada nimetatud seadete loomiseks. Ta tahab mitte ainult teada, kuidas miski asi toimub või kuidas midagi võiks teha, vaid ta tahab ka teha, l u u a. Töötamine rakendatud teaduste alal ning nende abil elule kasulikkude seadete loomine iseloomustab masinainseneri elukutset. Niisuguses loomises peitub selle elukutse suur võlu.“

Nagu kõigil teistel elukutsetel, nii ka siin ei lase harilik argipäeva-töö alati maitsta seda võlu. Noorel inseneril tuleb tihti töötada puhtmehaaniliselt, ilma et seejuures juttugi võiks olla loomisest. Töö hulk on harilikult väga suur, — ei kaitse ju inseneri ükski „töökaitse seadus“. Alles vanem insener, kelle kätte usaldatakse suuremad ülesanded, võib iseseisvalt luua, võib tunda seda „võlu“.

Masinainseneri laiaulatuslikkude tööalade tõttu leiab tema ka meie oludes peaaegu alati

Korporatsioon „Vironia“
30. a. kommers Tartus.
Pildil — viroonlased ühes
abikaasadega.

tööd. Täiesti põhjusega on kuuldused, nagu oleks meil sellel alal üleproduktioon. Kui üldse juttu võib olla tehniliste jõudude üleproduktioonist, siis vahest mõnel teisel, enam piiratud alal. Viimasel ajal juhtub näiteks, et masinaehituse vabrikud on sunnitud võtma tööle elektri-insenere masinainseneride puudusel. See pärast ei ole hästi arusaadav, miks ajalehe teadete järele Tartu Ülikool kavatseb esimeses järjekorras avada elektri osakonna. Inseneride kojas on seni registreeritud 121 masina- ja 63 elektriinseneri ning kõigil masinainseneridel on tööd. Kui arvestada üht ja sama suuremuse %, siis iga aasta peab meile juurde tulema masinainsenere 2 korda rohkem kui elektriinsenere.

Insenerid on seni väga vähe osa võtnud seltskondlikust tööst. Kas on selle põhjuseks nende ülekoormatus oma erialadel, või liiga suur spetsialiseerumine, siin peab tulema pööre. Tehnika kiire arenemine viimaste aastakümnete jooksul seab ka inseneridele sootu uued ülesanded. Neid aga suudavad nad lahendada, — nagu ütleb M ü n z i n g e r — ainult siis, kui nad oma tegevust ei piira ainult masinate ehitamisega, vaid „mõjuvalt kaasa aitavad probleemide lahendamisel, mis tekkinud masinate ootamatult kiire arenemise tagajärjel ning kui nad nimetatud ülesandeid ka edaspidi ei jäta ringkondade lahendamisele, kelle loomisvõimes nimelt kõige paremad inseneride hulgast alati pisut skeptilised on olnud.“ Viimaste aegade majanduslikud raskused õigustavad tõepoolest kartuse, et insenerid võivad kaotada ka oma otsesed tööalad, kui nad kaasa ei aita nende raskuste kõrvaldamisele. See pärast olgu vana kogemusterikka töömehe ülalnimetatud sõnad hoiatuseks inseneridele kui ka nende kasvatajatele.

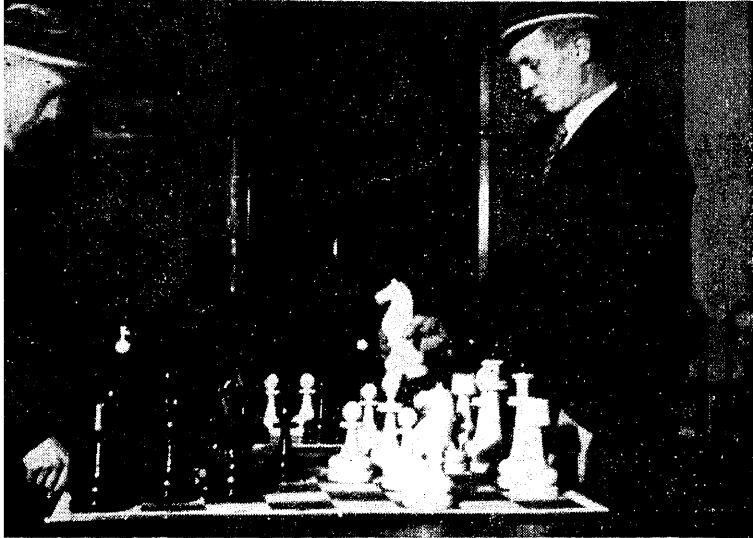
AKADEEMILINE PÖLLUMEES

PROF. JAAN MÄGI

Kas põllumehe nõuandjana, tema järglaste õpetajana kutsekoolides või ise tegeliku põllumehe — akadeemiline põllumees, agronoom, on tegeliku põllumehe õpetajaks, juhatajaks, eeskujuks — või vähemalt peaks seda olema. Ja õpetada tuleb siin mitte ainult sõnaga, vaid ka teoga, sest tegelik põllumees nõuab oma õpetajalt mitte ainult, et ütles, vaid näitab kuidas ma pean tegema. Sõnast ei saa õpetajat kaugeltki nii kinni pidada kui teost. Ja eriti põllumehe nõuandjana teost, sest see peab varsti reaalset vilja kandma ja nimelt hääd vilja.

Arvestades veel tegeliku põllumajapidamise väga erinevaid olusid ja tingimusi, kõiki neid eriküsimusi, millega iga tegelik põllumees oma majapidamises igapäev kokku puutub, tuleb tunnistada agronoom-õpetaja ülesannet palju raskemaks teiste rahvaõpetajate omast — olgu nad üldhariduse- või kirikuõpetajad. Arusaadavalt peab siis olema ka agronoomi kutseline ettevalmistus nõudekohane: mitmekesine eridistsipliinidelt ja nende harudelt, põhjalik nii teaduslikult kui tegelikult.

Teaduslikku osa võivad anda väga hästi vastavad ülikoolid ise, kuid tegeliku külje õpetami-

Seltsivennad konverntsi korteris
maletamas

seks peavad nad appi võtma enamarenenud talundeid. Selleks nõuavad mõne maa põllumajanduslikud ülikoolid agronoomiat õppida soovijailt 2—3 aastast praktikat talundis juba enne ülikooli astumist (näit. Saksamaa), teistel on see praktika lühem ja ülikooli stuudiumiaja sees (näit. Soome, Eesti) ja need panevad selle juures enam rõhku õppeainetega seotud harjutustele (Eesti). Kuid meilgi pooldab põllumajandusteaduskond pikemaajalist põllumajapidamise harjutust tegelikus majapidamises stuudiumi eel kui praegu, kuid — meie olud takistavad esialgu selle teostamist. Seda puudust vähendab omajagu ka see, kui agronoomia üliõpilased põlvenevad meie tegelikkude põllumeeste hulgast ja tulevad talunditest, kus nad põllumehe elu ja tööd, rõõmu ja muret enam-vähem juba tegelikult näinud ja tundma õppinud.

Teadmised ja oskused on agronoomile tarvilikud, kuid esmajärgulise tähtsusega on selle juures veel tema isik.

Ei loetle siin kõiki eeskujuliku agronoomi isikus nähatahetavaid hädatarvilikke voorusi, nendest on paljud üldinimlised ja kutsetevahelised, kuid rõhutada tuleb siin ühte tähtsat: armastust maa, maaelu ja põllumehe vastu, seega siis tõsine armastus oma kutseala vastu — kõigi selle raskustega. Ilma selle vooruseta on agronoomi tegevus nagu tuli toores puus. Agronoom peab oma tegevuses ennast tõsiselt kodus tundma, ta peab süvenema oma ümbrusesse ja oludesse, põllumehe hingeellu ja elunõudeisse, kohanema oma ümbrusega ja leppima elutingimustega. See kõik sünnib aga kõige kindlamini põllumehe eluga pikemaajalise kokkupuutumise resp. kokkukasvamise eeldusel.

Ülikool rõhutab omalt poolt selliste vooruste

tähtsust, kuid eeldusi nendeks annab kodust kaasatoodud iseloom ja harjumused.

Ja seep. võiksime meie paremaid tegelikke agronome — mehi kui ka naisi — oodata esmajoones meie tegelikkude põllumeeste kodudest, kus ei ole kasvatatud „siidkasi“ ja „käekesi“. Need viimased mõlemad ei anna agronoomi mõõtu välja!

Kas stuudium linnas ei riku maalt kaasa toodud häid eeldusi? Kas ei too see kaasa võõrdumist maaelust? Sellest on sagedasti juttu. Minu kogemus: üksikute ja nõrgemate iseloomude juures võib see küll nii olla — nagu igal erialal —, enamiku kohta ei ole põhjust seda ütelda. Ka ei anna meie ülikooli põllumajanduse stuudium oma suure — paljude poolt hinnatud isegi „hirmus suure“ — hulga ja kestvate harjutustega normaalselt töötajale keskmisele üliõpilasele võimalustki maaelust võõrdumiseks, vaid hoiab teda sellega alati seoses. Igatahes tuleb agronoomiks õppijaid maast võõrdumise eest tõsiselt hoiatada.

Nõnda kujuneb meie akadeemiline põllumees, meie agronoom.

Tartu Ülikool on andnud Eestile juba üle 270 agronoomilise jõu, nendest ümmarguselt 180 diplomitud, teised lõpetanud kuni diplomitööni. Pea kõik nad on leidnud teenistust, suurem enamik oma eriala mitmekesistes eriharudes.

Kas on veel tarvis agronome juurde? Või ei ole agronoomil leivasaamiseks väljavaateid?

Meie ei pea tarvilikuks, et meil taluperemehed oma enamikus oleksid agronoomid. Kuid agronome — tegelikke talundijuhte (peremehi) ja laia silmaringiga tublisid põllumehi on meil kaugeltki enam tarvis, kui neid praegu olemas (mõned üksikud!). Ja meil on talusid, mis agronoomidele majanduslikult võimaldavad oma õppinud põllumehe võimeid eeskujuks näidata.

Meie agronoomiliste nõuandjate võrk ei ole veel täielikult välja arendatud. Samuti põllumajanduslike kutsekoolide võrk. Nende täielik väljaarendamine, täiendamine, nõuab loomulikult agronoomide arvu kasvamist.

Lõpuks võib ütelda, et ega meil agronoomide ametissevalikul pole kvaliteedi seleksioonigi veel igalpool võimalik teha olnud, seda just erialade tööjõudude valikul, mis nõuab mõne kitsama eriharu (loomakasvatuses, taimekasvatuses, piimanduses jne.) teadusesse ja praktikasse süvenemist, ülikoolis magistreerimist.

Nõnda on agronoomidel tööpõllu suhtes väljavaateid. Ja nimelt eelpool tähendatud nõuete suhtes tublidel agronoomidel. Mida enam agronoomide arv kasvab, seda suuremaks, loomulikult, läheb võitlus leiva pärast ja seda enam peab agronoom oma ettevalmistuses ja võimetes ideaalile liginema.

Õigusteaduskonna õppekava ja -meetodi puudustest

FRIEDRICH KASK

Tartu Ülikooli ülesandeks on saata rahva keskele oma ülesande kõrgusel seisvaid eriteadmistega asjatundjaid. Ülikool ei pea andma ainult teoreetilisi teadmisi, vaid ka praktilisi oskusi, nii et lõpetanu tegelikku ellu astudes suudaks küllaldase eduga tegutseda enda valitud erialal. Sääljuures peab ka ülikool kasvatama noori teadlikkudeks ja ustavateks riigikodanikkudeks, kes oleksid küpsed omi teadmisi ja oskusi rakendama uute ühiskondlikkude väärtuste loomiseks, riigi ja rahva parema käekäigu saavutamiseks. Haritlane peab olema see, kes on tulevikus riigi ehitaja ja kes tunneb, et temal lasub vastutus riigi olemasolu eest.

Seega on Tartu Ülikooli õigusteaduskonnal täita väga suured ülesanded ja kohustused noorte juristide ettevalmistamisel ning kasvatamisel. Õigusteaduskond peab saatma rahva keskele eriteadmistega asjatundjaid, kellest peavad saama riigi kõrgemad ametnikud nii administratiiv kui ka kohtu alal, samuti advokaadid ja teised vabaelukutselised, kus nõutakse juriidilisi teadmisi ja oskusi.

Sageli on ajakirjades ja ajalehtedes hädaldatud, et õigusteaduskonna lõpetajate teadmised jätavad palju soovida, neil puuduvat teaduslik põhjalikkus ja et nende seas olevat vähe tõsise ettevalmistusega spetsialiste.

Kahjuks peab tunnistama, et neis hädaldamistes on palju tõtt.

Süüdlast on ainult otsitud varest kohast. Mõnelt poolt on öeldud, et viga seisvat üliõpilastes endis. Nad olla rohkem elumugavuse ja isikliku naudingu armastajad kui töötægijad. Neil polevat tööindu, töö tõsidust ja küllaldaselt määratud põhjalikkust.

Võib olla neis põhjustes on teataval määral tõtt. Sest kahjuks on märgata üliõpilaste vaimses õhkkonnas teatavat loidust ja lõtvust. Tahes tahtmata tekib küsimus, millest on niisugune loidus tingitud. Kes või mis on selles süüdi?

Ei tahaks uskuda, et eestlasest üliõpilane oma põhiloomuses oleks laisk, tahte- ja töövõimetu. Arvan otse vastupidist. Eestlased on ajaloo jooksul alati olnud töö-armastajad ja te-

gijad, ja omas töös sitked ja püsivad. Sellistena on nad leidnud tunnustamist ka väljaspool oma koduma piire. Neid omadusi on noor kasvav haritlaskond pärinud kindlasti oma vanematelt ja esivanematelt.

Ülikooli ringkonnad ise veeretavad süü keskkooli peale. Keskkool pidavat valmistama noori ette liiga pinnapealselt ja laskma koolist välja puudulikkude teadmistega. Võib-olla ka selles on osalt tõtt. Kuid sellepääle vaatamata näib, et peaviga ei seisa mitte üliõpilases ega ka keskkoolis, vaid ülikoolis endas. Ülikool ise peaks tõsiselt kaaluma ja selgitama, kuidas korraldada õppekava ja -meetodit, et ta kasvataks üliõpilasele tööarmastust, tublidust ja põhjalikkust ja valmistama ette nõnda, et lõpetaja astuks ellu ettevalmistatult juristina — haritlasena.

Igatahes on fakt, et õigusteaduskonna õppekava ja -meetod praegusel kujul ei suuda anda lõpetanutele küllaldast ettevalmistust ja kasvatust, ja seepärast tuleks seda muuta vastavalt praegusaja nõuetele.

Õigusteaduskonnas on muutunud õppetöö praegusel kujul teoreetiliste teadmiste õpetamiseks. Professorid on sageli liiga igavad registreerides vaid teooriaid, ilma et neid lähemalt selgitataks tegeliku eluga. Ülikool aga ei tohi valmistada ette ainult teoreetilisest küljest, vaid peab andma ka praktilisi teadmisi, õpetama õigusnormide konkretiseerimist, nende rakendamist tegelikus elus. Viimastel aastatel on ka püütud korraldada praktilisi töid. Erilist tänuväärt tööd sel alal on teinud juristid-praktikud, kes on andnud üle oma praktilisi kogemusi noortele juristidele, täiendades õppejõududelt loengutel saadud teoreetilisi teadmisi. Kahjuks aga siiski omavad praktilised tööd liiga väikese osatähtsuse õppekavas. Teistes teaduskondades, kus praktikumil on niisama suur osatähtsus kui teoreetilisel osal, on see avaldanud väga suurel määral mõju töö tulemustele.

Edasi, üliõpilaste töötulemuste kontrollimine sünnib praegu eksamitel. Kuna eksamitele on palju ülesandjaid, siis jääb aeg iga üksiku eksa-

mineerimiseks piiratuks, ja seepärast võib osutada teadmiste ja oskuste kontrollimine pinnapealseks. Hinnang võib sageli oleneda juhuslikust vastusest. Sellest tingituna on levinud moodus, et eksamite õppimisel püütakse taibata, mida professorid võiksid küsida, ja riskeeritakse, valmistades ette ainult vastava osa. Teadmisi ei omata selleks, et neid hiljem edukalt tegelikus elus rakendada, saada eriteadlaseks oma alal, luua ühiskondlikke väärtusi, vaid selleks, et eksamitel kuidagi rahuldavat hinnangut saavutada.

Noore juristi esimene õige teadmiste katse toimub alles tegelikus elus. Siis alles selgub talle omale kui ka teistele, kui pinnapealsed ja auklised on tema teadmised ja oskused. Needki, mis on omandatud, osutuvad liiga teoreetilisteks ja puudub oskus neid konkreetseil juhtudel rakendada. Siis tuleb nii mõnelgi noorel hakata õppima seda, mis jäi õppimata ülikoolis.

Päämiseks süüdlaseks selles, et noored juristid ei oma isegi teoreetiliste teadmiste bagaaži, mida neilt oodatakse praeguse õppekava juures, tuleb lugeda akadeemilisele vabadusele rajatud õppemeetodit. Ülikooli õppejõud ei tunne üldse huvi selle vastu, kas üliõpilane käib loengutel ja praktikumidel või mitte, mismoodi, või millal ta õpib. Selleks, et seda pahet kõrvaldada, tuleb tublisti piirata akadeemilist vabadust. Kui ülikooli õppemeetod ei võimaldaks liiga ohtralt akadeemilise vabaduse kasutamist, siis pääseks paljud noored juristid pettumustest, mis ootavad elluastumisel ja saaksime lahti poolharitud juristide produtseerimisest.

Meil on liiga suur vahe keskkooli sundusliku õppemeetodi ja ülikooli vabaduse vahel. Ei saa kuidagi vaielda akadeemilise vabaduse põhimõtte vastu, kuid see ei ole küllalt reaalne.

Akadeemiline vabadus eeldab täiesti väljakujunenud iseloomuga ja seisukohtadega inimesi, kes on teadlikud kohustustest iseenda, vanemate, riigi ja rahva vastu. Akadeemiline vabadus oli põhjendatud ainult endistel aegadel, kui üliõpilasteks olid täisealised ja küpsed inimesed.

Endistel aegadel ka eestlasest üliõpilane vastas täielikult nendele nõuetele. Ta seisis oma ülesande kõrgusel, tundis oma kohustusi ja teadis, mille eest tal tuleb võidelda.

Nüüd aga ülikooli astuja noormees on hoopis teiseilmeline. Tema iseloom on veel kujunemata, ei ole tal ka veel kindlaid seisukohti, samuti vaateid teda ümbritsevate elunähetega ja nõuete suhtes. See on seletatav sellega, et praegu õpilane lõpetab keskkooli tavaliselt väga noorelt, keskmiselt 17—19 aastate vahel. Ta lahkub keskkoolist oma õpetajate valve alt just siis, kui ta hakkab taipama elukorraldusi, kohustusi ja tööviise, see on just siis, kui ta vajab kõige rohkem õpetaja juhtnõore.

Lahkudes keskkooli õhkkonnast, kus oli dik-

teeritud täpselt iga tema samm, ta järsku satub täiesti piirideta ruumi. Ei ole kedagi, kes ütleks või annaks häätahtlikku nõu, kuidas peaks korraldama oma elu ja õpingut. On raske uskuda, et säärane noor oleks juba kohe algul suuteline otsustama, mida ta võib ja mida mitte, mis on tema kohustused ja mis mitte. Harilikult võtab palju aega, enne kui ta sellest mõttes välja kujuneb.

Ülikooli praegune seisukoht selles küsimuses on väär. Ei ole õiglane jätta noort üliõpilast saatuse hooleks, elu enese õpetada. Otse vastupidi — ülikooli kohuseks peaks olema algusest peale olla õppuri juhiks tema haridusideaali saavutamisel suuna näitamisega.

Nagu nähtub eelpool-toodust, ülikool peab veel jätkama keskkooli kasvatuslikke ülesandeid. Noortel inimestel on otsekohene vajadus vanema ja kogenenuma järele, kes teda juhiks ja paneks tööle, nõuaks temalt tõsist ja asjalikku elusuhutumist ja annaks temale juriidilise mõtlemisviisi. Ülikooli õppejõududel oleks siin ära teha palju, kui nad rohkem tegeleksid üliõpilastega. Professorid peale otsekoheste õpetamiskohustuse peaksid näitama üliõpilastele ka nende ülesandeid, sundima ja õhutama neid tööle. Kõige kergem oleks saavutada seda sihti loengutest ja praktikumidest osavõtu sunduslikuks tegemisega. Üliõpilased peaksid elama Tartus ja võtma osa tegelikult ja aktiivselt õppetööst. Ka nende teadmiste ja oskuste kontrollimine ei peaks sündima ainult eksamitel, vaid aasta läbi. Kui loengud ja praktikumid on sunduslikud, avaneb võimalus teadmiste ja oskuste kontrollimiseks kogu aasta kestel. Professor omab ülevaate iga üliõpilase teadmistest ja võimetest juba enne eksameid. Eksameil sel juhul professor kontrolliks vaid seda, kas tema loengutel ja praktikumidel kujunenud hindamine osutub õigeks.

Käesolev ülevaade ei pretendeeri olla mingiks reformikavaks. Siin olen püüdnud võtta lühidalt kokku ainult õigusteaduskonna õppekava ja -meetodi puudusi ja sellega seosesolevaid mõtteid, mis kerkivad pähe igale noorele juristile astudes ülikoolist praktilisesse ellu. Kahtlemata on neid mõtteid ülikooli ringkondades puudutatud, ent tulemusteta. On aga otsekohene vajadus õigusteaduskonna õppekava ja -meetodi reformeerimiseks eelpool-toodud suunas, sest arvestades õigusteaduse suurt tähtsust riiklikus elus peaks olema esimeseks kohuseks korraldada õppekava ja meetodit nõnda, et õppetöö leiaks otstarbekohast, vastavalt elunõuetele ja oludekohast rakendamist, mis omakorda peaks kõvendama rahva lugupidamist noorte haritlaste suhtes ja sisendama kasvavale haritlasele arusaamist, et nende suured kohustused ja ülesanded nõuavad tõsist ja põhjalikku ettevalmistust.

Vahest tulevikus asutakse sellele teele.

Korp. „Vironia“ eestseisus 1935. II sem. Vasemalt — abiesim.
H. Soone, esim. A. Luud, kirjutoim. E. Hartman.

„Vironia“ viimase viie aasta kroonikat

Karl Päril

Käesoleva kirjutise ülesandeks on lühikese ülevaate andmine „Vironia“ lähemast minevikust ja üksikute sündmuste fikseerimine viimase viie aasta jooksul.

Meile on teada, millist vaeva pidid nägema „Vironia“ rajajad asutamise eelaastail Riias, et koondada tarvilikku arvu liikmeid kinnituse saamiseks ja milliseid pingutusi tegema ka mõningail järgnevail aastail, mil liikmete juurdekasv oli kasin. Selle tõttu vastandina võiks pakkuda huvi võrdlused liikmeskonna arvulisest liikumisest viimase viie aasta jooksul.

„Vironia“ vilistlaskogu Tartu osakonna eestseisus.
Vasemalt: abiesimees J. Lentzius, esimees E. Ehrlich, sekretür J. Lagus

1930. a. II sem.	1935. a. II sem.
Vilistlasi 120	Vilistlasi 166
tegavliikmeid ja	tegevliikmeid ja
üliõpilasvilistlasi . . 142	üliõpilasvilistlasi . . 193
<u>262</u>	<u>359</u>

Nagu esitatud andmeist nähtub, on kogu pere juurdekasv küllalt märgatav selle lühikese ajavahemiku vältel. See arv võinuks olla suurem, kuid konvent, teostades sisseastujate selektsiooni, on alati vastu seisnud massilisele uute liikmete vastuvõtmisele, mis võiks rikkuda sisemise ühtluse — ka on „Vironias“ tundmata koopteeritud vilistlaste seisus. Liikmeskonna tegelik arvuline liikumine on aga märksa suurem, kuna tuleb maha arvata surma läbi lahkunud ja ka mõningaid, keda teatud põhjustel on kustutatud nimekirjast.

Viimase viie aasta kestel on „Vironia“ sise-elus kasvatuslike küsimuste kõrval nii mõnigi märkimisväärne moment.

Väljudes põhimõttest, et tuleb tunnustada igat akadeemilist isikut, konvent 1932. a. II sem. võttis vastu „Korporatsioon „Vironia“ üldise aukohtu korra“, mille alusel iga „Vironia“ liige annab autasu kõigile ausaile akadeemilisile isikuile.

„Vironia“ on seega ainus üliõpilasorganisatsioon, mis on pannud maksuma oma liikmete suhtes säärase kaugeleulatuva põhimõtte, ehkki üliõpilaskonnas oli varem ja on ka praegu liikumas üldise aukohtu korra mõte, kuid seni jäänud ühtlase arusaamise puudumise tõttu tulemusteta.

Juba asutajate esimesed kooskäimised kujunesid kõne- ja vaidlusõhtuiks, sest algul tuli lahendada rohkelt põhimõttelikke küsimusi. Hiljem kooskäimistest arenesid kindlakujulised ja süstemaatilised referaat-õhtud, milliste pärandusena on säilind korporatsiooni arhiivis väärtuslik materjalide kogu. Sõjavahemik ja rahutud algaastad Tartus tõid teatud seisaku, kuid järgneval ajajärgul ja eriti viimaseil aastail on kõneõhtute korraldamine saanud taas kindlama kuju. Referaatide pidamisel ei ole määritletud piire, vaid puudutatud mitmeid alasid, selleks et vastu tulla liikmeskonna mitmekesistele huvidele.

Majandusliikude ja õigusliikude küsimuste käsitlemiseks on loodud majanduslik huviring, mille käsitlusaineteks on nii üksikasjalised erialalised probleemid, kui ka aktuaalsed majanduslikud küsimused.

Teatud suursündmuseks korporatsiooni elus oli käesoleva aasta märtsis ainult oma liikmes-

konna kaastegevusel korraldatud kirjanik vill Ernst Enno surmapäeva mälestusaktus, peamiselt ülikooli ringkondadest kutsutud külaliste osavõtul. Mälestusõhtu kavas evis erilist tähelepanu ettekanne Ernst Enno üliõpilasaastaist konvendi arhiivi ja teiste seni läbiuurimata materjalide andmeil.

Vilistlaskogu toetusel korraldati konvendi arhiiv. Kogu laialipillatud materjal süstematiseeriti otstarbekohaselt, muutudes kergesti käsitletavaks otstarbekohase kartoteegi abil.

Samuti vilistlaskogu toetusel on korraldatud liikmeskonnale ühe semestri vältel kõnekursus vastava asjatundja juhtimisel.

Muusikale on „Vironias“ alati pühendatud tähelepanu. Pidevalt töötava orkestri ülesandeks ei ole kunagi olnud avalikud esinemised, vaid võimaluse andmine oma orkestri liikmeile arendada muusikalist oskust ja kaunistada ettekanetega korporatsiooni sellekohaseid ettevõtteid. Nende eesmärkide saavutamise kindlustamiseks palgatakse ajutiselt asjatundja orkestrijuht.

34. aastapäeva eel anti välja korporatsiooni kantus-raamatu uus parandatud trükk. Erilise lahkusega pakkusid oma kaasabi raamatu korraldamisel „Vironia“ lipulaulu loojad helilooja A. Läte ja kirjanik K. E. Sööt.

„Vironia“ Tartu ajajärgul on andnud spordialal küllalt väljapaistvaid mehi, eriti kergejõustiklasi, ujujaid ja tennisiste. On harrastatud rohkesti ka meeskonnaspordi, millisel alal vahepeal tekkis ajutine seisak.

Viimastel aastatel Eesti Üliõpilaste Seltsiga korraldatud karikavõistlus jalgpallis „Vironia“ — EÜS vilistlasringkondade ja ASK poolt väljapandud karikale tõi veel erilist hoogu korporatsiooni jalgpalliharrastusse. Igal aastal peetav karikavõistlus kujunes mõlemale organisatsioonile suursündmuseks, tuues ka elevust nii üliõpilasorganisatsioonide, kui ka üldse Tartu jalgpalli ellu. Eriti viimane aasta on kaasa tõmmanud paljusid organisatsioone, mille tõttu oli võimalik moodustada küllalt lõõgivõimsat üliõpilas-

konna koondusmeeskonda, mille koosseisu kuuluvaid mängijaid annab ka „Vironia“.

Paukimise harrastamine, kui mehisust ja julgust arendav sport on korporatsioon „Vironias“ alati kõrgel seisnud ja vastava oskuse küllaldaselt omandamiseks korraldatakse liikmeskonnale sunduslikud tunnid.

„Vironia“ Eesti Korporatsioonide Liidu liikmena on alati püüdnud kaasa elada kõikidele tema üritustele. 1935. a. märtsis EKL! 20. aastapäeval lasusid „Vironia“ rasked presideerimise ja pidustuste korraldamise kohustused. Tänu liidu liikmete kaasabile ületati kõik takistused.

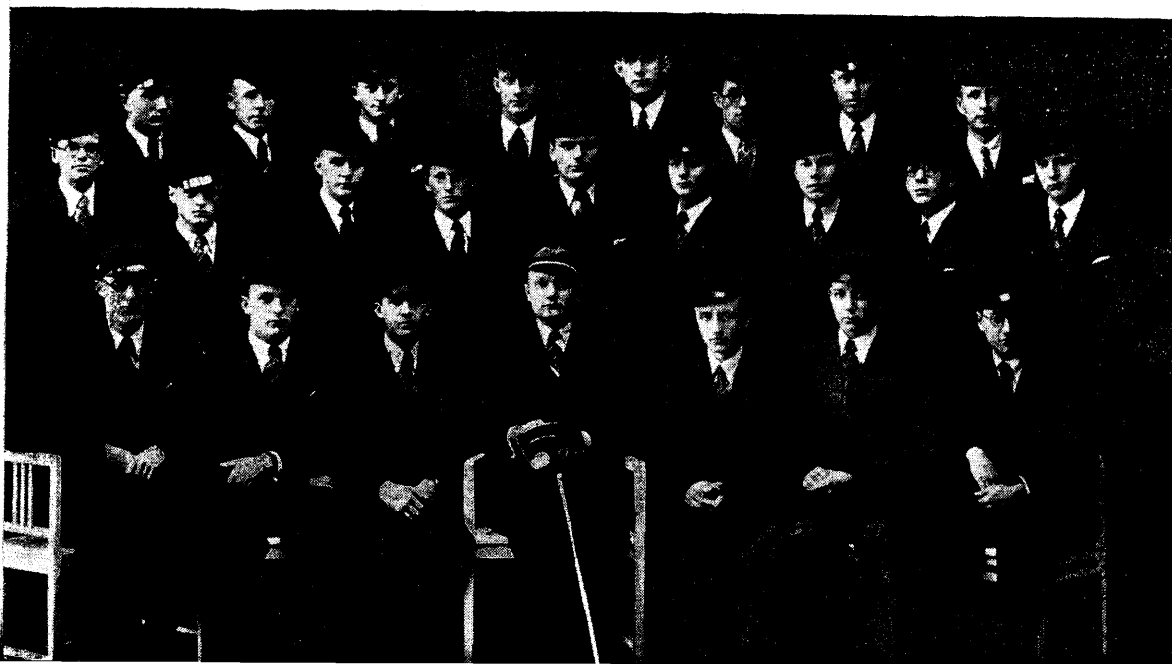
Tihedama kontakti loomiseks kogu EKL-i tegevliikmeskonnaga on sooritatud ametlikke külaskäike ja korraldatud ametlikke vastuvõtte kõigile EKL! korporatsioonidele kui ka liidu lepinglastele „Fraternitas Tartuensisele“ ja väliskorp! Väinlale.

Üliõpilaskonna töö vastu on „Vironias“ märgitav pidev huvi tõus. Edustuses on korporatsioon alati olnud esindatud, andes juhtivaid jõude mitmesugustele kohtadele, alates üliõpilaskonna esimehest.

Eriliselt pälvib veel märkimist vahekord Ratsariügemendiga.

Sõbralikum vahekord sai alguse Vabadussõja päevist alates, mil suur osa viroonlasi võitles Ratsariügemendi koosseisus. Hiljem noorem generatsioon ei katkestanud sidemeid, vaid süvendas, tundes end sama lähedasena nagu needki, kes võitlesid omal ajal rügemendi ridades. „Vironia“ kingitud on ka praegune rügemendi lipp. 1932. a. augustis Munamäe juures Ratsapolgu ausamba avamise pidustustest ja 1935. a. mais Missos langenud ratsameestele asetatava ausamba pidustustest võttis osa suurearvuline „Vironia“ esindus koos lipuga.

Üliõpilasnoorsugu on alati hinnanud välisuhete loomise tarvilikkust. Noorpõlves sõlmitud sõprussidemed nii üksikisikute kui ka organisatsioonide vahel annavad küpsenemisel hinnatavaid tagajärgi, kaasa aidates küll piiratult ja

„Vironia“ coetus 1935,
keskel oidermann Karl
Pürl

kaudselt nende mõtete tegelikule teostamisele, millele püüavad meie riigimehed.

Vaatamata, et suhted meie üliõpilaskonna kõige sõbralikuma liitlase — Soomega on vanad, siiski alles lähem minevik tõi kindlakujulise ja teadliku hõimuliikumise.

Nii ka „Vironia“ sõlmis 1930. a. sõpruslepingu Karjala osakonnaga, mis ei ole kuigi suur, kuid vastandiks teistele oma sisult on sarnasem eesti organisatsioonidele, kuna tema liikmed, olles rohkem eemaldatud oma kodukohtadest, moodustavad ühtlasema terviku.

Nii „Vironia“ kui ka tema lepinglane on alati üksteisesse suhtunud suurima poolehoiuga.

Erandlikult ainsa soomlasena „Vironia“ võttis oma perre ka Tartus stipendiaadina õppind Karjala osakonna liikme.

„Vironia“ perel, eriti vanemal generatsioonil on alati meeles mõlkunud Riias viibimise aastad. „Vironial“ tuli täita samu ülesandeid nagu läti vanematel korporatsioonidel — päästa neid, keda ähvardas hädaoht kaduma minna oma rahvusele. Võõra suurvõimu surved ja paljud ühised eesmärgid viisid järjekindlalt lähenemisele, — ühtehoiule. Ja ainult lahkumine Riias ja sõjaaastad ajutiselt katkestasid sidemed.

Kuid järgnev ajajärk ja eriti viimased aastad seadsid uuesti jalule vanad sõbralikud vahekorrad läti korporatsioonide „Selonia“ ja „Tala- viaga“, ning ka „Fr. Arcticaga“. Seda vahekorda on süvendand mitte ainult ametlike esinduste osavõtt aastapäevadest ja teistest pidustustest, vaid ka erilisel ettevõetavast vastastikusel pikaajalised külaskäigud, ekskursioonid SELL päevadel ja sagedased kokkupuuted üksikute liikmete vahel.

Pärast Riias lahkumist katkes ajutiselt läbikäimine poola korporatsioonide „Arconjaga“ ja „Velecjaga“, kuna nende pärastiseks asukohaks sai Varssavi. Piirduti ainult nimekirjade vahetamise ja lühiinformatsioonidega.

Vanad sõbralikud vahekorrad uuendati meie esinduse osavõttuga 1933. a. „Velecja“ 50.-aastapäeva juubelipidustustest.

Esindajad võeti vastu poolakatele omase südamlikkusega ja seal saadi ka nõusolek vastukülaskäiguks. 1935. a. algul saabus esmakordselt Tartu hulk „Velecja“ liikmeid „Vironia“ külastena. See külaskäik veel kord kinnitas, et lahutav vahemaa ei ole kunagi takistuseks sõbralikele tunnetele.

1933. a. kevadsemestril mõlgutati mõtteid ühenduse loomiseks Ungari ja Rootsi üliõpilaskorporatsioonidega, kuid esialgu see kavatsus jäi tuleviku ülesandeks.

„Vironia“ viimasel viiel aastal ei ole kõrvale kaldunud varem taotletud eesmärkidest, vaid vankumatult kinni pidanud põhimõttest: Ühisus, Kindlus, Ausus.“

JOONI ÜLIKOOLIELUST AMEERIKAS

O. ENKELBERG

Igal aastal siirdub koguke eesti üliõpilasi välismaale, et jätkata omi õpinguid välismaa ülikoolides. Suurem osa neist läheb Euroopa riigesse, kuna vaid väikese osa sihiks on Ameerika Ühendriigid. Juba sel põhjusel, et suur osa välismaale sõitvaist üliõpilasist jääb peatuma Euroopa ülikoolidesse, on kodujänuile hästi tuntud elu-olu seal seis ülikoolides. Ameerika ülikoolide suhtes ei saa seda aga väita. Põhjuseks on siin esiteks kaugus ja Ameerikas õppivate eesti üliõpilaste suhteliselt väike arv ja teiseks asjaolu, et Ameerika ülikooli oma Alma Mater'iks valiv üliõpilane jääb eemale kodumaast pikemaks ajaks ning kaotab ajutiselt lähedase kontakti kodujäänud kaasvõitlejatega ja sõpradega. Seetõttu ei oleks vahet huvita vaadelda lähemalt õppetegevust Ameerika ülikoolis, eriti veel seepärast, et sealne õppesüsteem läheb tunduvalt lahku nii Tartus maksvast süsteemist kui ka teiste Euroopa ülikoolide omist.

Ameerika kõrgema õppeasutise tüüpilisemaks esindajaks on neljakaastase kursusega kolledž. Selle kaks esimest õppeaastat kannavad üldhariduslikku laadi ning meenutavad teatud määral Saksa abituriumi, kuna kaks viimast õppeaastat, õieti viimane neist, võimaldab spetsialiseerumist piiratud määral. Kõrgemat kutseharidust annavad ülikoolide „professional schools“, s. o. fakulteedid (koolid), kus õpivad need üliõpilased, kes on lõpetanud kolledži üldharidusliku kursuse.

Columbia ülikool, mis on üks vanemaid ja suurimaid ülikoole Ühendriiges, koosneb järgmistest osist:

A. Columbia Kolledž.

B. Kutsealised koolid (Professional Schools):

1. Inseneride — School of Engineering:

a) Ehitusinseneride,

b) Masinaehit. inseneride,

c) Elektriinseneride,

d) Keemiainseneride,

e) Tööstusinseneride (Industrial Engineer).

2. Kaevanduste — School of Mines,

3. Arhitektide — „ „ „ Architecture,

4. Majanduse — „ „ „ Business,

5. Õigusteaduse — „ „ „ Law,

6. Raamatukoguasjanduse — School of Library Service,

7. Ajakirjanduse — School of Journalism,
8. Hambaarstide — „ „ Dental and Oral Surgery,
9. Arstide ja Kirurgide Kolledž — College of Physicians and Surgeons.

C. Mittekutsealised teaduskonnad:

1. Poliitiliste teaduste — Political Science,
2. Filosoofia — Philosophy,
3. Matemaatika-Loodusteaduse — Pure Science.

Peale ülalloeletu Columbia ülikooli juurde kuuluvad veel iseseisvad kõrgemad õppeasutised: Barnard Kolledž — naisüliõpilasile ja Kõrgem Õpetajate Seminar — Teachers College.

Kõrgema teaduskraadi annavad kõik ülikooli osakonnad, arvatud välja vaid Columbia Kolledž ja Barnard Kolledž, milliste lõpetajad omavad Bachelor of Arts teaduskraadi.

Mis puutub õppesüsteemi, siis tuleb mainida kõigepealt asjaolu, et Ameerika ülikoolides on maksev täiel määral selektiivne õppekavade koostamisviis. Erandi moodustavad vaid need rakendusteadusalad, nagu insenerid ja arhitektid, kus töö iseloom nõuab kindlat programmi. Ka on maksvad eri korraldused Columbia Kolledži suhtes. Vastandina meil ja suuremal osal Euroopa ülikoolides maksvale kindlaprogrammilisele korrale üliõpilasile on jäetud suur vabadus kursuste valikul vastavalt oma erihuvidele ning soovidele. Tuleb mainida kõigepealt asjaolu, et Ameerika ülikoolid ei seo üliõpilasi programmidega, milliseid viimased oleksid sunnitud võtma läbi semestri jooksul. Küll aga piiratakse ainete maksimumarvu. Nii võib üliõpilane, näiteks, registreerida semestri algul kas või ühele ainele, kuid ta ei või teha seda suuremale arvule, kui on lubatav vastava teaduskonna poolt. Õppeainete arvestamine sünnib n.n. ühikute (points) kaudu. Iga ainet arvestatakse teatud arvu ühikutega (punktidega) sõltuvalt loengute arvust ja praktilistest töödest nädala jooksul.

Ained (ehk nagu neid Ameerikas nimetatakse courses = kursused) liigituvad suuremalt osalt 2, 3, 4 ja 6-punktilisiks. Kui üliõpilane näiteks registreerib kolmele ainele, millised moodustavad 9 punkti, siis tähendab see, et üliõpilasel tuleb kuulata loenguid kuni üheksa tundi nädalas, peale selle sooritada nõuetavad praktilised tööd.

Semestri lõpul peetakse eksameid kõigis aineis ning nende sooritamisel rahuldavalt üliõpilane saab vastava arvu punkte akadeemilist „krediiti“. Kuna kogu kursust arvestatakse teatud arvu punktidega, siis tuleb üliõpilasel koguda „krediidi punkte“ seni, kuni on täis kogu arv.

Loenguil käimine on sunduslik kõigile. Lubatud on vaid ettenähtud arv puudumisi (2-punktiliselt kursusel 3 korda semestris. Samuti on sunduslik osavõtt praktilistest töödest. Erand tehakse vaid eriti mõjuvaid põhjusil (raske haigus), kuid seda vaid juhtudel, kui puudumiste arv ei ületa teatud piiri. Vastasel korral üliõpi-

lane kaotab õiguse võtta osa semestri eksameist ning järelkult jääb ilma ka vastavast „krediidist“. Aine teadmist üksi ei loeta seega mitte küllaldatakse akadeemilise „krediidi“ saamiseks, vältimatuks osutub osavõtt loenguist ja praktilisist töist. Iga üliõpilane peab seega teatud arv aastaid hingama sisse akadeemilist õhku. See reegel maksab ühtlaselt kõigis teaduskondades ja kõigi teaduskraadide kandidaatide suhtes.

Õppeprogrammide koostamisel üliõpilastele on jäetud laialdane vabadus. Nagu ei nõuta kindlaksmääratud arvu ainete kuulamist semestri jooksul, nii ei kirjuta Ameerika ülikoolid ette üliõpilastele ka kindlat programmi. Teaduskondade poolt esitatakse vaid nõuetavate ainete nimestik, millised on sunduslikud kõigile, kuna ülejäänud ainete suhtes on maksev selektiivne kord, s. o. üliõpilane täidab programmi ülejäänud osa vastavalt oma erinõuetele ja huvidele, mõistagi teaduskonna õppeainete piirides. Seega avaneb üliõpilasele võimalus spetsialiseerumiseks.

Normaalseks semestri programmiks tuleb lugeda ainete kogu, mis võrdub kogusummas 15—16 punktile. Ning suurem osa üliõpilasi peab enamvähem kinni sellest normist. Erandi eelmainitust moodustab Colledge. Seal on programm ühtlane kõigile, piiratud spetsialiseerumise võimalusega vaid viimasel — neljandal — aastal. Ka on programmi täitmise suhtes, s. o. punktide arvu suhtes semestri jooksul Colledge'is maksvad kindlad reeglid. Kõrgemate akadeemiliste kraadide, nagu Magister'i ja Doctor'i saamiseks on nõuetav peale väitekirja kirjutamise veel eksamite sooritamine ja sunduslik loenguist osavõtt. Kuid programmi koostamisel ülikool ei tee Magister'i ja Doctor'i teaduskraadide kandidaatidele peaaegu mingit kitsendust: siin on täiel määral maksev selektiivne süsteem. Loomulikult peab programm olema vastuvõetav vastavale teaduskonnale, mille alla kuulub kandidaat.

Asjaolu, et Ameerika ülikoolid (arvatud välja Colledge) ei nõua üliõpilasilt kindla programmi läbivõtmist semestri jooksul, on tervitatavaks nähteks eriti neile üliõpilasile, kes on sunnitud teenima ülalpidamist tööga. Oleks vägagi raske, kui mitte täiesti üle jõu käiv, laialtulatavliku programmi täitmine (loengud, praktilised tööd) ning peale selle töö käimine, mis Ameerika tempo juures tavaliselt väsitav ja kurnav.

Ülikoolides (jällegi välja arvatud Colledge) peetakse loenguid kolmes järgus: hommikul, õhtupoolikul ja õhtul. Seega on loenguil käimine võimaldatud ka neile üliõpilasile, kes on ametis või tööil hommikuti.

Tuleb märkida eriti veel asjaolu, et ülikoolide juures tegutsevad n. n. „University Extension“. University Extension on nähtud ette neile, kelle eelharidus või amet ei luba nende saamist täisõiguslikuks üliõpilaseks, s. o. teadusliku kraadi kandidaadiks. Extension'is peetakse loenguid ta-

valiselt õhtupoolikul ja õhtul ja suurem osa loengute tase vastab hommikustele loengutele. Suuremat osa neist õhtust loenguist peavad samad professorid ja õppejõud, kelle kuulajaskonna hommikuti moodustavad täisõiguslikud üliõpilased. Extension'i kuulajaskonda kuuluvad peamiselt isikud, kes varem kas juba lõpetanud ülikooli ja kes soovivad end täiendada mõningas eriaines, või jälle isikud, kelle kutsealalised huvid on seotud mõne eriainega. Ka leidub Extension'i kuulajate hulgas rohkesti neid, kellele puudulik eelharidus ei võimalda saada täisõiguslikuks üliõpilaseks ja kes seetõttu täiendavad omi eelteadmisi extension'is kindla programmi kohaselt, vastavalt ülikooli poolt ettekirjutatud nõuetele, et pärast astuda ülikooli. Extension'i süsteemi kaudu on Ameerika ülikoolid viidud väga lähedasse kontakti tegeliku eluga.

Teisest küljest aga peab tunnistama tõsiasja, et just seetõttu, et Ameerika ülikoolid on väga lähedalt seotud tegeliku eluga, et nad püüavad võimalikult hästi täita nõudmisi, mida esitab tegelik elu oma kiire arenguga ja mitmekesisusega, Ameerika ülikoolid on kaotanud osa oma puhtteaduslikust, akadeemilis-teoreetilisest ilmost. Rakendusteadusalad, viimistletud peensusteni, püüavad kaaluda üles puhtteadusliku külje. Selline tendents oli märgatav esmajoones loomulikult ülikoolide kutsealalistes koolides, kaugelt vähemal määral aga mittekutselistes teaduskondades. Kuid näib, et areng selles suunas on jõudnud välja oma haripunkti ning siitpeale võib oodata puhtteaduse esiplaanile nihkumist. Säärane tendents ilmneb selgesti Ameerika tähtsamais ülikoolides.

Mis puutub õppemaksu, siis pole see ühtlane kõigis ülikoolides ja sõltub registreeritavast punktide arvust. Nii tuli Columbia ülikoolis üliõpilasel maksta ühe punkti eest 10 dollarit plus 10 dollarit n. n. ülikoolimaksu ja 12 dollarit spordimaksu semestris. Kui näiteks üliõpilase semestri programm moodustus 15 punktist, siis järelikult tuli tal tasuda 150 dollarit loengute ja praktiliste tööde eest plus 10 dollarit ülikoolimaksu ja 12 dollarit spordimaksu, kokku seega 172 dollarit semestris. Spordimaksust on vabastatud naisüliõpilased ja meesüliõpilasid kõik kõrgemate teaduskraadide kandidaadid. Ka ei maksa spordimaksu vabakuulajad.

Nagu kõikjal nii ka Ameerikas annab ennast tunda haritlaste rohkus, eriti teravalt just käesoleval majandusliku surutise ajastul. Et pidurdada haritlaste üleproduktiooni, Ameerika ülikoolid on viimasel ajal hakanud võtma tarvitusele surveabinõusid noorte eemalehoidmiseks ülikoolidest. Seesuguseiks surveabinõudeks on esiteks õppemaksu tõstmine ja teiseks ülikooli sissepääsu kitsendamine suuremate nõudmiste esitamise teel. Ka välismaalaste suhtes, eriti nende suhtes, kes sõidavad Ühendriigesse edasiõppimisotstarbel üli-

õpilasviisumiga, on pandud kehtima rida kitsendavaid korraldusi. Kui veel mõni aasta tagasi vaadati puudulikule keeleoskusele läbi sõrmede, siis on olukord selles suhtes muutunud põhjalikult. Puudulik keeleoskus võib kergesti saada otsustavaks teguriks viisumi saamisel. Ka on välismaalasel-üliõpilasel peaaegu täiesti võimatu õppimisajal teenida tööga ülalpidamist. Selles takistavad teda ühelt poolt seadus, mis keelab Ühendriigesse õppima sõitnud välismaalasele-üliõpilasele tasu eest teenistust võtmast ja mille täpsa täitmise järele valvatakse, ja teisest küljest mahukas semestri programm, mida välismaalane on kohustatud sooritama. Nimelt ei ole välismaalase-üliõpilase (jutt on neist üliõpilasist-välismaalast, kes sõidavad Ühendriigesse üliõpilasviisumiga, mitte neist, kes on sisse sõitnud emigrantidena; viimaste suhtes pole maksvad kitsendused) suhtes maksvad need vabadused programmi täitmise suhtes, millistest oli kõne eelpool. Miinimum punktide arvuks semestris välismaalasele on näiteks Columbia ülikoolis 12. Seega on välismaalane rakendatud tõsisele õppetööle. Seadus lubab töötada toa ja söögi eest, mitte aga rahalise tasu eest. Seda asjaolu peaksid arvestama tõsiselt kõik need üliõpilased, kellel on kavatsus jätkata õppimist Ühendriiges.

Lõpuks mõni sõna üliõpilasorganisatsioonidest. Organisatsioone sel kujul, nagu neid näeme Eestis ja Saksas — korporatsioone, üliõpilasseltsi — Ühendriigis ei tunta. Ameerika ülikoolide juures asuvad Fraternities (meestele) ja Sororities (naistele) kannavad klubide iseloomu. Nad on määratud vaid piiratud arvule liikmeile ja on kulukad. Nende peategevusväljaks on Colledge'id. Liikmeks astumine sünnib peamiselt kutsete kaudu. Funktsioonid kannavad peaaegu eranditult seltskondlikku iseloomu.

Peale mainitud Fraternities ja Sororities tegutsevad ülikoolide juures organisatsioonid, kelle liikmeskond valitakse eriti edukate, oma võimete poolest silmapaistvate üliõpilaste seast, kuhu liikmeks valimine on teatud määral auasjaks ja tehtud töö tunnustuseks.

Kõik mainitud klubid on kinnised. Teise iseloomuga on aga teaduslikud ühingud. Need kannavad õpetatud seltside ilmet ja nende ümber koonduvad vastavast teadusalast huvitatud üliõpilased.

Ei tahaks lõpetada käesolevat kirjutist mainimata neid suurepäraseid mugavusi ja rikkalikke õppevahendeid, mida pakuvad üliõpilasele Ühendriige ülikoolid. Ei tahaks jätta mainimata ka seda tõsiselt demokraatlikku, südamlük-sõbralikku vahet, mis valitseb professori ja üliõpilase vahel. Puudub igasugune külm ametlikkus, selle asemel valitseb vastastikune lugupidamine ja ausus. Lahkudes ülikoolist tundub, et jätab maha ilusama aja ja võtab kaasa kaunid mälestused.

RATSIONAALSE TÖÖMEETODI RAKENDAMISEST STUUDIUMI ALAL

ALLO PAKRI

Meid huvitab küsimus, kuidas juba stuudiumi juurde asudes saaks rakendada niisugust töömeetodit, mis oleks ratsionaalne ja isikupärane. Enne kui asuda aga vastavate stuudiumi töömeetodite käsitlemisele, peame jõudma selgusele sihtide ja vahendite mõiste ja olemuse kohta.

Meid ei rahulda tänapäeval enam kaugeltki see tõekspidamine, et kõrgema hariduse omandamine on siht iseendas, nagu see kehtis humanismi päevil. Meie aja kõrgema hariduse ideaaliks on võime ühte asja antud olustikus teha nii hästi kui see iganes võimalik. See arusaamine viib meid meie üliõpilase sihtide ja nende saavutamise vahendite (töömeetodite) juurde.

Pean aga nentima, et meie tudengitel valdavas enamuseni on olnud sihiks oma stuudiumi lõpetamine, seega teadmete kui niisuguste omadamine sihiks, mille õitseaeg oli Lääne-Euroopas kakssada aastat tagasi. Selle sihi saavutamiseks peetakse akadeemilist tööd, mis seisab korralikus loengute kuulamises ja üleskirjutamises ning eksami andmises konspektide põhjal. Kui niisugune „haritud jõud“ läheb tegelikult ellu, viib ta ülikoolist kaasa mälestusi auditooriumides istunud hallidest päevadest ja konspektidest ilma orgaanilise sidemeta pähetuubitud igasugu tarkadest andmetest, millega elus ei ole midagi hakata peale. Imestama ja hindama sunnib see vaev, mis nähakse niisugusel meeletul tuupimisel, kuna igale peaks olema päevaselge, et selline faktiline materjal hoitakse alal siiski nendes allikates kõige kindlamini ja täpsemalt, kust nad tuubitakse. Või kardetakse, et ühel heal päeval kaob maapealt kõik trükitud materjal. Kuna kirjeldatud seisukord kehtib Tartu tudengkonna suure enamuse kohta, peetakse seda normaalseks, vaatamata sellele, et praegusaja nõuded on sootuks teised.

Arvestades äsja kirjeldatud „normaalset olustikku“ Tartus, tean, missuguste raskustega siin on tegemist kui tahad vastu üldisi laiu tõekspidamisi, midagi läbi viia, kui mõistlik see ka ei ole üksiku isiku või terve grupi seisukohast. Alamaal vaatlen üksikult neid võtteid ja võimalusi, misuguseid võiks ja peaks võetama viibimata tarvitusele.

Meie peame teadma, et ülikool kõige paremal juhul suudab meile näidata seda, mis üliõpilane peab teadma. Mis otstarbeks kogume teadmeid ja kuidas on seda viia läbi kõige ratsionaalsem, selle küsimuse ülikool jätab lahtiseks. See on meie eneste otsustada. Sõnaga, peame leidma või seadma endale sihi, mis suudab meid kõita ja vaimustada kuni selle saavutamiseni. Siinjuures peab olema oma otsustusega sihivalikul äärmiselt ettevaatlik ja langetama alles liisu pärast pikemaid kaalutlusi ja enesevaatlusi. Isiklik siht annab meie elule mõtte, sisu ja hoo. Loomusunniselt meie tahe oma sihti saavutada tiivustab meie mõistust otsima vahendeid seks otstarbeks. Tuletame meelde, et nende vahendite summat kutsume võimeks midagi teatavas sihis maksimaalse tagajärjega minimaalse jõu- ja ajakulutuse juures saavutada. Üliõpilase seisukohast lähtudes siin on tegemist stuudiumiga ehk n. n. tõsise akadeemilise tööga. Rõhutan siinkohal tõsiselt akadeemilist tööd seepärast, et ta erineb teatavalt pisisasjusest tavalisest sellenimisest tööst, millest meil oli eespool juttu meie tudengkonna valdava osa sihtide käsitlemisel.

Tõsine akadeemiline töö, ei seis mitte n. n. tavalises töötamises, et olla usin loengutelkäija ja agar iga kuu viimase sõna üleskirjutaja, mis tuleb lektori suust, vaid selles püsivuses ja põhjalikkuses, mis viib meid samm-sammult oma eesmärgile lähemale. Juba loengutekuulamise ja märkustetegemise tehnikas sellise sihiga üliõpilane erineb tuntuvalt tavalisest keskmisest tudengitüübist. Tal on selge see asjaolu, et loengutekuulamisel on ainult siis mõtet, kui vastav aine on enne korralikult läbi võetud. Loengud on sel juhul täiesti jälgitavad ja arusaadavad. Sel juhul nad täidavad ka oma õige otstarbe, andes erikäsitelusi teatavatele, selle aine lektori silmis eriti tähtsatele küsimustele. On ka võimalik see moodus, et kirjandus võetakse läbi ühel ajal loengutelkäimisega.

Sel juhul kui aine on võetud läbi enne loengute kuulamist, osutub kergeks loengute kuulamise puhul teha märkusi, mis käivad aine kohta, mis märgivad teatavaid eriseisukohti või vihjavad mõnele seni mitte

tähelepandud suhtele või kombinatsioonile. Kui aga minnakse loengutele ilma ettevalmistuseta, püütakse võimalikult sõnasõnalt tähendada üles kõik see, mis räägitakse või loetakse ette loengul. Siin on peamiseks puuduseks see, et kõike ei suudeta kirjutada üles ka kõige parema tahtmise juures. Augud jäävad sisse ülestähendatud materjalile ja eksamilevalmistumiseks ta ei kõlba. Tuleb ikkagi otsida abi teistest allikatest. Seega on muutunud väärtusetuks teinekord terve talve vaev.

Märkuste tegemiseks loengutel, seminarides või praktilistel harjutustel kõige kohasemaks on lahtised lehed, missugused hiljem kodus koondatakse kuulatud loengute alade järele erimappidesse. Sobivaks formaadiks on kas $\frac{1}{4}$ või $\frac{1}{8}$ tavalisest kirjutuspognast. Milgi moel ei sobi tudengil teha oma märkusi õpilaste vihikutesse ja kladesse, millest hiljem tulevad ebamugavused kui ained kantakse sisse üksteise järele. Lahtistel lehtedel on see peamine hea omadus, et neid on hea käsitada, märkustega varustatud lehtede vahele on kerge asetada täiendavaid andmeid, ajalehtede väljalõikeid jne. just sellele kohale, kus nad peavad asetsema formaalse dispositsiooni järele. Hiljem võib niisuguseid lahtiseid lehti kasutada mitmesuguste referaatide ja teaduslike tööde tegemisel, kusjuures neid saab kasutada kui juba valmis osa. Mõnel muul viisil oleks aga niisugune endiste tööde kasutamise viis kahtlemata raskem.

Kirjanduse läbivõtmise puhul kas loengute kuulamiseks eelteadmiste hankimiseks või eksamite valmistumisel toimime väljakirjutuste ja väljavõtete tegemisel kui loengutelgi — ikka lahtistele lehtedele ja kirjutame täis ikka ja alati ainult ühe külje. Raamatute läbivõtmisel tehtavate märkuste tehnikat peab igaüks suutma viia oma juures niikaugemale, et hiljemalt selliste lahtiste lehtede mappi lehitsedes võiks saada ülevaate kirjaniku mõttekäigu kohta. Lehtedel olevad märkused, väljavõtted tuleb tingimata varustada autori nimega ja teose nimetusega, samuti lehekülje numbriga.

Tuletan siinkohal meelde, kui naeruväärne on teinekord tudengite märkimisvõtted paberossikarbile, ajalehepaberi äärele, mõnele juhuslikult teatavaks otsustamiseks olnud paberitükile, isegi mansetile märgitakse vahel mõni tähtis teaduslik mõiste või põhilause. See kõik annab aga sellest tõendust, kui kergelt võetakse väga laialt niisugust tähtsat harjumust kui märkustetegemist.

Tõsine akadeemiline töö, mille paarist tegelikust võttest oleme siinkohal rääkinud, ei seisa aga mitte ainult selles, et käia niikaua loengutel kui need lõpevad, et siis asuda ülepeakaela eksamitele valmistuma. Tahan vahepeal peatuda lähemalt niisuguste punktide juures, nagu seda on vähemate suuliste või kirjalikkude ettekannete koostamine ja pidamine kas vastavates seminarides või teaduslike seelikes. Iga tõsine töömees oma stuudiumipõllult peab suutma

ilma suurema pingutuseta pidada eksamile valmistumise ja loengutelkäimise kõige vähemalt ühe teadusliku ettekande kas seminaris ja esinema kord referaadiga. On pandud tähele, et need, kes seavad sisse oma loengutelkäimist ja kodus kirjanduse läbivõtmist ülemal kirjeldatud meetodi kohaselt, nagu iseendast kasvavad oma ainega kokku, et neil ei tee mingisugust vältimatut raskust proovida oma teadmeid ja võimeid mõne eriküsimuse kallal.

Alguses tuleb end harjutada väiksemate töödega, vähemaulatuslike teemadega, nagu näiteks ülevaadete andmine mõnesuguste käsitelude kohta. Siin saab pidada kinni käsiteldavate autorite poolt antud dispositsioonist. Mõtted ja seisukohad esitatakse kokkuvõtlikul ja lühendatud kujul. Siiski selles ulatuses, et käsiteldava küsimuse ulatusest võib saada küllaldase ülevaate.

Iseasi aga on juba ettekande dispositsiooniga sel juhul, kui ettekanne on juba iseseisev uurimistöö. Alles siis, kui põhiosade korraldamises on jõutud niikaugemale, et ilma mingi kahtluseta on tulnud mingile resultaadile, olgu ta siis suur või väike, võib anda julgust referendile töö viimistlemiseks ja sellega esinemiseks. Sest niihästi kirjutamise kui disponeerimise jaoks on see peareeglilik, et peab olema midagi ütelda, s. t. peab olema juba kas mõttes või paberil teatav järjestik mõtteid. Kui on selgesti läbi tunda, et kirjutuse või suulise ettekande üksikosa suunavad paratamatult ühele lõppsihile, saame selles ühtluses pildi, mida kutsume dispositsiooniks. Tema on see, mis teeb teatava hulga juhuslikult psühholoogiliselt kokkusattunud mõtetest omaette oleva orgaanilise terviku.

Suuline teaduslik ettekanne disponeeritakse samadel põhimõtetel, mis kirjalikki, ainult seda tuleb pidada teravasti silmas, et keelt ja mõtetekäiku tuleb lihtsustada nii palju kui võimalik. Suuline ettekanne peab katsuma pakkuda võrdlemisi vähem kirjalikust, kuid seda ikka uues pildis. Lõpposas peab kõnevormis ette kantav ettekanne iseendast nagu omandama natuke paatost ja tõusu, et lõpuks kord võtta kokku seda, mis tahetakse anda kaasa kuulajatele. Hea ettekande tunnus on see, et keskmine kuulaja saaks teda jälgida ilma pingutuseta. Elav sõna saavutab kuulajais otsesema kontakti kui monotoonselt ette kantav kirjalik töö.

Paari sõnaga tahan puudutada ka vaielduse korraldamise küsimust. Vaidlustel on suur tähtsus tudengite harjutamises sõnade mõiste täpsaks tarvitamiseks. Vaidlus peab korraldatama nii, et kas keegi (koosoleku juhataja) või mõni instants otsustab missuguste küsimuste kohta alustatakse vaidlust, missugusest vaatepunktist lähtudes ja hoolitsema üldiselt selle eest, et ei vaieldaks üksteisest mööda. Teaduslike küsimuste otsustavad need teaduslikud põhilused, mis kehtivad vaidluseall oleva küsimuse kohta ja formaalse loogika seadused. Igasugused „terve mõistusega“ põhjendamised on keelatud. Peale-

tung vaidluses seisab teatavas põhjendatud tõestuses või kinnitamises. Teinekord võib niisuguseks põhjenduseks olla ka küsimus, kuid ikka peab tal olema tagapõhjaks oma tees, mis hiljem peab ilmuma teatavas kinnituse või tõestuse vormis. Kõik kinnitused peavad olema võimalikult lihtsad ja laskma end viia võimaluse korral arvvormi. Mis puutub kaitsmisse, võib ta olla offensiivne või defensiivne. Offensiivne kaitsmine käib põhimõtte järele, et kõige parem kaitse on löök. Mõistame selle all mingi vastupealetungiga väljatulemist. Defensiivne kaitse seisab Laskeri järele järeleandmiste ökonoomias. Kui annan pealetungijale teatavas punktis järele, siis selle mõttega, et teist seeläbi suuta kinni pidada.

Eksamile valmistumise tehnika.

Ülemal oleme vaadanud läbi kõik need peamised teed, mis meid viivad oma võime väljaarendamise lõppsihile lähemale. Eksam tahab seda sammu tähendada, et teatav võime on saavutatud üliõpilasele poolt. Neli korda aastas meil tuleb seista selle nähte ees, et lähemeksamile kas täie uhkuse ja teadmisega või ebamugava ja pooleldi häbiga segatud enesetundega, et me ei ole suutnud nõutaval määral ainet isegi tuupida oma ajudesse, millega saab hakkama ka kõige andevaesem tudeng semestri jooksul. Siin on tüüpiliseks nähteks just eksamipäeva hommikul see äratundmine, et võibolla ainult üks ööpäev oleks tar-

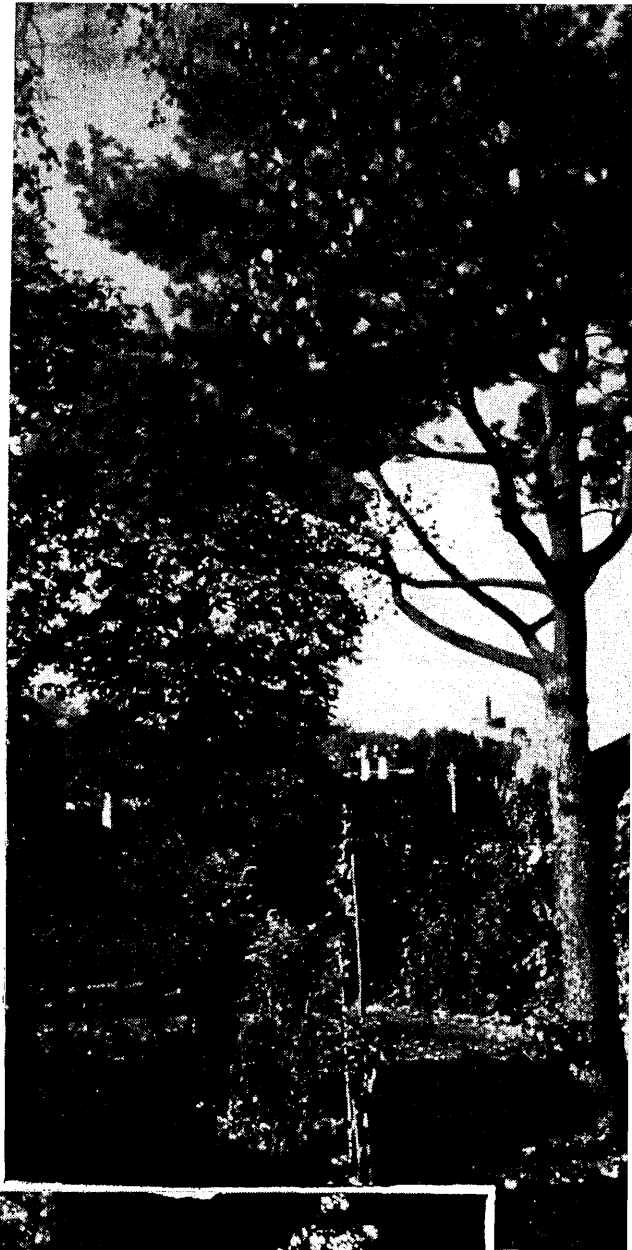
Sügisemotive „Vironia“ aiast

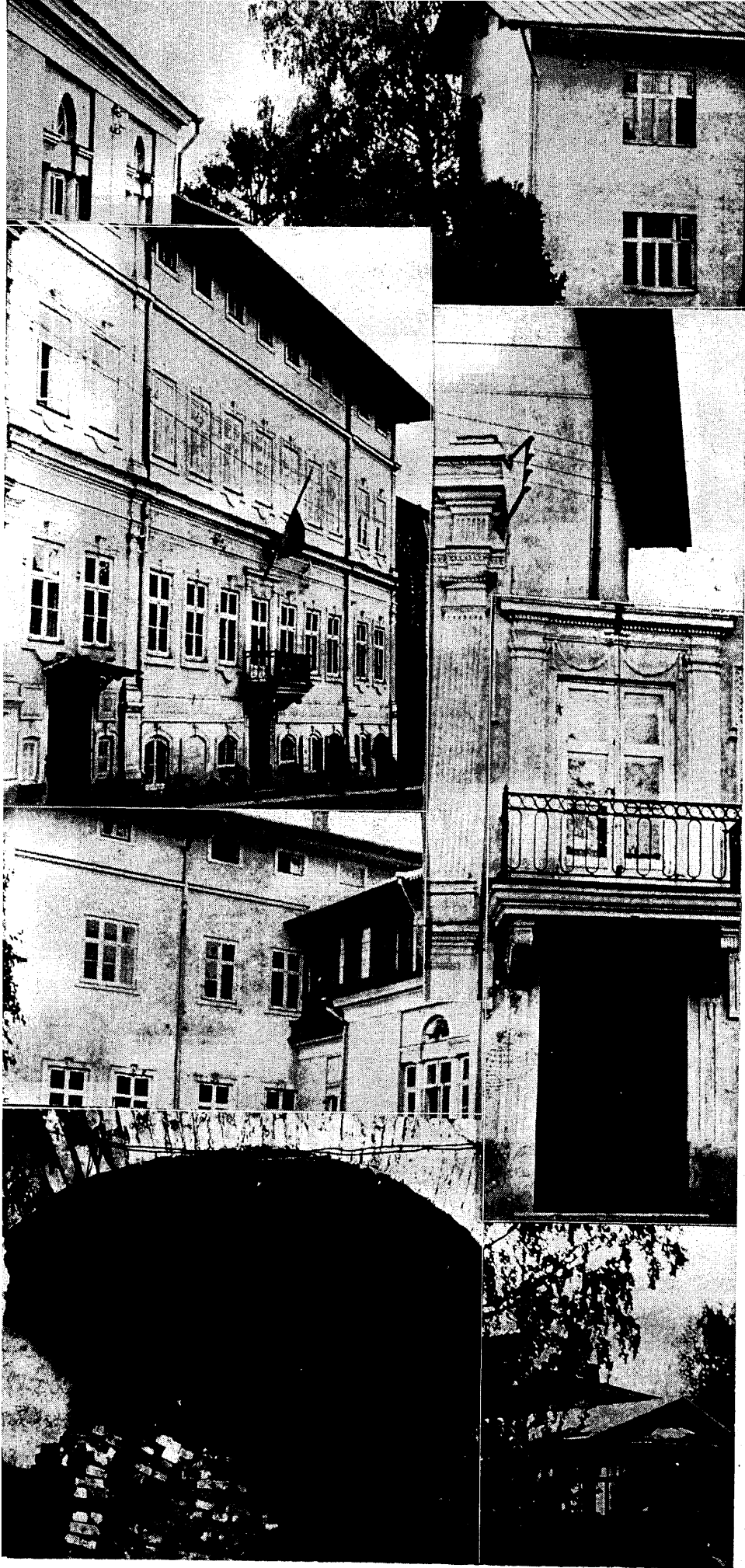

vis, siis oleksid kõik nii selgeks õpitud, et saaksid kindlasti õiendada eksami. Millest tekib niisugune seisukord?

Siin puutume kokku põhimõtteliselt samade küsimustega, mis käsitlesime pideva töö nõudmises, loengutel käimises ja kirjanduse läbivõtmises. Reegel on niisugune, et eksamile valmistamine peab algama samal ajal kui algame loengutelkäimisega. Vastasel korral ei ole me täie huviga asja juures ja seega raiskame asjatult aega. Täiesti vale ja ebaratsionaalne on võtte, mis leiab nii laialt tarvitamist, et seda tuleb pidada jällegi Tartu kohta normaalseks. See „normaalne“ olukord seisab selles, et semestri jooksul kõige parem tööaeg looderdatakse lihtsalt maha ja paar nädalat enne eksamit lüüakse äkki nagu puuga pähe, et „eksamid kutsuvad ja nõuavad oma osa.“ Siis läheb konspektide järele ülepeakaela tuupimiseks lahti. Ööd ja päevad tuubitakse kokku. Päris hale on näha endiste õitsvate poiste ja tüdrukute asemel inimvarje söögimajadesse ruttamas. Nad teevad tööd. Kui küsida, kus oldi varem, et nüüd peab end nõndaviisi tapma. Vastatakse, et üks kiire oli iga päev, tont teab, kuhu see aeg jäi. Et niisugune töötamisviis võrreldes selle ratsionaalse töötamisviisiga on meeletus ja eneseruineerimine, ei tarvitse lähemat põhjendust. See tudeng, kes seab sisse oma akadeemilise töö eelpool esitatud ratsionaalse töö põhimõttele, saavutab edu.

*Sügisemotiiv „Vironia“
aiast*

Vaateid „Vironia“ majast.

Ülal tiibehituse õuepoolne vaade ja nurk (paremal) end. majaomaniku kodukirikust, mis hõlisesemal ajal kuni uue kiriku valmimiseni teenis ka Tartu katoliku kogudust. Vasemal keskel „Vironia“ maja üldvaade, kõrval otsvaade ühes kaunistava sambaga ja portaal. Vaade õuelt majale ja tiibehitusele, mis moodustab praeguse konvendi saali ja mis ehitati juurde 1804. a. keiser Aleksander I vastuvõtuks. All vasemal — keldrituum ümberhitustööde aegu, all paremal — vaade aiast „Vironia“ maja rõdule. „Vironia“ maja, Lai t. 30, ehitati 18. s. teisel poolel Raadi mõisa omaniku v. Liphart'i poolt kiillaste vastuvõtuks ja kandis nime „Das Cavalier Haus an der hülsernen Brücke“. 1921. a. omandas maja korp. „Vironia“ Vilisilaskogu ostuteel.

EHITUSTEGEVUSE ARENG MEIL JA MUJAL 1930—1935

EUGEN NEUMAN

Ehitustegevuse probleem on meil kerkimas päevaküsimuste esirinda. Viimasel aastakümnel on ehitustegevus võtnud suuna, mis erineb teaduslikest tõekspidamisist ja ühtlasi ka sajandi esimese kümnendi arengusuunast, sellepolest, et varem kasustati ehitustegevust konjunktuuri tõusule tõuke andmiseks, nüüd aga on ehitustegevus terves reas riikides kistud kaasa konjunktuuri liikumisest ja ehitustegevuse areng on muutunud sõltuvaks üldisest konjunktuurist.

On ilmunud ka erinähteid ehitustegevuse tõukejõududena. Erinev on olnud ehitustegevuse areng Ühendriiges ja meil. Ühendriiges oli märgata konjunktuuri liikumises eriti kiiret elavnemist 1933. aasta algul, mis oli vallandatud kulla-standardist loobumise spekulatsiooni lainest. Sellele järgnes aga aasta teisel poolel ilmne tagasimineku. 1934. a. I veerandi tõusule järgnes aga konjunktuuri nõrgenemine, millest aasta keskpaigaks saadi võitu¹⁾.

Ehitustegevuse areng Inglismaal.

Enne kui minna üle ehitustegevuse analüüsimisele Eestis peatume lühidalt ka teiste riikide ehitustegevuse iseäralduste juures. Ehitustegevuse suurtõusu keskkohaks on kujunenud Inglismaa. Peale 1931. ja osalt 1932. aasta kriisi on erilist elavnemist ehitustegevuse intensiivsuse poolest ilmutanud Inglismaa, tänu ehituskulude (palkade, metallide) langusele. Samal ajal, kui ehituse kulude indeksarvud olid Inglismaal: ²⁾

1929. a. dets. — 93,9	1932. a. dets. — 85,6
1930. a. „ — 90,3	1933. a. „ — 83,9
1931. a. „ — 89,1	1934. a. nov. — 82,7

näitas äritegevus ehitustegevuse alal Inglismaal, Ühendriiges ja Saksas järgmist pilti: ³⁾

Kuu keskmine 1928. a. = 100.

	Inglise.	Ühendriigid.	Saksa.
1929. a.	110.3	68.2	128.7
1930. a.	116.6	40.5	99.8
1931. a.	100.9	33.5	45.9
1932. a.	116.9	13.0	31.4
1933. a.	155.3	12.8	37.2
1934. a. 1 poola.	181.6	12.3	46.5

1) Der Wohnungsbau nach der Krise — Frankfurter Zeitung Nr. 461—462 — 1935.

2) Samas.

3) Samas.

Niisugune nähe on peamiselt seletatav asjaoluga, et Inglismaa kauemat aega ei olnud erilist rõhku pannud ehitustegevusele, kuna Saksa ja eriti Ühendriigid ehitustegevusega omaaegsele suurkonjunktuurile palju kaasa aitasid.

Inglise ehitustegevuse iseäralduseks olgu mainida, et see ei ole niivõrd riiklikult poolt algatatud üritus, kui eraalgatusel põhinev tegevus. Riigi ja erakapitali vahetõus on siin nagu 1:4 vastu. Seega Inglise ehitustegevuse tõus võlgneb tänu ülekaalukalt eraalgatusele, mitte aga riiklikule abile, nagu see oli Saksas.

Riiklik soodustamine Saksas.

Nagu iga teine majandusharu nii ka ehitustegevuse tõus kutsuti Saksas esile riigi abiga.

Saksas valitses, vaatamata tugevale ehitustegevusele, enne kriisi tugev korterinõudmine, mis ehitustegevuse tagasimineku tõttu 1931. ja 1932. a. veelgi teravnes.

Korterite arvuline juurdekasv Saksas.

1929. a. — 317.682	1932. a. — 141.265
1930. a. — 310.971	1933. a. — 178.038
1931. a. — 233.648	1934. a. — 260.000

1933. aastal algatud elamute toodangu elustamise poliitika oli Saksas sihitud esijoones vanakorterite ajakohastamisele. Riigi abistamine aastate jooksul kõrgelt maksustatud vanakorterite ajakohastamiseks uuema aja nõuetele oli suureks kergenduseks neile majaomanikele ja andis küllalt suuri võimalusi vanakorterite ümberehitamiseks. Lisaks eelmisele oli riigi aktiivne majanduspoliitika üheks tõhusamaks teguriks sisekonjunktuuri tugevale tõusule. Rööbiti selle tõukega liikus ehitustegevuse areng ja viimane ei olnud mitte tavaline konjunktuuri elustaja.

Ühendriige ehituspoliitika sarnaneb Saksa omale. Ameerikas võis tähele panna majanduslikult seisukohalt vaadatuna antitsükilist ehitustegevuse arengut. Tähelepanuvääriv on asjaolu, et selles riigis ehitustegevuse diagrammiline kurve langes veel siis, kui üldine tootmiskurve juba tõusutendentsi ilmutas.

„Vironia“ konvendi korteri sisemus.
Vasemal viilistlaskogu toa nurk; pare-
mal ümmargune tuba.

See on sellega seletatav, et Ühendriiges kriisi vastu võitlemise kavades ei olnud vähematki ruumi jäetud ehitustegevuse abistamiseks. Nagu varem mainitud, olid Ühendriigid praeguse sajandi 10.—30. aastate vahel maaks, kus palavlikult püstitati mitte ainult maju ja linnajagusid, vaid koguni terveid linnu. On siis ka arusaadav, et kriisi puhkemisel ehitushoog rauges ja ei elustunud isegi üldise konjunktuuri tõusuga.

Mainides kokkuvõetult neid iseäraldusi, millised olid tõukejõududeks ehitustegevuse arengule teistes riikides, võtame lähemale vaatlemisele ja analüüsimisele

ehitustegevuse arengu Eestis.

Meie ehitustegevusest on hakatud viimasel ajal eriti palju sõna võtma nii poolt kui vastu. Sageli on tehtud oletusi, jättes kõrvale objektiivseid põhjendusi. Asudes üksikasjalisele küsimuse selgitamisele võime nentida, et lähemas analüüsis kerkib esile küllaltki üllatuslikku. Meie ehitustegevus ei ole mitte püsivalt tõusnud, vaid koguni raugenud. Areng on liikunud eri radasid. Viimase viie aasta jooksul ilmnis kaks erisugust tõukejõudu, mille tulemusena on kerkinud sadasid maju ja millele tänu võlgname meie korteriolude parandamisel. Esimese suurema

tõuke ehitustegevuseks andis Eesti krooni kohtlev positsiooni vääringspoliitilise lõpliku suuna võtmine. See tõuge oli tugev. Rahvas, kes oli elanud üle 1918. a. vene rublade ja saksa oberostmarkade väärtusetuksmuutmise, ei võinud külmalt oodata krooni tuleviku arengut. Suur osa

kapitali omanikest mahutas seepärast omad kroonid kinnisvarade alla, mis oli üheks peamiseks tiivustajaks ehitustegevuse tõusule. Teiseks olulisemaks tõukejõuks oli eriti Tallinnas elanikkude juurdekasv ja nõudmine ajakohasema elamu järele. Kuigi tavaliselt deflatsiooni ajastut meile (1932. ja 1933. a.) tähistab majanduselu aktiivsuse langus, aitas ehitustegevuse aktiivsus kartuses krooni kursi languse eest, pehmeneda meie majanduslikku depressiooni 1932. ja 1933. aasta algul. Peale kullaaluselt lahkumist võis märgata ehituslubade väljavõtmisel tunduvalt langust ja ainult hiljem 1934. aastal algab jälle väike tõus. Tallinna linna kohta käivate statistiliste andmete alusel on.

Tallinna linnas väljaantud lubasid:

	1930	1931	1932	1933	1934
a) Elumajade ehitamiseks	232	306	328	159	125
b) Villade ja luksus- elamute ehitam.	—	—	1	—	—
c) Koloonia-elumajade ehitamiseks	12	—	11	—	1
d) Avalikud hooned	3	3	1	3	5
e) Tööstus- ja muud hooned	28	116	130	88	135
Kokku:	275	425	471	250	266

Sellest kokkuvõttest nähtub, et elumajade ehitamiseks on lubasid võetud kõige rohkem 1932. ja 1931. aastatel; peale krooni kursi langust ilmneb aga järsk tagasimine. Viimastel aastatel alanud konjunktuuri üldine paranemine on kandunud ka ehitustegevusele, kuid peamiselt avalikkude hoonete, tööstuslike ja muude

üksi Majaomanikkude Panga maja ehitamine sama ulatuse, mis vastaks kuni 20—30 vähema elamu suurusele.

Üldiselt nähtub, et ehitustegevus ei ole mitte päevast päeva suurenemas, vaid on just vastu ootuste kuni tänava keskpaigani tagasi läinud. Majandusministrist hra K. Selter'i kõne 5. nov. s. a. kuulsime, et ehitustegevus tänava esimesel pooltel koguni 10% väiksem on eelmise aasta omast ja ainult üürihindade tõusu mõjul võib loota aasta lõpuks ehitustegevuse tõusu üle mulduse.

Tallinnas ja Tartus valminud elamutes on kõige rohkem 1—3 toalisi kortereid, milline suurus on viimastel aastatel kujunenud uute korterite standardtüübiks, kusjuures domineerivaks on olnud 30—45 ruutmtr. suurune korteri tüüp (tavaliselt 2 tuba ja kõrvalruumid). Tallinna ja Tartu linnade statistikabüroode andmeil ¹⁾ on valminud uutes elamutes ja juurdeehitustes:

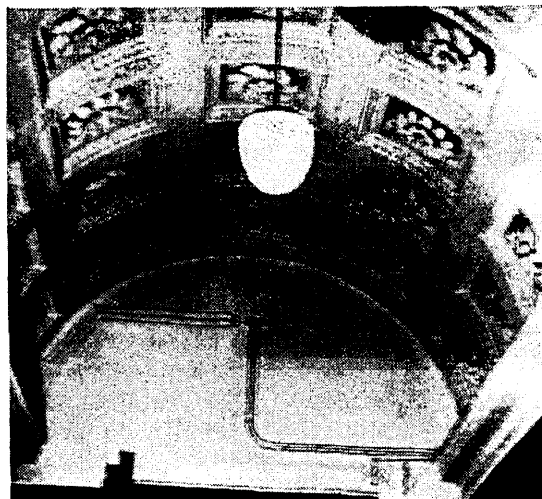
	1930.	1931.	1932.	1933.	1934.
a) Kortereid:					
Tallinnas	1283	2029	1964	1430	747
Tartus	34	58	226	165	117
b) Tube:					
Tallinnas	2625	4058	4134	2952	1636
Tartus	86	154	759	484	394
Kokku tube:	2711	4212	4893	3436	2030

Tubade arvu järele otsustades selgub, et 1931. a. on Tallinnas valminud kortereid rohkem kui järgnevatel aastail, mida tuleb kirjutada osali-

¹⁾ Tallinna linna stat. aastaraamat 1934. a., lk. 88 ja 91 ja Tartu II 1934. a., lk. 132.

Vasemal — osa süügi-toast; paremal vahékük väiksest saalist konvendi saali.

hoonete püstitamise näol. Kuna avalikud ja muud hooned tavaliselt oma ulatuselt kujutavad suuri objekte, nagu Eesti Pank, Tallinnas, Tartus, Majaomanikkude Pank, Tallinnas jne., siis ei ole ehitustegevus oma mahult mitte nii tugevasti kahanenud, kui seda esialgu väljaantud ehituslubadest arvata võiks. Näiteks võtab ainu-

selt Tallinna elanikkude juurdekasvu arvele, kuid järgneval aastal, kui hakkasid ilmema deflatsiooni nähted, jätkus valmivate korterite tõus juba rahakursi languse kartusel. Tartu korterite juurekasvu tuleb aga peamiselt eelmainitud kartuse arvele kirjutada. Ehitusmaterjalide hindade langus ja soodsad tööjõu hinnad lisasid omajagu vaimustust tegevusele juurde.

Ei ole huvitusetä märkida, et meie ehitustegevus on arenenud peamiselt väikekorterite arvel. Väikekorter tasub ennast paremini majomanikule ja üürnik arvestab väikekorterit korrashoiu ja muude kulude odavust, seepärast ei keeldu ta isegi suhteliselt kõrgemat üüri maksmast vähemagi tänapäeva moodsatele nõuetele vastava ajakohase korteri eest.

Meie vastavate statistiliste andmete puudulikkuse tõttu ei ole võimalik täpselt kindlaks määrata, palju meil viimase viie aasta jooksul on investeeritud kapitale ehitustesse. On teada, et Eesti Panga maja Tallinnas maksis ümmarguselt võetuna kr. 400.000.—, Tartu osakonna ehitustööd on välja antud kr. 272.350.— eest. Arvatakse veel, et Tallinna Majaomanikkude Panga maja ehituskulud võiksid tõusta kuni kr. 750.000-ni. Need andmed ei anna aga kaugelki ülevaadet investeeritud kapitalide kogusummast.

Majandusminister K. Selter'i kõnest 5. nov. selgus, et meil on ehitatud:

	1932.	1933.	1934.
Elumajasid	862	690	507
Kortereid	3.212	2.357	1.576

kuna neist korteritest lähemale $\frac{2}{3}$ langeb ainuüksi Tallinna ja Tartu peale, siis kasustades Tallinna ja Tartu kohta avaldatud põrandapinnalisi matemaatilisi keskmisi arve selgub, et Tallinna linna statistilise aastaraamatu 1935 ja koguteos „Tartu II“ andmeil on valminud uute korterite pindalad:

Tallinnas:	1930.	1931.	1932.	1933.	1934.
0—20 m ²	—	133	63	92	37
20—30 m ²	—	430	371	321	131
30—45 m ²	—	745	813	313	234
45—60 m ²	—	301	339	203	127
60—90 m ²	—	122	209	171	72
90—135 m ²	—	49	39	51	37
135—160 m ²	—	1	3	7	6
160 ja rohkem	—	14	4	14	—
Tartus:					
—45 m ²	20	24	70	62	46
45—60 m ²	2	18	52	25	29
61—90 m ²	8	6	69	49	17
91—120 m ²	4	10	35	12	25
120 — ja rohkem	—	—	—	17	—

Arvestades majade väärtust kiviehitusel 18 kroonile mahumeetrit, segaehitusel 15-le ja puuehitusel 13-le ning, arvestades Tallinnas ja Tartus 1934. aastal valminud elamute ehitusmaterjalide erinevuse ja arvuga saame uute ehituste keskmiseks ruumimeetri hinnaks kr. 14.80.

Keskmise aritmeetilise suurusena arvesta-

tult kujuneb ehitatud uute korterite üldpindalaks

	1931. a.	1932. a.	1933. a.	1934. a.
Tallinnas	73.012 m ²	79.377 m ²	60.817 m ²	29.536 m ²
Tartus	2.058 „	13.207 „	9.963 „	6.862
Kokku:	75.070 m ²	92.584 m ²	70.780 m ²	36.398 m ²

Kalkuleerides keskmiseks toakõrguseks 3,25 mtr. (arvatud kaasa lae ja põranda läbimõõdud) kujuneb uute korterite üldmahuks Tallinnas ja Tartus kokku

	1931. a.	1932. a.	1933. a.	1934. a.
	243.978 m ³	300.898 m ³	230.035 m ³	118.294 m ³

Resultaati korrutades ruummeetri keskmise hinnaga kr. 14.80-ga, saamegi Tallinnas ja Tartus investeeritud kapitalide keskmise kogusumma:

1931. aastal	Kr. 3.610.874.—
1932. „	Kr. 4.453.290.—
1933. „	Kr. 3.404.518.—
1934. „	Kr. 1.750.751.—

Kokku: Kr. 13.219.433.—

Kuna 1934. a. uute korterite toodang tugevasti tagasi läks, oli karta, et vabanevad ehitustöölised tööta jäävad või laiali valguvad muudele aladele, kus nende töö mitte sedavõrd produktiivseks poleks osutunud, asus riik puht majanduspoliitilisel kaalutlusil tühikult täitma. Kuna ehitustegevus vägagi tõhusalt elustab siseturu konjunktuuri:

- 1) töövõimaluste muretsemisega,
- 2) telliskivitoodangu tõstmisega ja
- 3) tsemenditööstuse elavnemisega,

A. Starkoppi „Naine Kannuga“

200 a. vana Buddha kuju ühes hiina kattega
vil. A. Jenase kingitus Mukdenist.

siis oli valitsuse poliitika ehitustööstuse elustamise suunas igakülgset tervitatud. Käesoleval aastal veebruarikuus lisaeelarvesse võetud kr. 705.000.— uute ehituste rajamiseks aitas kahtlemata koos Eesti Panga Tartu osakonna maja ning Tallinna Majaomanikkude majade ehitamisega osaliselt asendada tühikut, mis tekkis eraelamute ehituse langusega. Viimaste mainitud majade koguväärtus ümmarguselt kr. 1.000.000.— suuruses üheskoos riiklike ehitistega aitab katta eelmise aasta kr. 1.650.000.— suurt elamutesse investeeritud kapitalide vahesummat.

Ehitustegevuse elustamise kasuks räägib veel asjaolu, et ehitusmaterjalide hulka kuulub vaid 5—10% väliskaupu, tõhusam osa aga langeb tööjõu ja kodumaa ehitusmaterjalide arvele. Et töö-

palkadest saadav töötasu kuulub peamiselt tarbimiskaupade ostmiseks, mis kaupade käives ja kapitalide ringluses moodustab liikuvama osa, siis peaks vaid tervitatav olema ehitustegevuse suurendamine vähemalt 1933. aasta piirideni. Sellest suurem maht võiks juba ohtlikuks muutuda ja korteri hindade peale liiga suurt survet avaldada.

Korter ja tervishoid.

Eesti rahvast ähvardab väljasuremine, on kuulda olnud alati, kui hakatakse kokkuvõtteid tegema meie rahvaarvu juurdekasvust. Kuna meie rahvaarvu juurdekasv on vägagi nigelaks osutunud, siis on sageli rõhutatud, et parimaks abinõuks rahvaarvu tõstmiseks on rahva tervise eest hoolitsemine. Rahva tervisliku seisukorra kurnajaks on seni suurel määral olnud meie halvad korteriolud.

Mida kõrgem kultuur, seda suurem on korteri tähtsus. Korter kuulub inimese isikusse, on osa ta „minast“. Määratud kaitsevahendiks väliste mõjude ja vaenlaste vastu ei tohi korter seejuures ise muutuda inimese vaenlaseks: iga korter peab täiel määral vastama tervishoiu tingimustele, millest oleneb inimese eluhoid ja soo edasikeste. Seejuures peab korter vastama ka elanike kultuurinõudeile, mis on ühiskondliku miljöo kujunemise tagajärjeks ja mille rahuldamisest oleneb inimese psühholoogiline ja moraalne tervishoid¹⁾. Sarnaselt iseloomustab H. Reiman korteri tähtsust tervishoidlikust seisukohast.

Kokkuvõtte ja väljavaated.

Võttes kokku eelmainitud andmeid ja arvamusi ei saa märkimata jätta juhuslikkust meie ehitustegevuses. Ehituse poliitikat, kui niisugust, ei ole meil peagu olnudki, kui mitte arvestada möödunud aasta valitsuse algatust, millega lisaeelarves krediiti määrati uute ehituste püstitamiseks eraehitustoodangu täiendamiseks ja ehitustöölise abistamiseks.

Peale eelmainitu leiame ehituspoliitika algeid ka meie linnade ehitusmäärustes.

Puuehituste püstitamiseks tehakse järjest suuremaid raskusi. Suurendatakse kiviellamute rajoone. Uute ellamute püstitamise juures on märgata, et puumajade juurdetekkimine on tugevasti pidurdatud ja kiviehitiste kasv aina jätkub. Ei ole ka võimatu, et lähemas tulevikus uute ehitustööde algusega ühtlasi võib tekkida teatav pingeline telliskivi turul ja kavatsusel olevatel riiklikel telliskivi tehastel tuleks täita tõusvat telliskivinõudmist. Riiklikud telliskivitehased mõjuksid kahtlemata kaasa meie telliskivide kvaliteedi tõusule, surudes turult välja nõrgema kva-

1) Tartu I — 1933. a. H. Reiman — „Tartu korteriolude ühiskondlik iseloom“, lk. 239.

PÄRILIKKUS JA INDIVIIDI OMADUSED

DOTS. ELMAR LIIK

Teatavasti uus indiviid areneb vanemate või vanema suuremast või vähemast osast. Neis rakkudes, millest uus indiviid arenema hakkab, nagu näiteks seksuaalsel siginemisel sugurakkudes, asuvad pärilikkuse alged ehk geenid. Viimased, kui pärilikkude omaduste esindajad, asetsevad suguraku tuuma kromatiinaines, kus igale elusolevuste liigile on oma kindel arv kromosoomi. Pärilikkuse all mõistetakse omaduste esindajate—geenide— edasiandmist ühelt põlvkonnalt järgnevale.

Teaduslikult võttes ei ole omadused ise pärilikud, vaid omaduste esindajad — geenid — ehk teiste sõnadega öeldes, pärilik on võime kujundada teatavais tingimuses need või teised omadused. Selle selgituseks toon mõne näite. Punaseõieline hiina nurmenukk (*Primula*

sinensis rubra) õitseb harilikus temperatuuris (15—200 C) punaste õitega. Kui aga mõni nädal enne õitsemist asetada see nurmenukk niiskesse varjulisse kasvumajja, kus temperatuur on 30—35° C, siis sääraastes tingimustes hakkab ta õitsema valgete õitega. Tagasi tuues teda endistesse tingimustesse hakkab ta edaspidi õitsema jälle punaste õitega. 30—350 C juures valgena õitseva *primula sinensis rubra* seemnetest kasvavad nurmenukud, mis õitsevad harilikus temperatuuris punaste ja kõrgemas temperatuuris (s. o. 30—350 C) valgete õitega. Nagu sellest näitest nähtub, ei paranda nurmenukk mitte õie värvust kui omadust, vaid võimet reageerida temperatuurile nii, et 15—200 C juures õitseb punaste ja 30—350 C käes valgete õitega. Õie värvus oleneb nurmenukul seega välisteguritest. Teine

liteediga kaupu. Telliskivitoodangu töstmiseks peaks peale ümberorienteerumist kivehitustele ka käsikäes käima ehitustegevuse aktiveerimine.

Peaks leitama võimalusi Hüpoteegipanga laenude kasviku alandamiseks, tohiks end renteerima hakkama Taanis praktiseeritud „endafinantseerimine²⁾“. Üürnikud astuksid uute elamute ehitamisel ettevõtte osanikkudeks ja protsentide ning võlgade amortisatsiooni katteks tasuksid üüritaolisi järeilmakse. Kuigi arvestada 20—25% suuruseid kõrvalkulusid tuleb omas majas elamine kahtlemata odavam, kui praeguste kõrgete üüride juures üürnikuna üüri maksta.

Sarnase kava teostamisel peetagu kinni teatavast kontingendist, et mitte ehitustegevust liiga suureks paisutada. Oleks ka tarvilik, et uute elamute osanikud omaksid kuni 50%-ni elamu hinnast omakapitali, et vältida raskustesse sattumist.

Kuigi ehitustegevuse arenemine eelmainitud kujul ei peaks teostuma, meelitavad praegused kõrged üürid siiski vabu kapitale investeerimisele uutesse elamutesse. On tõenäolik, et praegune soodne konjunktuur langeb järkjärguliselt, vastavalt juurdetektiivivate ehitustega ja peab oletama, et vaatamata sellele, et praegusel kainenemise ajajärgul on hakatud eriti

hindama mugavat ja ajakohast elamut, korterite hinnad tulevikus võiksid langeda. Kalkulatsioonide tegemisel tuleks silmas pidada, et ehitustegevus ka siis end renteeriks, kui konjunktuur muutub.

Vildak on mõnelt poolt levinud vaade, et uued ehitused ei ole mitte kasuks keskklassile, kes niikuinii ei saa erakorraliselt kõrgete üüride tõttu uusi kortereid kasustada. Ei tule unustada, et uutesse korteritesse ei teki mitte elanikud „taevast maale“. Uutesse korteritesse elama asunutega vabanevad endised korterid, milliseid kasustavad isikud, kellele need osutuvad jõukohaseiks üüride poolest ja nii võib ühele korterivahetusele järgneda mitu ümberkolimist, kusjuures vabaks jääb kõige vähem ajakohaseks osutuv korter, millist peab hädasunnil juba ümberkorraldama, et ka see kasustamist leiaks. Niisugune oleks lühidalt uute elamute kasustamise tsükl.

Kokkuvõttes peab nentima, et ehitustegevus võib häirimata laieneda vähemalt kahekordseks, kusjuures aga see paisumine peaks teostuma kindla kava kohaselt, juhitud ühest keskusest. Meie rahva kultuuriline areng nõuab uusi elamuid ja ajakohaseid kortereid, kuigi see peaks teostuma teatavate raskustega ja ohvreid nõuab ühelt osalt vanade majade omanikelt.

²⁾ „Majandusteed“ nr. 44 — 1935. a., lk 807.

näide: korralikust suguvõsast vanemad pärandavad oma lapsele võimet reageerida välistingimustele nii, et häädes soodsates tingimustes lapsest areneb korralik inimene, kuid ebasoodsates võib ka mittekorralik, sellele vaatamata, et vanemad ja teised eellased olid korralikud inimesed. Üldiselt võib konstateerida, et indiviidi omadused sõltuvad: 1) vanemaist päritud võimetest reageerida teatavais tingimustes nii või teisiti ja 2) seda indiviidi ümbritsevaist välistingimustest.

Omadused, mille esindajad geenide näol on olemas pärilikkuseaines (kromatiinaines) ehk milliste kujundamiseks järglane on vanemalt pärinud võime, nimetatakse pärilikkudeks omadusteks. Omadused aga, mis välistegurite mõjul eluajal tekkinud, on eluajal saadud omadused. Vaatame mainitud omaduste, eriti aga eluajal saadud omaduste pärilikkuseküsimust lähemalt.

Pärilikkude omaduste hulka kuuluvad paljud vaimsed ja kehalised omadused ning haigused. Kõiki neid pärilikke omadusi siin käsitleda hakata pole käesoleva kirjutise ülesanne. Piirdun siin üldsust enam huvitava küsimuse, nimelt sugupoolega seotud omaduste pärilikkuse käsitlemisega.

Inimese kromosoomide garnituur koosneb 24 kromosoomide paarist. Neist 24 kromosoomist on üks paar sugukromosoomi, kus asuvad peale muu sugueriliste omaduste geenid, mis määravad sugupoole. Nagu uurimused tõendavad, on naise mõlemad sugukromosoomid teineteisele täiesti sarnased. Neid nimetatakse ka x-kromosoomideks. Mehel on üks x-kromosoom, selle partner on aga erikujuline ja nimetatakse y-kromosoomiks. Sugurakkude küpsemisel kromosoomide arv väheneb poole võrra (haploidne arv), et viljastumisel, s. o. muna- ja seemneraku ühinemisel, saadav viljastatud munarakk võiks sisaldada jälle inimesele normaalne (diploidne) arv kromosoomi. Seega igas naise küpses munarakus on sugukromosoomidest üks X, kuna mehel on kahesuguseid küpsed seemnerakke, ühes on x-kromosoom, kuna teises on y-kromosoom. Seemnerakke x- ja y-kromosoomiga tekib võrdset. Viljastumisel on võimalikud alljärgnevad kombinatsioonid. Kui mehe seemnerakk x-kromosoomiga viljastab munaraku, siis viljastatud munarakus on sellega 2 x sugukromosoomi — seega areneb tütarlaps. Kui aga mehe seemnerakk y-kromosoomiga ühineb munarakuga, siis saadakse xy — tähendab poeglaps. Arvesse võttes asjaolu, et viljastumisel on ühinemisvõimalusi ühepalju nii x ja y kui ka x ja x vahel, seega peaks sündima maailmas sama palju poeg- kui tütarlapsi.

Tegelikult sünnib aga maailmas poeglapsi natuke rohkem, nimelt iga 100 tütarlapse kohta 106 poeglast. Kui kõik nurisünnitused ka arvesse võtta, siis poeglaste ülekaal veel suureneb. Millega seletada seda poiste ülekaalu? Seda seletatakse uuemal ajal emakatupe ja emaka nõre reaktsiooniga. Kui nõre reaktsioon on leelisene, siis sündivat rohkem poeglapsi, sest meessugu määravad y-kromosoomidega seemnerakud

liikuvat leelise reaktsiooniga vedelikus kiiremini. Hapelite reaktsiooni puhul sündivat aga tütarlapsi rohkem. Selle seletuse järele paistab mitte võimatu olevat suurendada kunstlikult poeg- või tütarlapse saamise šansse.

Sugukromosoomide suhtes eriliiki gameetidega (— küps sugurakk) on peale sugupoole pärilikkuse seletatav ka suguliiteliste omaduste pärilikkus. Suguliitelised omadused on säärased, mille geenid asuvad sugukromosoomides, nii et omadused pärandatakse seoses sugupoolega. Suguliiteliselt on pärilikud ka mitmed haigused, nagu näiteks: daltonism (värvipimedus), hemofiilsus (veritsustõbi, vere mitte hüübimine), astma (hingeldustõbi), kanapimedus ühes lühinägemisega jne.

Kas eluajal saadud omadused võivad ka pärilikuks saada? See on küsimus, mille selgitamine teaduseilmas on väga palju tolmü ülesse keerutanud. Osa õpetlasi on arvamisel, et eluajal saadud omadused võivad pärilikuks saada, eriti siis kui indiviidi ühed ja samad omadused on saanud välistegurite mõjul mitme põlvkonna vältel. Oletades, et saadud omadused võivad pärilikuks muutuda, kerkeb kohe küsimus, kuidas säärased eluajal saadud muudatused sugurakke nii mõjustavad, et see omadus võiks omale esindaja — geeni — sinna saada. Selle kohta toon paar arvamist. Arvatakse, et sugurakud võivad mõjustatud saada kas 1) somaatilise- või 2) paralleelinduktsiooni kaudu. Somaatilise induktsioon seisab selles, et eluajal välistegurite mõjul indiviidi juures tekkinud muudatused antakse dünaamilisel teel keharakkudele edasi sugurakkudele, näiteks kas närvide või rakkude protoplasmasillakeste kaudu, sest keharakud kuni sugurakkudeni on üksteise vastu kui sillakestega ühendatud. Darwin, näiteks arvas, et saadud omadused antakse ainelisel teel sel viisil edasi, et keharakkudest koguvad verre vastavad idukesed ehk gemmulid ja need kantakse verega sugunäärmetesse, kus sugurakud moodustatakse. Paralleeltoimet ehk induktsiooni kujutatakse nii ette, et ühel ja samal ajal kui välistegurite kaudu saab keha mõjustatud, mõjustatakse samas mõttes ka sugurakkudes asuv pärilikkuseaine. Säärased mõjutuste ülekanded keharakkudele sugurakkudele on eluajal saadud omaduste pärilikkuse pooldajate arvamisest ehk oletused, mis aga senini pole suudetud tarviliselt faktidega tõestada.

Muudatusi, mis indiviidi juures välistegurite mõjul esile kutsutakse, nimetatakse modifikatsioonideks ehk moenditeks. Mõnikord paistab esimestes põlvkondades, nagu eluajal saadud omadus oleks tõesti muutunud pärilikuks; milline nähtus aga tegelikult on modifikatsiooni järeloime mõne põlvkonna vältel. Selle kohta paar näidet. Voltereck katsetas väikeste vähjaliste hulka kuuluvate loomakestega. Hyalodaphnia cucullata. Kui ema hyalodaphnia üks antenn amputeeriti, siis ei saanud ta vees enam hästi ujuda ja kannatas seepärast nõrga toitumise all. Selle ema munetud munakesed on selletõttu nõrgemalt toitainetega varustatud, nii et munadest tulnud järglased on väik-

semad ning lühema peaga kui vanemad. Ka teise põlvkonna järglastel on veel mainitud mõju märgatav. Alles kolmandas põlvkonnas on hyalodaphniad jälle loomulikud. Jennings leidis kingloomade (Paramaecium) kultuurist ühe indiviidi, kes oli varustatud erilise sarvesarnase jätkega. Selle kinglooma paljundamisel ehk pooldumisel oli üks tütarindiviididest jätkega, teine ilma. Jätke hakkas aga järgmistes põlvkondades väiksemaks ja väiksemaks jääma ning alles viiendal pooldumisel oli see jätke päris kadunud. Seega modifikatsiooni järeloime oli siin viie põlvkonna vältel märgatav, mis seletatav kingloomade kiirelt üksteisele järgneva pooldumisega. Pärilikkusega ei ole aga nende paari näite juures midagi ühist, sest kui nimetatud eluajal tekkinud muudatused oleksid tõesti pärilikkuseainega seotud olnud, siis oleksid nad ka järgmistes põlvkondades edasi püsinud ja mitte kadunud.

Mitmed eluajal läbi põetud hakkavad haigused (leetrid, sarlakid, rõuged jne.) teevad organismi eluajaks immuunseks, nii et kord läbi põdenud selle haiguse enam teist korda ei haigestu sellesse. Kui eluajal saadud omadused võivad pärilikuks saada, siis võiks seda esijoonel oodata immuniteedi puhul, mis ju väga sügavalt organismi elutoimustesse lõikab. Sellele vaatamata, et inimesed noores eas juba tuhandete aastate sees leetrid läbi põdenud, haigestuvad lapsed ikkagi leetrisse.

Mõnikord paistab nagu kunstlikult immuniseeritud ema pärandaks immuniteedi lastele. Näiteks Ehrlich immuniseeris rotte järjest suurenevate mürkide doosidega, nii et rotid muutusid väga vastupidavateks katsemürkide vastu. Sääraselt immuniseeritud emarotid andsid ka immuniseeritud järglasi. Kui aga ema oli immuniseerimata ja isa immuniseeritud, siis järglased olid ka immuniseerimatud. Täheleb immuniteedi anti edasi ainult ema kaudu ja nimelt emaverre tekkinud antitoksiinid anti lootekestade ehk platsenta kaudu emaihus järglastele. Seda aga ei saa pärilikuks nimetada, sest pärilikkuseaine kaudu edasiandmist ei olnud, nii nagu seda kindlasti võib järeldada isarottidest, kes immuniteedi edasi ei andnud. On ka seda tähele pandud, et emale immuniseeritud antitoksiinid antakse imikutele edasi ema piima kaudu, nii et imemise ajajärgul imik on siis immuunne.

Ka nakkushaigused nagu tiisikus ja süüfilis ei ole pärilikud. Tihti küll paistab, nagu tiisikus oleks pärilik, sest mõnes sugukonnas peaaegu kõik haigestuvad tiisikusse. Siin on küll pärilikkusega tegemist, kuid mitte tiisikus kui haigus pole pärilik, vaid nõrk, tiisikusse kergesti haigestuv, kehaehitus on pärilik. Süüfilis on puht infektsioonahaigus, loode infitseeritakse haiguse idudest, mitte aga pärilikkuseaine kaudu ei anta teda edasi.

Päris kindel on ka, et eluajal saadud vigastused ei muutu kunagi pärilikuks, kuigi nad mitme põlvkonna vältel võiksid esineda. Nii näiteks Weiss-

Vil. Ernst Enno.
Tartu vilistlaste kink „Vironiale“

A. Johani töö.

mann lõikas hiirtel 22 põlvkonna jooksul sabad ära, kuid sellele vaatamata ei saanud järglaste seas ühtegi sabata hiirt.

Üheks kindlamaks tõenduseks eluajal saadud omaduste pärilikkuse kasuks toodi kuni uuema ajani üht asjaolu, et mõned liblikad pärandavat toitmise tagajärjel muutunud suurust ja värvust (Pictet). Ka nagu mõne liblika (Lymantria dispar) röövikud hakkavat teises põlvkonnas parema meelega männiokkaid sööma, kui nende lähtevanemaid sunniti seda sööma. Lenz kontrollis sääraseid katseid suurima teadusliku täpsusega, kuid ei saanud tõestada eeltoodud arvamisi, vaid suutis Pictet väiteid ümberlükata tema katsematerjali puudulikkuse pärast.

Peale muu eluajal saadud omaduste pärilikkuse pooldajad toovad tihti ette Kamereri katsed kilpkonnadega, kus nende elamise ja siginemise tingimusi mitmes põlvkonnas järjekindlalt muudeti, millega ka kilpkonnad olla viimaks harjunud ning neid uusi eluviise järglastele edasi pärandanud. Kamereri katsete kohta on andmed katsematerjali üle mitte täielikult avaldatud, nii et võib arvata, et ka siin on mõne eksitusega tegemist.

Üldkokkuvõtet tehes võib konstateerida: 1) indiviidi omadused sõltuvad kahest tegurist: a) vanemaist päritud võimest reageerida teatavais tingimustes nii või teisiti (pärilikud omadused) ja b) välistingimustest, millest indiviidil tuleb olla (eluajal saadud omadused). 2) Pärilikkude omaduste sekka kuuluvad peale muu ka suguerilised omadused (sugupool) ja sugulitelised omadused, nagu näiteks, mitmed haigused. 3) Eluajal saadud omadused uuema aja õpetlaste kaalutlustel ja katsetel paistavad mittepärilikud olevat.

Vil. Georg Vestel.

Tallinna Vabrikantide Ühiseuse kink „Vironiale“

A. Laipmanni töö.

Iseseisva Eesti noorpõlve haritlaskond, kes on saanud nii kodu- kui koolikasvatuse eesti keeles ja meeles eesti keskkoolis ja ülikoolis, kannab ühtlasi ka erinevat ilmet, võrreldes oma eelkäijatega iseseisvumise eelselt ajastult. Ta on võrsunud uues õhkkonnas, vaba loomise ja ülesehituse päeval ning tal ei ole tulnud kannatada välise surve kitsendavate pahede all, mis keelasid rahvusliku isetegevuse varematal aegadel. Kuid talle pole osaks saanud ka neid pingutavaid üleelamisi, mis tublisti karastasid meie vanapõlve iseteadvust välise surve päevil.

Ei saa ju keegi eitada, et need isamaa püüdlilikud pojad, kes visa tööga on püüdnud hariduse poole Emajõe ülikoolilinnas, ega ka need, kes tulid õpinguult tsaaririigi suurlinnadest või Düünajõe kaldalt, et need oleksid saanud muidu määravaks 1917—1920 otsustavatel keerisaastatel, kui nad poleks toonud ülikoolipingilt ja koolipingilt juba kaasa karastatud rahvustunnet ning tugevat võitlustahet. Kitsamad olud, vähemad võimalused kokkupuuteks oma rahvaga, need liitsid tugevamini vanapõlve õppivat haritlaskonda kui seda teevad tänapäeva üliõpilasorganisatsioonid noorpõlve suhtes.

Vabaduse kättevõitmiseega oli täidetud vabema haritlaspõlve suurim ülesanne. Noortele langes pikkamisi selle vabaduse sisustamise kohustus, tema kasustamine iseenda ja kaaskodaniku hüvanguks. Neid ülesandeid hakati teostama olemasolevate eeskujude najal. Võeti pärandusena üle niihästi „Tartu vaimu“ kui ka „suurlinnade vaimu“ traditsioone. Esimene tõi endaga kaasa tugeva rahvuslust rõhutava joone, kus realiteet suruti sageli tahaplaanile ideelise külje rõhutamiseks kulutatud sõnade rohkuse

KORPORATSIOONID KAASAEGSES ÜHISKONNAS

HUGO PAALMANN

ees. Teine andis küll rohkem eluvõitluseks tarvilikku südidust, kuid kippus eesmärkide teostamise puhul kannatama venepärase järjekindlusetuse all. Ühe mõõdupuu oli teinekord liiga kitsas, teise oma avaram lubatust ja teostatavast.

Iseseisvusaegsed noored, kes tulid ülikooli ja astusid üliõpilasorganisatsioonidesse, leidsid seepärast eest teatud mitmekesiduse tõekspidamiste alal. Algul ei andnud see pahe end tunda, kuna kasvatusviis, kombed ja õpetused olid kindlad. Alles pärastpoole, kui eesti elu hakkas eestiliseks kujunema, tekkisid küsimused ja kahtlused, kas kõik, mis seni ainumaksvaks ja ainuõigeks peeti, on veel ajakohane ja õige tänapäeval.

Kõigepealt tuli teatud ümberhindamisele kasvatusliku ülesande ulatuse küsimus. Meie ennesõjaaegne haritlaspõlv leidis teatavasti üliõpilasorganisatsioonist kõik, mis tal muidu kultuurilise edasisammumise teel puudus. Tulnud enamasti talupoja perekonnast, õppis ta üliõpilaspõlves ühtlasi neid algelisi haritud inimese kohustusi, mida tänapäeval pakuvad järjest suureneval määral juba kool ja kodu. Isakodust kaasatoodud tüse edasirühkimise joon, ausus ja visadus leidsid täienduse teaduse ja hariduse omandamise abil. Kasvatust endises ulatuses ei tulnud aga kaasaegsel üliõpilasorganisatsioonil enam teostada, kuna noored saavad ülikoolis mõttes juba ettevalmistatuna.

Teiseks küsimuseks kujunes üliõpilase osatähtsus rahvustervikus üldse. Kui varematal aegadel üliõpilane oli tunnustatud rahvusliku iseteadvuse mõtte tuliseima kandja ja rahva äratajana, siis tänapäeval hoolitseb juba oma riigikorraldus nende ülesannete täitmise eest ja üliõpilaselt nõutakse üldiselt, et ta oleks neil aladel peamiselt heaks eeskujuks kaaskodanikule. Ühtlasi on ära langenud see pinge, mis vähemusrahvust omal ajal ühte liitis. Vähemusrahvusest on saanud enamusrahvus ja tema teostab nüüd oma kaaskodanike kasvatust palju laiemate huvide ulatuses kui seda olid ainuüksi rahvusliku iseteadvuse säilitamise tarbed tookord veel tundmatu tuleviku ees.

Vaade „Vironia“ suveröidult aiule.

Üliõpilaskorporatsioonid iseloomustavaks jooneks sellel ümberhindamise ajajärgul on äärmine püsivus. Kui muutunud olukorras, osa ülesannete äralangemise ja uudse üliõpilasnoorpõlve koosseisu juures on jäänud maksma senise kasvatusviisi põhimõttelikud alused. Niihästi venepärane kommeh ja korra pea täielik eitamine ja mõttelennu äärmine vabadus, aga ka liiaks ülespuhutud saksapärase junkru-aumehelikkuse harrastus pörkasid tagasi, leidmata kõlapinda e e s t i korporatsioonide kasvatussüsteemi ees. Siin otsustati jääda kindlaks äraproovitud aluste juurde, kus noor üliõpilane ja ka vanemates aastates sisseastuja peavad õppima täitma teatud nõudeid, millede eesmärgiks on arendada enesekindlust ja valmisolekut. Juhtub küll mõni ülemeelik üliõpilasnali ja kõrvalekaldumine peaeesmärgist, kuid need on erandjuhtumid. Üldiselt aga ollakse veendunud, et tõrkumatu alistamise nõue ja noore eraldamine esimesel aastal organisatsiooni vastutavate ülesannete täitmisest kuuluvad korporatsiooni kasvatuspeatingimuste hulka.

Tõsi, nende kasvatusviiside otstarbekohasuse üle on palju vaieldud ja mõne üksiku välise avaldusviisi põhjal on sageli tembeldatud korporatsioonide tegevust mittesoovitava mineviku kopeerimiseks. Tungides aga asja sisusse, leiab iga vähegi tõsisem vaatleja, et need etteheited ei pea paika. Liikmetearvu pidev tõus, korporatsioonide osatähtsuse järjekindel kasv eesti ühiskonnas ja üksikliikmete isiklik tublidus kõnelevad teist keelt. Ning mida nooremaks on muutunud ülikooli sisseastujate vanus, seda rohkem levib äratundmine korporatsiooni kasvatusviisi vastastegi seas, et noorte isetegevus ja maailmavaate kujunemine on lubatav alles pärast teatud e e l k a s v a t u s t i s e l o o m u vastupidavuse alal.

Teatud mõttes teislaadse olukorra korporatsioonide kasvatusviisi üksikasjusse on toonud praeguse noorpõlve uudne koosseis. Niihästi statistika andmed kui vanemale pealtvaatajale silmatorkavad kogemused tõendavad, et kaasagne noorpõlv on sageli rohkem haaratud materialistlikust kui idealistlikust maailmavaatest. Sellega kaasaskäiv ülikooli kiire lõpetamise tahe

Vaade „Vironia“ suveröidult linnale.

Kiviäär „Vironia“ aias. Suvine armastatavim koosviibimispaik

ei ole kaugeltki mitte alahinnatav nähe, kuid natuke suurema huvi osutamine lähema ümbruskonna, ühiskonna ja oma rahvuse hüvangu vastu on kujunemas harrastusiks, mis tikuvad mõnikord jääma tagaplaanile isikliku majandushüvangu taotlemise ees. Korporatsioon oma aateline seltsimehelikkuse, organisatsiooni põhimõtete austamise õpetusega ja noortele omase võimalikult ideaalse lahendusviisi otsimisega

Sissekiik suverõdude.

ühiskonnaelu keerdküsimustele, suudab suurel määral kõrvaldada eelpool tähendatud puudusi.

Iseloomu kasvatamise kõrval on kujunenud korporatsiooni teiseks suuremaks ülesandeks läbikäimise edendamine oma kaasliikmete, teiste üliõpilasorganisatsioonide ja teaduslike ning sihtühingutega. Üliõpilaspõlves on selline läbikäimine eelkooliks edaspidisele ühiskonnatööle. Siin seisab vist küll eesti korporatsioonidel suur ja avar tööpõld ees. Mainitud alad on meie elus ses mõttes võrdlemisi söödis olnud, et meil ei ole veel kujunenud kindlaid kombeid üksteise seisukohtade hindamisel, vastaspoole põhimõtete austamisel. Kogu meie avalik elu oma äärmiselt mitmekesise mineviku pärandustega on kannatanud vanade ausate põhimõtete mittekinnipidamise tagajärjel. Seisukoha muutmine üle-öö ei olegi nagu hukkamõistetav ega võõrastav nähe. Vastase vaatekoha õieti mõista p ü ü d m i n e on enamasti pidanud taganema selle võõriti mõista t a h t m i s e ees.

Kui korporatsioonid veel aastakümne tagasi hoidusid suuremal määral kaasatagetsemast mitmekesistel ühiskonna tegevusaladel ja nende liikmete igapäevane elu oli nagu rohkem pööratud sissepoole, siis tuleb seda ajajärku hinnata sisemise tugevnemise vajaduse seisukohalt kui aega, mil kinnitati uuesti organisatsiooni seest ehitust. See periood on ammu möödunud ja tänapäeva korporatiivne noorpõlv on täiesti teadlik enda ülesannete suhtes rahvuslikul ja riiklikul alal: luua kindla iseloomuga haritlaspõlve, kes on suuteline täitma enda kõrget ülesannet eesti ühiskonna liikmena, kes on aus oma püüetes ja usaldusväärne ning kes oskab astuda välja enda seisukohtade kaitseks, hinnates väarikalt vastaspoole häid püüdeid, sammudes niiviisi isikliku tubliduse abil elus edasi.

HÖBEREBASE- KASVATUS EESTIS

EESTI HÖBEREBASE-
KASVATUS 10.-AAST.

H. TALTS

F. R. Kreutzwald,
Vil. H. Margensi kink „Vironiale“

A. Weizenbergi töö.

Karusloomakasvatuse ajaloo algus suunab meid sinna, kus karusnahku hakati tarvitama vahetuskaubana. Et nahkade väärtus olenes suuresti aastaajast, mil loomad olid tapetud, siis püütud karusloomad hoiti senikaua elus, kuni nende nahad kõige väärtuslikumaks osutusid. Eriti suur tähtsus oli karusnahkadel külmal maal. Sealsed kliimalised olud sundisid inimesi enam tegelema karusnahkadega, millele muudugi seltsis kauba väärtuse tundmine. Nii ongi andmeid olemas Siberi kohta, kus püüti noori karusloomi, kasvatati neid mingisugustes kindlates ruumides ja löödi turujaoks neid siis talvekuudel maha. Höberebasekasvatuse algatajateks olid aga kindlasti need vaesed kanaadalased ja indiaanlased, kes suure vaevaga püütud hõberebastest said suuri sissetulekuid. See meelitas neid juba noori rebasepoegi püüdma, neid üles kasvatama ja siis müüma nende nahku.

Üheksateistkümnenda sajandi teisel poolel katsesid juba mitmed Prince Edward'i saare elanikud õnne hõbe- ja mustrebase kasvatamise alal. Need katsed jooksid kõik selles suhtes aga karile, et kodus kasvatatud rebased ei andnud järglasi. Uusi rebaseid tuli ikka ja jälle püüda loodusest.

Esimese pioneerina, kellel õnnestus sellel alal saavutada edu, oli Haywood. See oli aastal 1881 kui Haywoodil õnnestus kasvatada esimese pesakonnana 2 hõberebase poega. Peale seda aastat jäid aga jällegi Haywoodi katsed kodus hõberebase järglasi saada tagajärjetuks. Et kõige hoolle peale vaatamata ettevõtetest ei tulnud midagi välja, siis müüs ta oma metsast püütud hõberebased (2 paari) Charles Daltonile.

Viimane, kes tegutses Prince Edward'i saarel punarebase kasvatusega, jättis punarebased ja algas oma korda hõberebasekasvatusega.

Ta ostis veel mõned püütud hõberebased juurde, asetas need oma kodus puuridesse ja pani puurid küüni. Kuid samuti kui Haywoodi püüded, nii luhtusid ka Daltoni katsed kinnipeetud hõberebastest saada järglasi. Nähtavasti seisib viga selles, et metsloomi koheldi väga ettevaatamatult. Hõberebaste kõrge hinna, kui ka „farmi“ uuduse tõttu oli nende vastu tõusnud suur huvi. Järjest käidi seda imelist „farmi“ vaa-

tamas ja imestamas, mille tulemuseks oli, nagu meie praegugi küllalt näeme, järglasetus. Dalton ei suutnud leida viga ja tappis loomad nahaks. Aastal 1893 arvas Dalton leidnud olevat ebaõnnestumise vea ja algas uuesti hõberebasekasvatusega. Siis kuulis ta Robert Oultonist, kes pidi ka kasvatama hõberebaseid. Nad õppisid teineteist tundma ja oma kogemuste najale toetudes rajasid aastal 1894 uue farmi. Siin asetati rebased lageda taeva alla traadist aia sisse. Samuti hoiti ka eemale uudishimulised. Sellest farmist õnnestus neil kasvatada hõberebase järglasi.

Samal ajal 1893. a. Quebecis ja Ontarios kasvatati ka esimesed hõberebased. Tähtsamaks eestvõitlejaks seal oli Johan Beetz. Tema sai esimeseks, kes püüdis kasvatada rebaseid põlugaamselt (1 isa 2. ema peale). Varasematest pioneeridest hõberebasekasvatuse alal on veel nimetada Borrowman'i, Clark'i, samuti James Cordon'i Robert Tuplin'i, Silas Rayner'i, ja Harry Lewis't, kellede teeneks tuleb lugeda, et Prince Edward'i saar kujunes hõberebasekasvatuse keskuseks.

1910. aastast peale algab juba Põhja-Ameerikas suureulatuslik hõberebasekasvatamine. Farmide arv tõusis sel ajal 16. peale. Suure väärtuse ja vähese arvu tõttu olid hõberebaste, kui ka nende nahkade hinnad väga kõrged ja pakkusid head teenistust. Näiteks maksis tol ajal paar hõberebaseid 34.000 dollarit. Keskmise nahahind oli 2.700 dollarit. Selliste muinasjutuliste hindade tõttu püüti hõberebasekasvatamise saladusi võimalikult pidada kasvatajate omateada. Et aga asi igapidi kindlam oleks, selleks tehti hõberebasekasvatajate vaheline pakt, mis lubas müüa hõberebaseid ainult paktisoliijaile. Nii töötati 1916. aastani, mil R. Tuplin murdis pakti ja müüs esimese paari hõberebaseid 5.000 dollari eest. Kuna aga samal ajal hõberebasenahad maksid Londonis keskmiselt 1400 dollarit tükk, elusloomadest saadi aga rohkem, siis ka teised kasvatajad nägid ära, et elusrebaste müük ikkagi kasulikum on ja järgnesid Tuplini sammule. Nüüd alles järgnes laiemates ringkondades suur huvi hõberebasekasvatuse vastu. Tekkisid rebasefarmid nii New-Englandis, New-Yorgis kui ka paljudes Kanada osades. Selle tagajärjel hõberebaste hinnad üha tõusid ja

Natüür-mort.

Tartu vilistlaste ja seltsivendade kink „Vironiale“

A. Bergmanni töö.

keegi kasvatajatest ei mõelnudki enam rebaseid turustada nahana. Nii tõusid elusrebaste hinnad paariviisi: 1912. a. 8.000—9.000 dollarit; 1913. a. 25.000 dollarit ja üle, 1914. aastal müüdi juba oletatavaid sündimata hõberebasepoege kõrge hinna eest. Kasvandused teenisid isegi kuni 1000%. Oli arusaadav, et selliste teenistusolude juures tekkisid igasugu võimalikud spekulatsioonid. Loomapiüüdjad, teades hõberebaste kõrget hinda suguloomadena püüdsid metsast hõberebaseid ja müüsid neid samuti kui farmeridki kõrge hinna eest. Et aga metsast püütud rebaste juures ei saadud alati puhttõulisi järeletulijaid (tihti esinesid ka pastardid), siis muutus selline äritemine ostjatele kahjutoovaks. Selle vastu astusid üles tõelised rebasekasvatajad ja asutasid 1913. a. ühingu: „Te Silber Black Fox Breeders Association of Prince Edward Island“. Selle koondise liikmed garanteerisid nende käest ostetud rebaste eest ja seadsid sisse rebaste märkimise.

Kõigile kaunitele lootustele tegi lõpu Maailmasõda. Euroopa turg, mis oli suurim hõberebaste nahkade ostja, suleti nahkadele. Hõberebaste, kui ka nende nahkade hinnad langesid õige tublisti. Hõberebase paarist makseti veel vaid 2000 dollarit ja alla selle. Paranema hakkas jälle rebasekasvatuse olukord 1918. aastal, mil juba nahkadest hakati saama veidi soodsamat hinda. Hõberebase naha hind kerkis 1500 dollarile. 1920. aastal peeti Montrealis esimene hõberebase näitus auhindamistega, millest võtsid osa 200 hõberebasekasvandust. Sealmaalt hakkas jällegi hoogne rebasekasvanduste arenemise ja hindade tõus.

Ameerikast siirdus hõberebastekasvatus Euroopasse. Esimese maana Euroopas tõi Norra 1913. a. omale Kanadast hõberebaseid. Sellele järgnes alles peale Maailmasõda Saksamaa aastal 1921, siis Prantsusmaa, Austria, Tšehhoslovakkia, Inglismaa ja 1925. aastal veel paljude teiste hulgas ka Eesti.

Hõberebaste areng Eestis.

Tänavu 10-ne aasta eest, s. o. 1925. aastal laskis M. Lecht, kes juba oli suutnud tundma õppida hõberebasekasvatuse saladusi Saksamaal, omale Prince Edward'i

saarelt tuua hõberebaseid. 28. detsembril samal aastal jõudsid siis ka esimesed hõberebaseid Eesti pinnale. Toojaks oli W. Schröder, kes tõi M. Lechtile 4 paari ja ise 5 paariga siirdus Läti.

Mustjõeel, Aegviidu jaamast 8 kilomeetrit eemal, soode ja rabade keskele, liiva nõmmele virgus ESIMENE EESTI HÕBEREBASEKASVANDUS. See tagala valik ei olnud mitte juhuslik, Daltoni ja Oultoni rasked teerajamised sundisid ka siingi karmile ettevaatusele. Hõberebaseid vajasisid ju loodusepärast siseseseadet ja ülekõige vaikust. Sellest oli siis ka tingitud, et farm pidi asutatama keset „üksildust“. Igat väiksematki eksitust oleks krooninud suurim kahju. Maksid ju Ameerikast toodud sughõberebaseid keskmiselt 375.000 marka tükk. Kuid kahjuste ei pääsetud siiski. Kohe peale tõumaterjali siiajõudmist suri üks isarebane. Kuna tol ajal kasvatati rebaseid monogaamselt, siis pidi üks emarebane jääma juba esimesel aastal leseks.

Kõikide ootuste peale saigi 1926. aastal meie hõberebasekasvatuse pioneeril ülim õnn osaks. — Ta kasvas sel aastal üles kolme emarebase kohta 5 noort poega.

1926. aastal viidi Mustjõelt 2 paari rebaseid Tširrisse ja asutati seal farm. Samal aastal toodi veel üks paar hõberebaseid Ameerikast. Aastal 1927 ja 1928 tabas aga farmisid ebaõnn. Poegade suremus neil aastail oli eriti suur. Viga arvati peituvat toitlustamises ja selle ümberkorraldamisel paranes ka 1929. aastal juurdekasv. 1930. aastal saadeti juba 10 hõberebaseid Berliini näitusele, kus neid hinnati „väga häa“ga“. Vahepeal tõi Timmermann omale Rootsist hõberebaseid ja asutas uue farmi. 1930. aastal tõi Schröder Lätist kaasa 16 hõberebaseid, asetas need algul siinsetesse farmidesse ja siis avas farmi Aegviitu. Peale seda tekkis hõberebasefarmisid juba kogu maal. Suurematena neist oleks veel nimetada peale eelpooltoodute Sakus, Kosel, Tartus, Võhmas, Väänas ja Vormsil asuvad kasvandusi. Praegu võib meie suurfarmide alla lugeda 10 ja pisifarmide alla 10 hõberebasekasvandust. Nii siis kokku umbes 20 hõberebasekasvandust.

Hõberebastekasvatuse tulevik Eestis.

Hõberebasekasvatuse edu saavutamiseks on vajalikud järgmised tegurid:

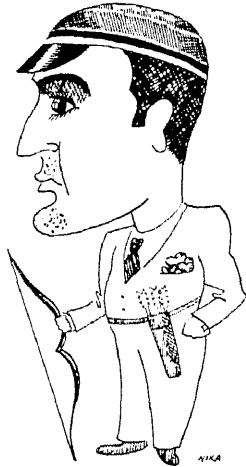
1. Esimese klassi tõumaterjal,
2. soodus kliima,
3. hügieen,
4. teadlik käitumine rebastega,
5. odav ja ratsionaalne toitmine.

Mis puutub väärtuslikku tõumaterjali hõberebaste alal Eestis, siis ei pruugiks meil selle üle eriti kaevata. On ju kindel, et maal, kus rebasekasvatus alles lapsekingades, rebaste tapmistest nahaturustamiseks suuremal arvul ei saa olla juttugi. Algajate farmides jäävad juurdekasvud enamalt jaolt alati suguloomadeks. See aga mõjustab teatud aeg üldist kvaliteeti halvavalt. Kuid olukorda on meil püütud parandada sellega, et tuuakse õige tihti välismailt head sugumaterjali omamaa tõu värskendamiseks. Ka on meie vanemad farmid juba sellest arvu suurendamise east üle. Praegu näiteks meie ühes vanemas hõberebasekasvanduses praagitakse iga aasta kuni 75% rebaseid välja nahaturustamiseks. Et meie rebasematerjal enam-vähem korralik on, seda mainib ka Londoni turg, mille meil hõberebasenahku peab hääkvaliteetseiks.

Kui algaja soovib saada Eestist hääd hõberebase tõumaterjali, siis selleks takistusi pole. Kindlasti peab ta aga suutma teada saada selle farmi kasvatusmeetodeid, millest ta tahab osta oma rebase sugumaterjali. Tähtis on näiteks pollügaamia küsimus. On teada, et meil mitte ainult 2 ema ühe isa kohta ei peeta, vaid et mõnes farmis isegi 3—4 emarebast ühe isa

Üks vilistlane ja kaheksa buršši ehk karikatuurid jutustavad ise

Su. Nikolai Virro karikatuurid.

kohta suudetakse pidada. Samuti ettevaatust vajab emasugumaterjali ostmine neist farmidest, millised veel suurendavad oma rebaste arvu.

Lõberegaste tõud.

Kasvatatavaid tõuge on kaks: Standard-tõug ja Alaska-tõug. Standard-tõug tekkis idas Prince Edward'i saarel (Daltoni ja Oultoni vereliin) ja Labradoril (Beetz'i vereliin). Alaska-tõug on pärit läänest ja võeti alles 1914. aastal Morrissoni poolt hõberebase sugutõuna tarvitusele. Alaska-tõug on veidi suurem ja tugevam Standard-tõust, kuid nende nahad loetakse praegu üheväärtuslikuks. Standard-tõu rebane suhtub Alaska-tõugu rebasesse samuti kui nemad kumbgi suhtuvad punarebasele, s. t. et paaritades üht tõugu teisega saame ainult ristbaseid. Sellest siis järeldus, et nad on kõik pärit ise tüvedest ja kui mitte ristbaseid soovida, siis tuleb neist valida ainult üks tõug.

Kui hõberebase sugumaterjali poolest Eestis on enamvähem rahuldav olukord, siis kliimaliste tingimuste poolest oleme hoopis hiilgavas seisukorras. Haruldast soodsat kliimat hõberebasele ei oma ükski Euroopa riik peale Eesti, Soome ja Nõukogude Venemaa. Meie kliima vastab pea kõikides osades, s. o. soojuste, pilvituse, sademete ja päikese poolest Prince Edward'i saare kliimale. Viimase kliima aga loetakse esmajärguliseks hõberebasekasvatuse alal.

Hügieeniliste tingimuste läbiviimine meil kui ka mujal on vaeva nõudev pea ühesuguselt. See on rebasefarmis üldes suuremaks ülesandeks. Siin ei aita enam üksinda looduse abi (päike, lumi, jne.), vaid siin peame ise teadlikud olema igasugustes hädaohtudes, mis võivad varitseda rebasekasvandusi. Suurimaks meie maa rebasekasvanduste vaenlaseks osutuvad soolteparasiidid. Tõrjena on tuntud ravi, kuid ei saa lootma jääda ainult palja ravi peale, sest ebapuhatas ümbruses lõpeb rebane kõigi arstimate kiuste. Peale selle tuleb meil veel ette aborteerimisi, udarapõletikke, kopsu-usstõbe. Ka esineb ainevahetusehaigusena rahhiit, karvasöömist, kuid nende vastu suudame sama eduga võidelda kui igasuguste nimetatamata jäänud välisparasiitidegi vastu. Niisiis hügieeniliste abinõude ja juba käesolevate teadmiste töölerakendamisel on võimalik viia Eesti hõberebasekasvatust läbi varitsevate haiguste. Siinkohal püüab ka veel kaasa aidata meie loomaarstkont, pühendades rebaste haigustele ikka rohkem ja rohkem tähelepanu.

Vähe aga saavutaksime rebaste tervishoiu alal, kui meie teda ei kohtle tema hingeelule vastavalt. Üheks tüübilisemaks näiteks sellest on meil kevadeti korduvad poegade surmamise juhud emarebase poolt. Nähe ilmneb siis, kui rebast mingil moel ärritatakse sünnitamise perioodil. Aga igapäevases töös esinevad momendid, kus rebaste hingeelulaadile peab toimuma vastavalt. Rebasele häirivalt mõjuvaid põhjusi leidub väga palju. Eriti segab linnade, suurte teede, raudteede jne. lähedus, mida peab arvestama farmi asutamisel.

Farmi asutamise juures ei tule ka mitte ainult maapinna ja segamiste peale pöörata tähelepanu, vaid siin on veel nõuetav, et toit oleks kättesaadav.

Toidu kättesaadavuse suhtes pole Eesti just halvas sesuikorras. Meil asub tapamajasad kaunis tihedalt ja selle tõttu rebastele värsket söögikraami palju. Ka on meie liiklemisolu päris head, nii et isegi kaugegematesse kolgastesse suudame veel värsket liha saata. Üldiselt on aga soovitatav farmi asutada tapamajade lähedusse. Lihahinnad teiste rebasekasvatajate maadega võrreldes on meil palju odavamad. Selline olu-

kord on Eestis jällegi üheks suuremaks rebasekasvatuse edu pandiks.

Hõberebasekasvatuse tasuvus ja tulevik Eestis.

Arvestades eelpoolnimetatud väga soodsaid kliimalisi tingimusi, odavaimat toitmist, ja 10-neaastast praktikast, tohiksime küll loota suurt edu meie hõberebasekasvatuses. Kuigi teised maad Euroopas, eriti Norra, produtseerivad aastas sadasid tuhandeid hõberebasenahku, siiski ei tohi see meid viia mõttele, et kuhu meie siis need nahad enam mahutame. Meie hõberebasenahkadel on turgu alati ja ka veel siis, kui paljudel teistel maadel turg kipuks jääma kitsaks. Kui võrrelda näiteks Norra tingimusi meie tingimustega rebasekasvatuse alal, siis näeme, et Norra asub palju halvemas kliimavöös rebastele kui meie, Norras rebaste toit on mitu korda kallim kui meil. Need kaks tegurit on juba küllaldased selleks, et ületrumbata teisi maid.

Meie hõberebase nahad turustatakse praegu Londonis. Varem saadeti nahad Leipzigi, kuid registermarkade käikulaskmine võttis selle turu meie kauplajate käest. Viimasel ajal on Londonis registreeritav hindade tõus. Oktoobrikuu noteering 1935. a. annab järgmised hinnad:

Liigitus.	Hind inglise naelades.
must-rebane	5—7
veerand-hõbe	6—10
pool-hõbe	7—22
kolmveerand-hõbe	8—17
täis-hõbe	8—21

Talvekuudel võib loota veelgi hinnatõusu. Nii näiteks maksis jaanuaris 1935. aastal rebasenahk kuni 31 inglise naela! Kui nüüd arvestada, et suurim kulu, mis meil rebaste peale läheb, on toitmiskulu ja kui teada, et ühe rebaste aasta toitmine, s. o. kuni maha väljakasvamiseni, teeb välja keskmiselt 60 kr. ja siia juurde arvestades kas või sama võrra amortisatsiooni, arstimate- ja personaalikulud, leiame, et hõberebasekasvatuse on Eestis küllalt tasuv. Tänapäev saadakse sellest juba hästi aru. 1935. aastal on asutatud palju hõberebasekasvandusi. Tänavune aasta on nagu pöördepunkt, mis viib Eesti hõberebasekasvatuse 10-aastasest katsestamisajajärgust suurettevõtteni.

Nagu kümneaastase katsestamiseaja kordamineku väljenduseks peetakse tänavu 1. detsembril Tallinnas esimene Eesti karusloomade näitus. Seal on siis harilikult võimalus tutvuda siiani tehtud tööga meie karusloomakasvatuse alal. Praegu on meil juba välja töötatud kogenumate rebasekasvatajate ja E. Lamba ja Karusloomade Seltsi poolt rebaste põlvnemise ja jõudluse tabelid. Nende tabelite tarvituselevõtmisega kindlustatakse igale rebaste ostjale ostetava looma päritolu teated ja võimed. Samuti annab Eesti Lamba ja Karusloomakasvatajate Selts, asukohaga Tallinnas, karuslooma ostjatele erapooletut nõu ja juhatust suguloomade ostmise puhul.

Nii näeme, et hõberebasekasvatuse alal on ka Eestis juba äratatud palju. Teedrajavaid samme on astutud igal tarvilikul sihil.

TARVITATUD KIRJANDUS:

1. Fur-farming for profit. Frank G. Aschbrook.
2. Die Silberfuchszucht. Prof. Demoll.
3. Silverräven. Soome karusloomakasvatajate seltsi väljaanne.
4. Der Deutsche Pelztierzüchter. Saksa kuukiri.

„Vironia“ erinumbri toimetuse: K. Mauritz, E. Ehrlich, E. V. Saks, Ü. Maramaa, A. Viitman, A. Kiima.
Tegevtoimetaja: Edg. V. Saks.

AKADEEMILISI TEATEID

7 ÜLIKOOLI LÕPETANUT.

Ülikooli lõpetasid: arstiteaduskonna farmaatsia osakonna Helene Lepp, loomaarstiteaduskonna Gustav Rosenthal, õigusteaduskonna Paul Herodes, Johannes Randla, Boris Schmakov, Roman Tarrask; majandusteaduse osakonna Robert Ambros.

KINNITAMISED, VABASTAMISED...

Edasi kinnitati ametisse füüsika inst. noorem assistent A. Altm ja ülemääraline abiõppejõud arkeol. kabineti juures R. Indrek.

Ametist vabastati omal soovil naistekliiniku noorem assistent H. Eichfuss; tema asemele ajuti-seks noor. ass. k. t.-ks kinnitati K. Elbing.

Diploomitud edasiõppijaks ole-mise aega pikendati mag. phil. G. Ränk'ile.

HSM on lubanud asuda jõumasi-nate ja soojusmajanduse profes-suuri täitmisele käesoleval poolaas-tal, vastavalt ülikooli esitisele.

HSM lubas vabastada õppetege-vusest ajutiselt kuni käesoleva pool-aasta lõpuni dots. H. Sepp'a, tea-dusliku uurimistöo lõpuleviimise otstarbel.

1. DETSEMBRI PÜHITSE-MINE.

Ülikooli aastapäeva pühitsetakse käesoleva aasta 1. detsembril tava-lise kava järgi (1. det. s. a. on püha-päev). Kell 12 on ülikooli aulakak-tus, kus rektor annab ülevaate üli-kooli tegevusest aasta jooksul, kus avaldatakse auhinnasaajate nimed ja uute auhinnatööde teemad. Öhtul on koosviibimine õppejõududele, as-sistentidele, üliõpilaskonna edustu-sele ja laureaatidele ülikooli võim-las.

E. KORPORATSIOONIDE VI-LISTLASKOGUDE LIIDU AU-HIND.

E. Korporatsioonide Vilistlasko-gude Liit on asutanud ülikooli juurde endanimelise auhinna üliõpilaste au-hinnatööde jaoks. Teema seiele au-hinnale kuulutatakse esmakordselt välja 1. det. s. a.

LIGI 700 EKSMATRIKULEERI-TUT.

Ülikooli Valitsuse poolt eksma-trikuleeriti õpperaha mittemaksmise

ja teadmata põhjusel ülikooli mitte-ilmumise tõttu umbes 700 üliõpi-last. Eksmatrikuleeritute nimekir-jad on ülikooli kantsleis välja pan-dud.

KAKS EDUSTUSE KOOSOLE-KUT

Üliõpilaskonna Edustus on kokku kutsutud 22. novembriks kaheks koosolekuks.

Esimese koosoleku päevakorras on 1. Eelmise koosoleku protokoll, 2. Juhatuse otsuste kinnitamine, 3. Aruandeid: a) SELL 1933 a. olümpiaadi, b) 1935. a. 1. mai balli, c) CIE 1935. a. olümpiaadi, d) Üliõpi-lasköögi 1934./35. a. e) 8. Soome-Eesti üliõpilaspäevade. 4. Valimi-sed: a) Üliõpilaskonna sekretär, b) revisjoni toimkonna juhataja, c) 2 esindajat ja 2 asemikku Akadeemilisesse kohtusse, d) Üld-, keh. kasvatuse ja tervishoiu toimk. liige. 5. Tervishoiu toimkonna ja -fondi põhikiri 2. lugemisel, 6. Üliõpilas-konna esindus ja kohtukorra põhi-mõtted, 7. läbirääkimised.

Veerandtunnilise vaheaja järele peetakse teine koosolek, mille päe-vakorras on 1. Eelmise koosoleku protokoll, 2. Tervishoiutoimkonna ja -fondi põhikiri 3. lugemisel ja 3. läbirääkimisi.

TERVISELEHED TULEVAD ESITADA.

Ülikooli Valitsus on pannud välja nende tänava sügisel immatrikuleeritud üliõpilaste nimed, kes seni pole esitanud oma tervislehte. Üli-kooli Valitsuse vastava otsuse põh-jal eksmatrikuleeritakse need üli-õpilased tuleval semestril, kes vaa-tamata käesolevale hoiatusele pole esitanud oma tervislehte.

Tervislehtede saamiseks tuleb pöörduda üliõpilaskonna tervishoiu-toimkonna poole, kust andmeid saab ka arstide kohta, kes soodustatud tingimustel tervislehtede täitmiseks läbivaatust toimetavad.

AK. HÕIMUKLUBI 15. AASTA-PÄEVA AKTUSELT JA AASTA-KOOSOLEKULT.

12. nov. öhtul oli Akadeemilise Hõimuklubi 15-nda aastapäeva ak-tus ja aastakoosolek. Koosolekule oli kogunenud hulk hõimusõpru, eriti üliõpilasi.

AASTAKOOSOLEKU OSAS muudeti põhikirja ses mõttes, et võimaldub valida ka üle 7-liikmelist juhatast.

Hõimuklubi a u l i i k m e t e k s v a l i t i kirjanik K. E. Sööt, prof. G. Suits, prof. A. M. Tallgren, prof. A. R. Cederberg, pr. Leeni Westerinen ja dr. Aladár Bán.

Uude juhatusse valiti esimeheks prof. J. Uluots ja teisteks juha-tuse liikmeiks Salme Sinimets, Aino Prom, Heldur Tõnisson, Heino Sein, Arnold Kotkas, Selma Värvi, Evald Uustalu, Elmar Järvesoo ja Leida Selli.

Tegevuskava suurema tähtsusega osa moodustab liivlaste rahvamaja heaks rahakogumine.

JUHATUSE AMETIJAOTUS.

19. nov. valitud Ak. Hõimuklubi liikmed jaotasid, kohad järgmiselt: esimeheks — J. Uluots, abiesimees-teks H. Sein ja H. Tõnisson, sekre-täriks S. Sinimets, abideks — A. Prom ja L. Selli, laekuriiks E. Järvesoo, abiks E. Uustalu, maja-emaks S. Värvi, majaisaks E. Mõt-lik ja laulujuhiks A. Kotkas.

EKL VILISTLASKOGUDE LIIDU KLUBIÖHTU.

6. novembril öhtul oli korp. Frat. Liviensise ruumides E. Korporatsi-oonide Liidu Vilistlaskogude Liidu klubiöhtu, kus ettekandega esines dr. Salasoo — Frat. Liviensise vil.

EKL Vilistlaskogude Liidu pre-sideerimine läks käesoleval semest-ril korp. Rotalia vilistlaskogu juha-tuselt määratud järjekorras korp. Frat. Liviensise vilistlaskogule.

ÜLIÕPILASMAJALE AINULT ÜKSIKUID KAASOMANIKKE.

Üliõpilaskonna juhatus poolt 12. nov. kokkukutsutud üliõpilasorgani-satsioonide esindajate koosolekust, kus arutati uue üliõpilasmaja ehi-tamise korral organisatsioonide kaasomanikuks astumise võimalusi, oli esitatud 12 üliõpilasorganisatsi-ooni: üliõpilasseltsidest — Põhjala, Concordia, Raimla, ENÜS, ENÜS Ilmatar, naiskorporatsioonidest — Lembela, Amicitia, Filiae Patriae ja Indla ning meeskorporatsioonidest — Frat. Liviensis, Tehnola, Harjola. Koosolekul, mis kestis üle tunni aja, kuulati ära vastasti-kune informatsioon. Esindajatel puudusid ametlikud seisukohad ja koosolekule oli tulnud peamiselt in-formatsiooni otstarbel. 5—6 orga-nisatsiooni esindajad pooldasid üli-õpilasmajale kaasomanikuks astu-mist.

ORGANISATSIOONIDE ELU

NAISKORP. „AMICITIA“ 11. AASTAPÄEV.

16. ja 17. novembril pühitses naiskorporatsioon „Amicitia“ oma 11. aastapäeva. Sel puhul oli konvendi korteris 16. nov. õhtul koosviibimine kutsutud külalistega.

E. N. Ü. S. 24-AASTANE.

24. aastapäeva pühitses 16. ja 17. novembril Eesti Naisüliõpilaste Selts. Seltsi aastapäevapidustustest võttis osa ka sõpruslepinglase Etelä-Suomalainen osakonna kaks esindajat. Aastapäeva puhul peeti 16. nov. õhtul perekonnaõhtu kutsutud külalistega ja 17. nov. peeti aastapäeva aktus ning omavaheline koosviibimine.

27. AASTAPÄEV KORP. „SAKALAL“.

Korp. „Sakalal“ olid 27. aastapäeva pidustused samuti 16. ja 17. novembril. Esimese päeva õhtul peeti perekonnaõhtut ning 17. nov. koosolekuid ja vennastupidu. Aastapäeva pidustustel viibisid Helsingi ülikooli Häme osakonna liikmeid. Viimane osakond on Sakalaga sõpruslepinglane.

EÜS. PÕHJALA 51. AASTAPÄEV.

Laupäeval ja pühapäeval, 23. ja 24. novembril pühitseb EÜS Põhjala oma 51. aastapäeva. Aastapäeva pidustused algavad laupäeva õhtul toimuva külalistega koosviibimisega. Pühapäeval on nähtud ette vilistlaste ja tegevliikmete ühine koosolek ning õhtul omavaheline koosviibimine. Aastapäevaks on oodata Tartusse suuremal arvul vilistlasi ja kaasvõitlejaid. Pääle selle sõidavad aastapäeva pidustustele Soome sõpruslepinglase — *Eteläsuomalainen Osakunta* esindajad.

Ü. S. „LIIVIKA“ SÜGISPIDUSTUSED TALLINNAS.

Ü. S. „Liivika“ vilistlaskogu pidas Tallinnas Seltskondlikus majas 16. nov. traditsioonilist balli. 17. novembril peeti samuti Seltskondlikus majas kaasvõitlejate ja vilistlaste koosviibimist ja ühiseinet. Tartust sõideti ballile ja koosviibimisele ühiselt.

„RAIMLA“ KOMPANII ÖPPEPÄEV.

Ü. S. „Raimla“ kompanii kaitsemaleva korraldas oma liikmetele õppepäeva. Päeval andsid kompanii pealik Simmo ja maleva vaneminsstruktor maj. Hellandi juhiseid laskeasjandusest. Samuti võeti päeval läbi rivi- ja korraõppus.

AKADEEMILISTE SELTSIDE TEGEVUSEST.

Akadeemilise Majandusteade Seltsi ettekandekoosolekul 13. nov. refereeris välisministeeriumi väliskaubanduse osakonna sekretär dr. H. Pullerits „Eesti väliskaubanduse sõltuvusest“.

Akadeemilise Ühistegevuse Seltsi ettekandekoosolekul 14. nov. esines ettekandega revident K. Hinnu teemal „Välisrevisjon ja ühistegevus“.

Akadeemilise Rahvaluule Seltsi aastakoosolekul 17. nov. kõneles dr. O. Loorits „Muljeid rahvaluule-uurijate kongressilt. Samal koosolekul valiti seltsi juhatusse tagasi endised liikmed: seltsi esimeheks prof. V. Anderson. Seltsi abiesimeheks on dr. O. Loorits ja kirjatöimetajaks mag. E. Päss, laekuriks J. Käosaar.

Akadeemilise Ajaloo Seltsi referaatkoosoleku 17. nov.

Käripallivõistlused jätkuvad.

KÄSIPALLIVÕISTLUSED JÄTKUVAD.

Laupäeval, 16. novembril jätkusid üliõpilaskonna käripalli esivõistlused ülikooli võimlas.

Esimesena kohtusid meeste B klassi võrkpallis korp! Ugala ja korp! Fr. Aeterna. Esimene geim läheb üle noatera Fr. Aeternale — 16:14. Ugala mängijad ei olnud veel jõudnud enesekindlusele. Teise geimi aga võidab Ugala rahuliku ja kindla mänguga — 15:4. Kolmanda geimi võitmine ei tee samuti raskusi — 15:11. Lõpptagajärg — 2:1 Ugala kasuks.

Õhtu hiilgemänguks kujunes ÜS. Raimla ja korp! Fr. Estica kohtumine A klassi võrkpallis. Raimla

päevakorras oli üliõp. H. Fischeri ettekanne „Jooni Hiina valitsuse suhtumisest bokserite mässusse 1899—1901“.

Akadeemilise Emakeele Seltsi ettekandekoosolekul samal päeval kõneles prof. J. Mägist „Märkmeid eesti saama-futuri algupärasest“ ja üliõp. Salme Taatma „Tartu tänavasiltide keelest“.

Akadeemilise Usuteaduse Seltsi referaatkoosolekul peeti 13. nov., kus üliõp. L. Vahter ja R. Kiviranna esinesid teemale „Kurat kristlikus kunstis“.

Võtame vastu tellimisi

Nõukogude Venes ja teistes riikides

ilmunud

raamatutele, ajalehtedele ja ajakirjadele.

Nimestikud saadaval koha peal.

Akadeemiline kooperatiiv
Tartu, Ülikooli tän. 15, telefon 63.

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1½ krooni semestris.

Pea- ja vastutavtoimetaja: V. Pärtelsoog.

Tegevtoimetaja: Jaan Ots.

Toimetuse liikmed: A. Eliaser, H. Tõnisson.

Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Toimetuse aadress: Üliõpilasmaja, Tartu.

*Kuulsad
Rootsi raadiod*

»AGA« ●

on ületamatud oma selektiivsuse ja
häälekvaliteedi poolest

AGA - raadioaparaadid on
kvaliteet - vastuvõtjad
ja enam väärt kui nende hind

Nõudke
demonstreerimist!

AGA BALTIC RADIO A. B.

esindus ja ladu:

A. Selling & Co

TALLINN, VENE TÄN. 13, TELEFON 470-22

Krediit Pank

PEAPANK: TALLINNAS, SUUR KARJA 20

OSAKONNAD

HAAPSALU
HIJU-KEINA
NARVA
PETSERI
PÄRNU
TÜRI
VILJANDI
VÖRU

Asutatud 1907. aastal

A.-s.

Reinhold Tofer

Tööstus

Madara 14

Ladu

V. Posti 8

Tallinnas

Igasugused villased riided en gros

A.-s. Tallinna Liimi- ja

END. TOFER

Kunstväetise tehas

Tallinnas / Kadaka tee 8 / Telefon 435-31

Tisleri- ja maarliim

valmistab kondijahu

põllurammuks	{ fosforhapet — 28,4% lämmastik. — 2,7%
loomatoiduks	fosforh. lupja — 34,7%

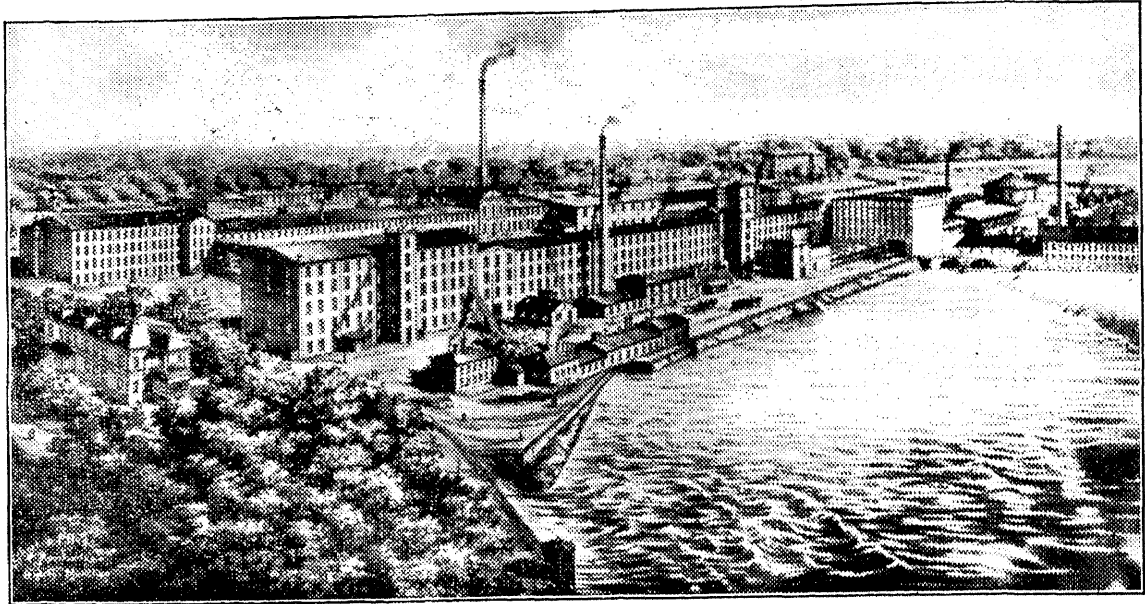
Kondipuru kanakasvatajaile

Narva Kalevi Manufaktuur o/ü.

End. parun A. L. Stieglitzi kalevivabrik

Narvas

Asut. 1846. a.

Als Tallinna

Asutatud 1911. aastal

Laevaihisus

LAEVAOMANIKUD / PRAHTIJAD / ESINDUSED / SPEDITSIOON

Korrapärane ühendus reisijate- ja kaubaveoks

*Helsingi, Gdynia, Danzigi,
Antverpeni, Rotterdami, Liverpooli
ja Manchesteri*

Peakontor:

S. Karja t. 18. Telefon 426-90
(kodu keskjaam)

Osakonnad:

Pärnus, Narvas ja Paldiskis

Telegr. aadr.: „Laevandus“

Kaubandusosakond — V. Sadama 3, tel. 456-38

Süte- ja koksiladu

Laevade proviandid ja varustus

Vabaladu — telefon 314-52

Laevade parandustöökoda — telefon 441-80

SUURIM JA VANIM EESTI

nahk- ja saapavabrik

Nahavabrik asut. 1877. a.

UNION

NAHK JA JALANÕUD

LÄBIMÜÜGI POOLEST

KOHAL

UNION

Makaroni tehás

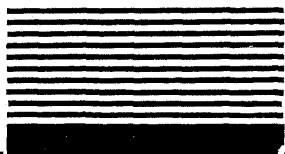
MINERVA

TALLINNAS, ALBERTI TÄN. 4.

Soovitab tuntud headuses

MAKARONE
NUUDLEID
MUNAMAKARONE
TARUNUUDLEID

FIRMA

Werner Goltz

Saapa- ja nahatööstuse eritarbed

EESTI OSAK. JUHT

VOLDEMAR VIRRO

Tallinn, Kaarli puiestee 9, 3. Tel. 453-70

Esindused :

CORNELIUS HEYL A.-G., Lakk, seemish, boxcalf, pressitud nahad.

HEYL LIEBENAU C. m. b. H., mustad, pruunid ja peenvärvilised shevroad.

STOCKO G. m. b. H., öösid, haagid, pandlad jne.

MAX OSTERIETH & Co, ANTWERPEN, Lõuna-Ameerika ja Euroopa toornahad.

TURNER A.-G., nahatööstuse masinad.

Mitmesugused saapa- ja nahatööstuse tarvete, liistude, kemikaalide ja parkainete esindused.

Tehn. büroo

VENNAD UIBOPUU

TALLINN
V. Roosikrantsi 4
Telefon 446-10

Turner Brothers

Asbestos Co

Masinarihmad —
Tihendused

Newalls Insulation Co

Isolatsioonid

Black & Decker

Elektritööriistad

Hupp Motor Car Corp

Sõiduaudod

Heinrich Leo, Gera

Õhukompressorid

Alfred Olszen & Co

Õlid

Nordisk Maskinfabrik

Puutööstusemasinad

Continental Motors

Corp

Bensiinmootorid

Tartu Triikpesumabrik

TARTUS, SUURTURG NR. 4 · TELEFON NR. 2-22

Valmistab triiksärke äridele ja üksiktelijatele
Laos suur valik hooaja särgiriide mustreid

Põudke

meie kaubamärgiga

dop. kraed <CHIC>
<RECORD>
<GENF>
<GOLF>

varustatud kraesid

nurkkraed <SMOKING>
<ELEGANT>
poolpehm. <USA 108>
<USA 249>

MÜÜGIL KÕIKIDES MOE- JA PESUÄRIDES ÜLE MAA

Meistersaavutised

ETK sigaretid **TURIST**

VEINID

ETK tooted on rahva ühisettevõtte tooted

**Tallinnas, Viljandis,
Narvas ja Tapal on**

«Võhma eksporttapamaja» lihakauplused

võitnud suurima poolehoidu, sest neis on müügil alati värsked ja kõrgekvaliteedilised lihasaadused: toorliha, suitsuliha, singid, vorstid, rulaadid, delikatessid ja muud esimese järgu toiduained.

Meie eesmärgiks on:

**Kõrgeim kvaliteet
Mõõdukad hinnad
Eeskujulik puhtus
Viisakas teenimine**

Üh. „Võhma Eksporttapamaja“

Kodumaa suuremaid ja vanemaid kindlustusseltse

EESTI LLOYD

Esindused — üle maa.

Vastutussumma ületab Kr. 1.020.000.—

Kahjutasusid makstud üle Kr. 3.000.000.—

Töötab eesti kapitaliga, eestlaste juhtimisel.

Soliidne edasikindlustus!

Kauba Pank

Kauba Pank asutatud 1905. a. ja on vanemaid rahaasutusi Eestis.

Oma kapitalid üle Kr. 480.000.—

Kindlustuse Aktsia Selts

EESTI LLOYD

Töötab puht Eesti kapitaliga ja Eesti tuntumate majandusteadlaste juhtimisel.

Tartu Peaesindus

A/S. KAUBA PANK.

Tartus, oma majas, Suurturg 12.
Üldtelefon 1-83 ja 9. Juhatus telef. 2-09.

Avatud äripäevadel kl. 9—2.

Annab laene heade kindlustuste vastu. Laenajalt liikme-
maksu ega lisavastutust ei võeta.

Võtab raha hoiule makstes ajakohast protsenti.

Saadab raha igasse kodumaa linna ja alevisse.

Garantiid riigihangete, töölepete ja avansside kindlustuseks.

Toimetab sissenõudmisi vekslite ja muude dokumentide järele.

Ostab ja müüb välisvaluutat.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Saabunud talviseks hooajaks

SUURES VALIKUS KODU- JA INGLISMAA VABRIKUTE

ülikonna-
sakko-
smokingi-
fraki-
püksi- ja
palitu-

riided

M. Jänese suuräri

Tartus, Kaubahoov 9-10-11-12

Kõnetraat 5-91

Asutatud 1899

Esietendusking

CENTRAL

*pakub oma eeskavades ainult
kvaliteetsemaid suurfilme!*

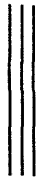
Ērifise võsu

omab meie õsu!

ALE COQ

Kaubamaja
Ch. Kaarmann

*Klaas,
portselan,
majatarbed*

TALLINN,
Raekoja uul. 10. Telefon 432-83

**Raamatu-aasta puhul
täiendage oma raamatukogu!**

**Meilt saate kõikide kirjastuste
raamatuid.**

Ühest keskusest ostes hoiate
kokku posti- ja saatekulusid
ning säästate aega.

Peale raamatute müüme pabe-
rikaupu, kontoritarbeid, kir-
jutusmaterjale, koolivarustust,
ilu- ja nahkäsju.

**Teie jääte rahule, kui
ostate meilt.**

Raamatu, kirjutusmaterjali
ja paberikaupade suurlaod Tallinnas

K. O. U. „Rahvaülikool”

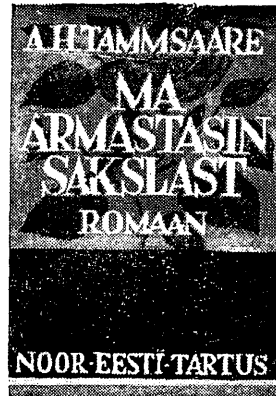
Harju tn. 48, omas majas, telef. 444-39
Jaani tn. 6, panga majas, telef. 446-67

Iga kogu ehteks
on **Noor-Eesti Kirjastuse**
uudisteosed.

Praegu ilmusid:

Riigivan. laureaadi **A. H. Tammsaare** uus romaan

**Ma armastasin
sakslast**

Kaas J. Vahtralt.

Selles psühholoogilises
romaanis esitab autor sü-
gava armastusloo taluta-
rest võrsunud eesti kor-
porandi ja vaesustunud
endise mõisniku lapse-
lapse vahel selle algusest
lõpuni.

Hind brosh. kr. **4.50**
Ilukõites . . kr. **6.—**

Nobeli laureaadi **K. Hamsuni** kuulsaim teos

Maa õnnistus

*M. Pedajase tõlkes kär-
pimatul kujul. Raamat,
millest ilmus 18 aasta
jooksul 23 trükki ja tõi
K. Hamsunile Nobeli au-
hinna.*

«Maa õnnistus» on hüm-
n tööle ja visale edasipüü-
dikkusele. Pole teist teost
maailmakirjanduses, mis
oleks kirjutatud sellise
haarava primitiivsusega
kui «Maa õnnistus».

Hind kr. **2.25**

R. Roht'i mälestuskogu

Tsaari ohvitser

Kaas E. Järvelt.

**RICHARD ROHT
TSAARI OHVITSER**

Kogus autor jutustab rea
lõbusaid lugusid oma
isiklikest elamustest
tsaari sõjaväes maailma-
sõja päevil, andes viima-
sest kujuka üldpildi.

Hind . . kr. **3.75**
Ilukõites kr. **5.25**

O.-U.

**Noor-Eesti
Kirjastus**

Raamatukauplus Tartus,
Rüütli 11.

NOOR-EESTI KIRJASTUS

*Akadeemiline pere
tarvital*
A. FREDERUINGI

SEEPE

ATEENA KOHVIK

ja kondiitriäri.
Parim kohvik
Tartus.

CENTRAL KOHVIK

on ainuke
tantsuvõimalus
tega kohvik
Tartus.

ODORI A/S. «ODOR»

KÖLNI VEED

**ON
PARIMAD**

Parfümeeria, kosmeetika,
majandustarvete, kulinaar
maitseainete ja kontoritar-
vete vabrik.

A-S. ODOR'i

TINT

Ei lähe pak-
suks
Ei riku sulge
Ei pleegi välja
Läheb ruttu
mustaks.
Ostke!
Veenduge!

EKT

Päevaleht

Laste Rõõm

Graafikatööstus

Raamatu- ja kirjutusmaterjali

kauplused PIKK TÄN. 2 JA JAANI TÄN. 6

**Tallinna Eesti
Kirjastuse Ühisus**

TALLINN, PIKK 2, TELEFON 428-83

Oscar Stude, Tallinnas

Ekspeditsiooniäri.

A s u t a t u d 1882.

INKASSO. - KINNITAMINE. - LAEVAAGENDID.

Oma puksiirid ja laod raudtee ühendusega — Oma autopark.

OSAKONNAD: Pärnus, Pühavaimu 8. Tartus, Ülikooli 44.

Valgas, Maleva 2. Viljandis, Lossi 8.

Telegrammi-aadress igas kohas: „STUDEOS“.

*

Kaupmeestele

igasuguse villase riide soodsaim ostukoht

O/Ü. Meltsi villa-

ja riidevärvimise tööstus

Tartus,

PIKK TÄN. NR. 12. • TELEFON 8-88

*

POSTIMEES

(ASUT. 1857. AASTAL)

**on vanim ja sisurikkam
Eesti päevaleht**

Tellige, lugege ja levitage «Postimeest»,
siis kuulete kõigest, mis sünnib huvitava kodu- ja välismaal

POSTIMEHE

TRÜKIKODA

Korralik töö / Soodsad hinnad

KÖITEKODA

rahuldavad asjatundlikult kõigi
tellijate soove

TSINKOGRAAFIA

Postimehe raamatukauplus

Tartus, Suurturg 16, telef. 2-50. Suurim ja täielikum kirjutusmater-
jali- ja raamatuladu kõigilt aladelt

E. K.-ü. „Postimees“

TARTUS, ÜLIKOOLI 21-23, TELEFON. 65, 80 JA 14-65

„POLARIS“

EESTI KINNITUS-A.-S.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad
Kr. 925.000.—

Seltsi asutamisest peale on kahjude eest
väljamaksetud üle Kr. 4.700.000.—

Juhatus asub Tallinnas, Vana Viru t. 12.
Kõnetraat 426-66. Telegr. aadress: „Polaris“.
Osakond asub Tartus, Suurturg 11. Kõnetr. 6-75.

Esindajad kõigis linnades ja maakohtades.

Võtab vastu järgmisi **kinnitusi**:
tule-, murdvarguse-, veo-, väärt-
saadete-, kasko- (laevakerede) ja
klaasikinnitusi.

SOLIIDNE EDASIKINNITUS !

**Kahjud likvideeritakse
viivitamata!**

Meie valmistame:

kalosse ja botikuid, suve- ja rannakinge, võimlemiskinge, supelkinge ja spordisaapaid, kummitalde, kontsakaitseid ja mängupalle, jalgratta kumme, vee-, auru-, kõrge-surve-, gaasi- ja õllevoolikuid ning spiraalvoolikuid kõiks. otstarbeks, kummilahu

kumminööre ja tihendusrõngaid, pudelišeibe, radeerkumme, kummikorke, pumbaklappe, puhvreid, transportrihmu, rattarehve, kummivaltse, tihenduskummi j. n. e. ning kõiksuguseid tehnilisi kummitarbeasju tellimiste peale

A/s. „Eesti Reisibüroo“

PEAKONTOR: Tallinn, Kinga tän. 3. Telefon 433-20

OSAKONNAD: Tartu, Suurturg nr. 7. Telefon 3-72

Pärnu, Endla majas, Rüütli t. Tel. 1-13

Raudteepiletite müük: a) kõikidesse kodumaa jaamadesse
b) kõikidesse Euroopa suurematesse linnadesse

Laevapiletite müük: a) kõikidel kodumaa ja Baltimere liinidel
b) ookeanipiletid inglise, saksa, prantsuse, rootsi, hollandi, itaalia ja ameerika laevaliinidel, kõikidesse suurematesse ulgumere sadamaisse

- Esindus ja agentuur kõikidest suurematest Euroopa reisibüroodest
- Rahavahetus ning valuuta ost ja müük turistidele
- Välismaa passide ja viisumite muretsemine
- Ringreisupiletid turistidele terves Euroopas
- Öhusõidupiletid „Aero“, „Deruluft“ ja „Loti“ liinidele
- Kohalikkude omnibuse liinide piletid, o-ü. „Mootor“ ja teised
- Nõuanded ja arvestused reisude kohta tasuta

*Elusloomade, liha
ja lihasaaduste
eksport*

**Esti Deekoni
Eksportühisus**

(UHISTEGELISTE EKSPORTTAPAMAJADE KESKUHISUS)

Juhatus: Tallinn, J. Roosikrantsi tän. 4-9

TELEFON 463-63. TELEGR. AADR.: «BACONEXPORT»